

TEAD-
MINE JA
PRAKTIKA
NOORSOO-
TÖÖS.
NOORSOOTÖÖ
ARTIKLITE
KOGUMIK

TALLINNA ÜLIKOOL

Eesti Noorsootöötajate Kogu

TALLINNA ÜLIKOOL

Eesti Noorsootöötajate Kogu

Toimetajad: Tanja Dibou, Ilona-Evelyn Rannala

Autoriõigus: artiklite autorid, 2017

Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituudi elukestva- ja miiteformaalõppe suund, noorsootöö ja noorsootöö korraldus.

Küljendus, kujundus: Trükikoda Auratrükk

Trükikoda: Trükikoda Auratrükk

ISBN 978-9949-29-324-7

SISUKORD

EESSÕNA	2
LIANNE TEDER <i>Eesti Noorsootöötajate Kogu ajalooline ülevaade sünnist tänapäevani</i>	4
ANNE KIVIMÄE <i>Mõjuteguritest noortevaldkonna arengu kavandamisel ja elluviimisel riigi tasandil</i>	22
LAURI YRJÖ SIURALA <i>Renewing youth worker training – ideas and practises</i>	34
MARTTI MARTINSON <i>Conceptualising Youth Participation: the Example of Estonia and Australia</i>	51
MAARIKA VEIGEL, TRIINU REEDIK <i>Õuesõppe rakendamise võimalused ja praktika noorsootöös: Tallinna noortekeskuste noorsootöötajate vaatenurk</i>	65
AIRI PARK <i>Noorteinfo roll ja selle tulevik Eestis</i>	80
ANU ALLEKAND <i>Pilk isamaalisele noorsootööle</i>	98
STEPHAN SCHWIEREN, MIKHAIL A. ZHUKOV <i>International Youth Exchange and Non-formal Education. Synergetic effect</i>	110
TANJA DIBOU <i>Rahvusvahelise noorsootöö võlud ja valud</i>	120

EESSÕNA

Käesolev artiklite kogumik on kokku pandud noorsootöö valdkonna laia spektri teemade avamiseks ja nendes kaasamõtleamiseks. Kogumikus on käsitletud olulisi teemasid nagu noortevaldkonna arengu kavandamine ja elluviimine, noorte osalus, noorsootöötaja noorteinfo edastajana, rahvusvaheline noorsootöö, noorsootöö erialane õpe ülikoolides, õuesõpe ja noortevahetused kui mitteformaalõppe vormid. Lisaks on heidetud pilk isamaalisele noorsootööle ja kajastatud Eesti Noorsootöötajate Kogu kui noorsootöötajate erialase kogukonna ajalugu sünnist tänapäevani.

Tallinna Ülikool annab noorsootöö artiklite kogumikku välja teistkordselt ning kogemuse põhjal võib öelda, et tegemist on noorsootöö valdkonnas hästi vastu võetud kirjandusallikaga, mis annab nii laiapõhjalisi teemakohaseid teoreetilisi teadmisi kui ka praktilisi tegutsemissuundi meetodite ning nõuannete näol.

Kogumik „Teadmine ja praktika noorsootöös“ ilmub aastal, mil tähistatakse 25 aastat noorsootöö haridust Eestis. Noorsootöö valdkonna praktika ja teadmiste pidev analüüsimine ja süstematiseerimine on noorsootöö hariduse ja täienduskoolituse tõhustamiseks oluline. Seega saab seda kogumikku vaadelda ka potentsiaalse õppematerjalina, mille kaudu sünnib uus teadmine või täiustub praktika.

Aastal 2017 on Eestis välja kuulutatud laste ja noorte kultuuriaasta, mille peamiseks eesmärgiks on pöörata erilist tähelepanu lastele ja noortele, mõtestada ja väärtustada nende olulist rolli kultuuris ja ühiskonnas üldiselt. Näeme rõõmuga, kuidas kogumik ka selle eesmärgi saavutamisele kaasa aitab, rääkides noorte osalusest, informeerimisest, kaasamisest ja juhendamisest õppeprotsessides.

Eelöeldust tulenevalt on meil hea meel, et Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituut koostöös Eesti Noorsootöötajate Koguga on pidanud oluliseks toetada noorsootöö artiklite kogumiku ilmumist, mille kaudu lugejani jõuab üheksa huvitavat artiklit (millest kolm on inglise ja kuus eesti keeles). Kogumikku panustasid erineva kogemusega autorid, kelle teekond noorsootöö maastikul on olnud tähelepanuväärne ja silmajäev, nende hulgas ka Tallinna Ülikooli noorsootöö eriala vilistlased.

Kirjeldava ülevaate Eesti Noorsootöötajate Kogu kui noorsootöötajaid koondava organisatsiooni arenguloost teeb oma sissejuhatavas artiklis Lianne Teder. Eesti noorsootöötajaid ühendav organisatsioon on katkematult tegutsenud alates 19. maist 1999. Kogu ühes oma liikmetega on püsivalt kaasas olnud noorsootöö kavandamise ja elluviimise juures Eestis.

Anne Kivimäe oma pikaagese noortepoliitika kogemusega analüüsib artiklis tegureid, mis on juba avaldanud mõju poliitikakujundamisele ja selle elluviimisele noortevaldkonnas ning mille mõju on tõenäoliselt kasvav perioodil 2014–2020.

Lauri Yrjö Siurala oma artiklis vaatleb mõningaid noorsootöö eriala õppekavadega seonduvaid väljakutseid. Ta võrdleb omavahel kolme õppekava erinevates ülikoolides: Humak-is (Soome), Tampere Ülikoolis (Soome) ja Minnesota Ülikoolis (USA). Autor on seisukohal, et noorsootöö õppekavasid tuleks ajakohastada ja täpsustamist vajavad kontseptuaalsed põhimõtted ning väärtuste raamistik.

Martti Martinson oma artiklis toob lugeja ette võrdleva analüüsi noorte osalemisest Eesti ja Austraalia kontekstis, kaardistades kaasaegsed noorte osaluse mõisted ja lähenemisviisid kirjanduses.

Tallinna Ülikooli noorsootöö eriala vilistlase Triinu Reediku ja külalislektori Maarika Veigeli koostöös on valminud artikkel, kus selgitatakse õuesõppe olemust ning Tallinna noortekeskuste noorsootöötajate arvamusi õuesõppe võimalustest ja vajadustest igapäevatöös.

Tallinna Ülikooli noorsootöö eriala vilistlane Airi Park käsitleb oma artiklis noorteinfotöö vajalikkust ja paiknemist noorsootöös. Ühtlasi vaadeldakse noorteinfotöö kujunemist, kirjeldatakse tööks vajalikke pädevusi ning seoseid praktikakogukonnaga.

Anu Allekand viskab pilgu isamaalisele noorsootööle, kirjeldades Noorte Kotkaste ja Kodutütarde kasvatuspõhimõtete ajalugu.

Noorsootöö praktikud Stephan Schwieren ja Mikhail A. Zhukov panustavad rahvusvahelise noorte vahetuse sisu selgitamisele ja vaatlevad, kuidas rahvusvaheline noorsootöö aitab noorel veelgi paremini ennast ja maailma mõtestada ning saada ilmakodanikuks.

Rahvusvahelise noorsootöö teema jätkub Tanja Dibou artiklis, kus antakse ülevaade rahvusvahelise noorsootöö olemusest, selle määratlusest Eesti ja Euroopa noortevaldkonna peamistest dokumentides. Antakse ka põgus ülevaade Eesti noorsootöötajate ja noorsootöö eriala tudengite pädevustest, mis toetavad rahvusvahelise noorsootööga tegelejaid.

Kogumiku arktiklid räägivad seega erinevatest noorsootöö teemadest, mis ühtlasi näitab kui laia spektriga valdkonnaga on tegemist. Soovime harivaid ja põnevaid lugemiselamusi!

Kogumikku valitud artikleid retsenseerisid Tanja Dibou, Ilona-Evelyn Rannala, Urmo Reitav ja Margus Abel. Kogumikku aitasid keeleliselt toimetada Tallinna Ülikooli eesti filoloogia eriala üliõpilased Riina Martinson ja Katrin Roht ning keeletoimetajd Margit Sellik ja Kairit Henno, keda siinkohal täname!

Head lugemist!

Tanja Dibou, MA,

Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituudi noorsootöö lektor

Ilona- Evelyn Rannala, PhD,

Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituudi noorsootöö lektor

EESTI NOORSOOTÖÖTAJATE KOGU ÜHESUUNA AJALOOLINE ÜLEVAADE SÜNNIST TANAPÄEVANI

LIANNE TEDER

MA, Tallinna Ülikooli kasvatusteaduste doktorant, noortevaldkonna koolitaja

ANNOTATSIOON

15. aprillil 2016. aastal moodustasid Eesti Noorsootöötajate Ühendus ja Eesti Huvijuhtide Liit ühise organisatsiooni, mille nimeks sai Eesti Noorsootöötajate Kogu. Käesolevas artiklis antakse ülevaade selle ühe suuna – Eesti Noorsootöötajate Ühenduse tegevustest alates organisatsiooni asutamisest 1999. aastal kuni 2016. aastani. Ühendus on läbi aja täitnud peamiselt kolme laiemat eesmärki, millest on artiklis toodud kokkuvõte. Nendeks eesmärkideks on noorsootöö valdkondliku arengu toetamine, noorsootöötaja kui professionaali arengu toetamine ning noorsootöötajate seisukohtade esindamine. Suur tänu Kadi Bruusile, kes isiklikult on säilitanud palju ühenduse materjale ning need artikli koostamiseks edastas.

Võtmesõnad: noorsootöö, noorsootöötajad, rahvusvaheline noorsootöö

SISSEJUHATUS

1. aprillil 1999 hakkas Eestis esmakordselt kehtima noorsootöö seadus. Sama aasta 19. mail loodi noorsootöötajaid ametlikult ühendav organisatsioon. Toonase 11 isiku poolt asutatud Eesti Noorsoonõunike Ühenduse peamiseks eesmärgiks oli maavalitsustes tegutsevate noorsoonõunike ühiste seisukohtade kujundamine ning institutsionaalse partnerluse pakkumine noortevaldkonna avalikele asutustele. Esimesed kolm aastat juhtis ühenduse tegevust samal ajal Haridus- ja Teadusministeeriumi allasutuse Eesti Noorsootöö Keskuse (edaspidi: ENTK) direktorina töötanud Toomas Ponkin. See ilmestab ühenduse algset rolli – olla toeks riikliku noorsootöö arendustele noorsootöötajate katusorganisatsioonina.

2005. aastaks oli organisatsioon muutunud laiemas kandepinnaga erinevates asutustes töötavate noorsootöötajate ühenduseks ning üldkoosoleku otsusega saigi uueks nimeks Eesti Noorsootöötajate Ühendus. Selle nime all tegutsети järgneva 11 aasta jooksul. Peamine tähelepanu 2005. aastast oli valdkonna arengute toetamisel riiklikul tasandil ning noorsootöötajate arendamisel, eesmärgiga tõsta kohtadel tehtava noorsootöö kvaliteeti.

Peaaegu aasta pärast noorsootöötajate ühenduse asutamist, 25. mail 2000 loodi Eesti Huvijuhtide Liit. Selle esindajad osalesid samuti noortevaldkonna arendamisel ning ühendus rääkis kaasa huvitegevuse valdkonna kujundamisel ning esindas oma liikmeid, laiemalt aga Eesti koolides töötavaid huvijuhte.

2016. aastaks oli Eesti noorsootöö maastikul selginenud noorsootöötaja kutse mõiste, hõlmates selgesõnalisemalt ka koolides tegutsevaid noorsootöötajaid. Mitmeaastase (alates veebruarist 2014 kuni aprillini 2016) ettevalmistuse tulemusel moodustati 15. aprilli 2016 Eesti Noorsootöötajate Ühenduse üldkoosoleku otsusega ühine organisatsioon, uue põhikirja ning ühiselt kokku lepitud tegutsemispõhimõtetega. Juba otsustamise hetkeks oli Eesti Noorsootöötajate Ühendusega liitunud endise Eesti Huvijuhtide Liidu liikmed ning alates sellest kuulusid liikmeskonda eraldi suunana koolide huvijuhid. Ühenduse uueks nimeks sai Eesti Noorsootöötajate Kogu.

Käesolevas artiklis on esmakordselt esitatud ajalooline ülevaade Eesti Noorsootöötajate Kogu ühe algse haru – noorsoonõunikke ja noorsootöötajaid ühendanud suunast (nimelise segaduse vältimiseks on artiklis edaspidi nimetatud seda suunda üldistavalt *ühendus*). Ülevaade on koostatud ühenduse aastaaruannete, meedias avaldatud artiklite ning ühendusega seotud olnud isikute erakogudest pärit materjalide põhjal. Paraku on mõnest perioodist andmeid vähem, eelkõige ühenduse esimesest viiest tegutsemisaastast. Seega ei taotle artikkel täieliku detailse pildi andmist, vaid eelkõige olemasoleva faktilise info põhjal ühenduse 17-aastase tegevuse ilmestamist.

Eesti Noorsootöötajate Kogule kui suurimale noorsootöö elukutset esindavate isikute ühendusele on seatud kõrged ootused noorsootöötajate esindusorganisatsioonina ja sotsiaalse partnerina riigi jaoks. Käesolev artikkel võimaldab mõista ühenduse olulisust ja tegevussuundasid noorsootöötajaid ühendava ning esindava organisatsioonina kogu selle tegutsemise kestel, mis lubab eeldada, et jätkatakse sarnaste tegevustega. Laienenud koolinoorsootöötajate ja huvijuhtide kaasamise arvelt võib ühenduse mõju veelgi suurenedada.

ÜHENDUSE TEGEVUSSUUNAD JA ORGANISATSIOON

Kogu tegutsemise aja on ühendusel olnud kolm laiemat tegutsemissuunda. Eri-venvatel aastatel on igal suunal olnud suurem või väiksem osakaal kogu tegevusest, sõltuvalt noortevaldkonna üldisest arenguvajadusest Eestis, trendidest Euroopas ning ühenduse aktiiv- ja juhtgruppi kuulunud noorsootöötajate huvidest. Nii on esimesel viiel kuni seitsmel algusaastal olnud suurem tähtsus ühenduse liikmete osalemisel riiklike noortevaldkonna dokumentide ja sellega noorsootöö praktika kujundamisel. 2000ndate aastate teisest poolest keskenduti järgmise viie kuni seitsme aasta jooksul noorsootöötajate professionaalsele arendamisele nii noorsootöötaja kutse andmises aktiivselt osaledes kui ka väliskoostöö kaudu, sh üle-euroopaliste ametialaste koolituste kujundamisel. Viimase viie kuni seitsme aasta jooksul on peatähelepanu pööratud koostööle teiste valdkondlike katusorganisatsioonidega Eestis ja mujal riikides, nende abil uudsete lahenduste ja lähenemiste toomisele noortevaldkonda.

Ühenduse peamised kolm tegevussuunda, millest igaüks sisaldab mitmekesiseid meetodeid, on:

- noorsootöö valdkondliku arengu toetamine,
- noorsootöötaja kui professionaali arengu toetamine,
- noorsootöötajate seisukohtade esindamine.

Kõiki suundi on ellu viidud nii rahvusvaheliste kui ka siseriiklike tegevuste abil kohalikul, maakondlikul, regionaalsel ja riiklikul tasandil. Ühenduse aastaruannetes on rahvusvaheline tegevus paljudel aastatel eraldi töösuunana välja toodud ning need on olnud noorsootöötajate ja noortevaldkonna, kaudsemalt noorte arendamise teenistuses.

Paljud ühenduse tegevused on täitnud samaaegselt mitmete tegevussuundade eesmäärke, nt korraldatud konverentsid on pakkunud ühtaegu noorsootöötajatele professionaalse arengu võimalusi, toonud lisateadmist noortevaldkonda ning aidanud kaasa noorsootöötaja kutse laiemale tutvustamisele. Käesolevas artiklis on tegevuste jaotamisel töösuundade alla lähtunud nende peamisest eesmärgist, suurimast kasust või oodatavast mõjust.

Igal aastal on ühendus kinnitanud olulisemad tegevuseesmärgid, mille elluviimiseks on ka püsivalt riiklikku toetust saadud. Peamiselt juhinduti ühenduse põhikirjalisest eesmärgist ning kolmeaastasest arengukavast. Näiteks 2007. aastal koostati uus tegevustele vastav arengukava järgmiseks kolmeks aastaks. 2010. aastal loodi liikmete poolt ühenduse strateegia aastateks 2011–2014, milles lepitati kokku ühenduse missioon – töötatakse selle nimel, et olla toimivaks koostööplatvormiks kõikidele Eesti noorsootöötajatele ja teistele valdkonnaga seotud spetsialistidele, sõltumata nende ametikohast, ja teha seeläbi kaalutletud ning läbimõeldud ettepanekuid Eesti noorsootöö probleemide lahendamiseks ning valdkonna igakülgses arendamiseks. Missiooni elluviimiseks määratleti seitse tegevussuunda ning nimetatud perioodiks toodi välja kaheksa väljakutset. Märksõnadeks neis oli noorsootöö mõiste, kvaliteet, lõimitus, noorsootöötaja kutse, töökeskkond ja -meetodid. Kuues valdkonnas määratleti kokku 17 kriitilist edutegurit, sisaldades organisatsiooni tugevamat positsiooni noorsootöötajate, noortevaldkonna organisatsioonide ja institutsioonide seas, aga ka laiemal avalikkusel ees.

Alates 2010. aastast lähtuti aasta eesmärkide seadmisel peamiselt strateegilistest suundadest. Näiteks 2014. aasta eesmärkideks olid 1) olla toimivaks koostööplatvormiks kõikidele Eesti noorsootöötajatele ja teistele valdkonnaga seotud spetsialistidele, 2) teha ettepanekuid Eesti noorsootöö valdkonna igakülgses arendamiseks, 3) pakkuda liikmetele koolitusi ja kutsealase arendamise võimalusi ning 4) propageerida noorsootöötaja kutset.

2014. aasta lõpul kinnitati erakorralise üldkoosoleku poolt ühenduse strateegilised arengusuunad aastateks 2015–2020. Strateegiadokumendis täpsustati organisatsiooni missiooni – olla koostööplatvormiks Eesti noorsootöös osalevatele spetsialistidele valdkonna igakülgses arendamiseks. Lepiti kokku kolmes peamises arengusuunas – noorsootöö kontseptsiooni (põhimõtted, väärtused, alused) tugevdamine, kvaliteedi ja koolituse valdkonnas noorsootöötajate ning noortevaldkonna organisatsioonide nõustamine, teadmispoliitika noorsootöö ja metoodikate arendamine. Uus strateegia pakkus eelmisega võrreldes kitsamalt fokusseeritud ja konkreetseid suundasid tegutsemiseks.

2014. aastal alustasid Eesti Noorsootöötajate Ühendus ja Eesti Huvijuhtide Liit esimesi kõnelusi võimalikust liitumisest või ühise organisatsiooni loomisest. Arutelud kestsid peaaegu kolm aastat, intensiivselt aasta jooksul enne liitumist lepitati kokku tegutsemise põhimõtetes ja loodi alusdokumendid. Ühinemise protsessi juhtis ühenduse üldkoosoleku otsusel Lianne Teder, huvijuhtide poolt toonane Eesti Huvijuhtide Liidu juhataja Triino Lest. Alates 15. aprillist 2016 on ühenduse põhikirjaliseks eesmärgiks noorsootöö ja noorsootöötajate professionaalne arendamine. Eesmärkide saavutamiseks viib ühendus põhikirja kohaselt ellu järgmisi tegevusi:

liikmete esindamine, toetamine, tunnustamine ja huvikaitse; noorsootöö valdkonna ja keskkondade arendamine ning korraldamine.

2016/2017 koostati ühingu 8-liikmelise juhatuse eestvedamisel uus strateegia. Aluseks on võetud varasemad strategiadokumendid, ühinemisaru- telude käigus väljendatud seisukohad, liikmete arvamused ja kogemused, noortevaldkonnas kehtivad suunad ning realistlikud võimalused ühenduse tegevuse korraldamiseks.

Ühenduse juhatuse töö ei ole olnud tasustatud. Palgalise tegevjuhi võimaldamiseks on püütud leida mitmeid rahastamise võimalusi iga 4–5 aasta ta- gant, ent 2016. aasta lõpuni see ei õnnestunud. Juhatuse on olnud ühe- kuni kaheksaliikmeline, valitud kolmeks aastaks. 2016.a üldkoosolekul kinnitatud muutunud organisatsiooni juhatusse valiti neli liiget kummastki varasemast organisatsioonist, suurearvulise üleminekuaja juhatuse volituste kestuseks määrati üks aasta. Juhatuse on enda seast valinud esimehe, kellel on olnud ainukesena üksinda ühenduse esindamise õigus, teistel juhatuse liikmetel on esindusõigus olnud kahekesi.

Ühenduse juhatuse esimehed on olnud:

1999–2002 Toomas Ponkin

2002–2004 Ott Rootare

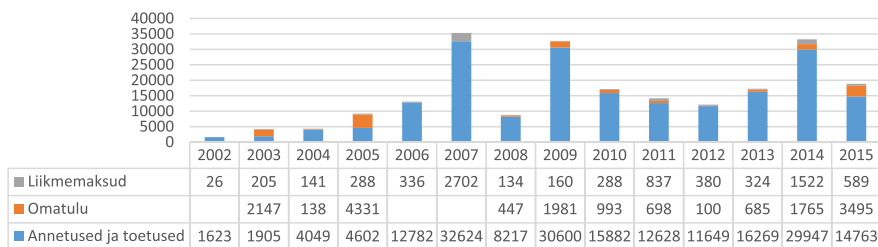
2005–2011 Kadi Bruus

2011–2014 Peeter Taim

2014–(kehtiva volitusega kuni 2017) Ilona-Evelyn Rannala

Ühenduse tulud annavad aimu selle tegevuste mahust. Toetuste summad, liikmemaksu suurus ega omatulu maht ei võimalda aastate lõikes välja tuua selgeid trende, küll on tegutsemisaja teisel poolel (alates 2007. aastast) tulude maht oluliselt suurem, võrreldes tegutsemisaja esimese poolega (vt joonis 1). Suurem annetuste ja toetuste osakaal kajastab näidatud aastal rohkematele projektidele saadud rahastust ning nende elluviimist. Ülevaate koostami- sel on enne 2011. aastat, mil kehtis Eesti kroon, tulud teisendatud eurodeks 15,6466 kursiga (Eesti Panga Presidendi 31.12.1998 määrus nr 39), taandatult täisarvudele. Suurema toetusega, s.o mahuga üle 20 tuhande euro, aastatele on järgnenud alati märkimisväärselt väiksem eelarveaasta. Selle põhjuseks on sageli olnud inimeste jõudlus – kui ühel aastal on pandud palju energiat ma- hukama projekti elluviimisesse, siis järgmisel aastal pigem võetud kergemalt.

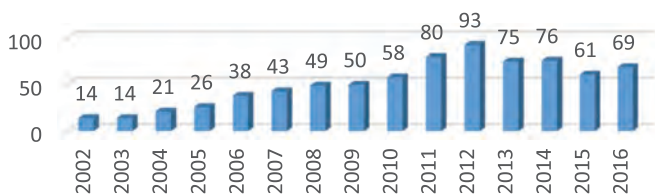
Ülevaates toodud eelarvelised tulud ei kajasta väliskoostöö tulusid ega ku- lusid, mis on laienenud Erasmus+ programmi raames osalejatele isiklikult. Nende üle ei ole arvestust peetud, ent selliste kaudsete tulude osakaal ületab igal aastal vähemalt liikmemaksude kogusumma.

Joonis 1. Ühenduse tulud 2002–2015 eurodes.

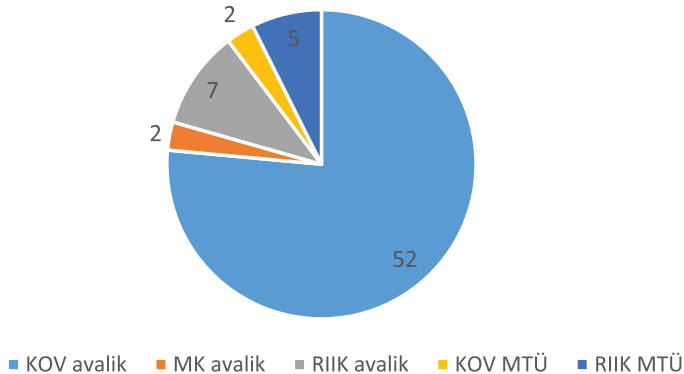
Ühenduse algusaastatel kuulusid liikmeskonda 11 asutajat ning kolm liitunud noorsootöö nõunikku, kokku 14 liiget. Alates 2004. aastast hakkas liikmeskond laienema (vt joonis 2), hõlmates kohalikes omavalitsustes, noortekeskustes ja noorteorganisatsioonides töötavaid noorsootöötajaid. Näiteks 2009. aasta aruandes on kirjeldatud, et 31.12.2009 seisuga oli ühenduses 50 liiget 12 maakonnast ja 29 omavalitsusest. Aruande kohaselt ei olnud esindajaid vaid kolmest maakonnast – Saaremaalt, Valgamaalt ega Võrumaalt. Nimetatud liikmetest üheksa töötasid riiklikul tasandil, kaks maavalitsuse tasandil, 16 kohalikus omavalitsuses ametnikuna, 16 kohaliku omavalitsuse asutuses, seitse olid aktiivsed mittetulundussektori töötajatena.

Liikmete kasvutrend jätkus kuni 2012. aastani uute liikmete liitumise arvelt. Alates 2013. aastast on toimunud liikmeskonna vähenemine peamiselt ühenduse esimeses tegevuspooles liitunud mitteaktiivsete liikmete väljaarvamise arvelt.

Joonis 2. Ühenduse liikmete arv aastatel 2002–2016 tegevusaasta aruannete põhjal.

2016. aastal, enne ühise organisatsiooni loomist oli Eesti Noorsootöotajate Ühendusel 92 ning Eesti Huvijuhtide Liidul 78 registreeritud liiget. Ühise organisatsiooni loomise üldkoosolekuks said liikmed kinnitada oma soovi ühenduses jätkata ning huvijuhid liituda tegutseva ühendusega. Nii oli 15.04.2016 ühendusel 65 liiget. Vahetult pärast üldkoosolekut liitus veel neli liiget, nii et 2016. aasta sügise seisuga oli ühendusel 69 liiget. Uue, huvijuhtidega koos loodud põhikirja, kinnitatud juhatuse koosseisu ning tegevussuundadega ühenduse eesmärgiks oli kasvada laiapinnaliseks noorsootöötajaid ühendavaks organisatsiooniks. 2016. aasta lõpu seisuga moodustasid suure enamuse liikmeskonnast just kohalikes omavalitsustes ja selle allasutustes töötavad noorsootöötajad (vt joonis 3, KOV avalik). Liikmeskonda kuulusid riikliku tasandi avalikus asutuses (RIIK avalik) töötavad ja üleriigilises mittetulundusühenduses (RIIK MTÜ) tegutsevad, samuti paar maavalitsuse (MK avalik) ja kohaliku tasandi mittetulundusühenduses (KOV MTÜ) töötavat noorsootöötajat. Seejuures on üks kahest kohaliku tasandi mittetulundusühingus (KOV MTÜ) tegutsevast noorsootöötajast ühendusena lepinguline partner kohalikule omavalitsusele noortekeskuste tegevuse korraldamiseks oma vallas.

Joonis 3. Ühenduse liikmete ametikohad noorsootöös novembri 2016. aasta seisuga (arvuliselt) ühenduse veebilehel www.eny.org.ee avalikustatud liikmete nimekirja alusel.

NOORSOOTÖÖ VALDKONNA ARENGU TOETAMINE

Ühenduse kui organisatsiooni roll noortevaldkonna arengute kujundamisel on olnud kohati Eesti noorsootöö ülevaatlikes kogumikes alakajastatud eelkõige selle liikmeskonna erisuse tõttu. Näiteks ei ole kajastatud noorsootöötajaid ühendavat organisatsiooni 2015. a ENTK poolt välja antud noorsootöö ajaloo ülevaatelises kogumikus (Taru jt, 2015). Ühendust on kajastatud vaid vähesel määral riikliku noortepoliitika strateegiate rakendusplaanide aruannetes, eelkõige on nimetatud ühenduse kui noortevaldkonna võrgustiku rahalist toetamist riigieelarvest (Noorsootöö strateegia 2006–2013 täitmise lõpparuanne; Noortevaldkonna arengukava 2014–2020 rakendusplaani aastateks 2014–2017 täitmise 2014. aasta aruanne). Samal ajal on ühenduse kui noorsootöötajate esindusorganisatsiooni esindaja formaalne kaasatus noortevaldkonna ametlikesse kogudesse olnud valdavalt tagatud. Näiteks aastatel 2003 kuni 2010/2011 haridus- ja teadusministri nõuandva organina tegutsenud Noortepoliitika Nõukogu koosseisus, mis oli kinnitatud haridus- ja teadusministri käskkirjaga. Ühenduse esindaja oli nimetatud töömaailma esindajana noorsootöötaja kutseala kutsekomisjoni koosseisu, mis oli kinnitatud Hariduse Kutsenõukogu otsusega (Hariduse Kutsenõukogu, 2015). Esindamisest kogudes on toodud täpsem ülevaade käesoleva artikli viimases peatükis.

Ühenduse mõju on eraldiseisva organisatsioonina hoomamatu, kuna sageli on arenduskogudesse ja töögruppidesse kaasatud noorsootöötajad oma töökohtast tulenevalt. Kuuludes küll samaaegselt ühenduse liikmeskonda, ei esinda nad vahetult ühendust. Selline noorsootöötaja rollide paljusus jätab sageli ühendusse kuuluvuse tagaplaanile, kuna prevaleeriv on kaasatud spetsialisti igapäevase töö ja ametikoha kogemus. Näiteks kuulus 11.11.2015 kinnitatud noorsootöötaja kutseala kutsekomisjoni koosseisu 05.11.2016 seisuga kuus ühenduse liiget, ehkki ametliku esindaja oli määratud vaid üks (Hariduse Kutsenõukogu, 2015; eny.org.ee).

Ühendus on olnud kaasas enamuse oluliste noortevaldkonda kujundavate alusdokumentide ja protsesside loomisel. Nendeks on noorsootöö seaduse muudatused, noorsootöötaja kutse andmine, noorsootöö arengukavade koostamine, noorsootöö kvaliteedihindamine ja mitmed teised.

Ühenduse liikmete osalemine ning panustamine noortevaldkonnas tegutsevate kogude, komisjonide, töögruppide ja ümarlaudade kaudu noortevaldkonna arendamisse tõstab oluliselt kogu ühenduse koondpanust noortevaldkonna arengusse, kui mõju oleks võimalik täpsemalt kirjeldada. Ühenduse liikmed on olnud aktiivsed Tallinna Pedagoogilises Seminaris (kuni 2014.a kevadeni) ja Tallinna Ülikoolis (alates 2014.a sügisest) noorsootöö rakenduskõrghariduse õppekava ja magistriõppekava väljaarendamises. Samuti Tartu Ülikooli Narva

kolledži noorsootöö õppekava ning Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia huvijuhtide erialade planeerimisel ja rakendamisel (nt praktikate korraldus). Vahetu kontakt ühenduse kaudu noorsootöötajatega üle Eesti on võimaldanud esindajatel olla teadlikum tegelikest vajadustest kohtadel. Loodetavasti saab noorsootöötajate ühenduse mõju uurimine noortevaldkonna arengutesse just ühenduse liikmete tegevuse kaudu mõne noorsootöö magistriõppes osaleja huviks ning mõne aasta pärast saame selle kohta rohkem tõenduspõhist materjali.

Oluliselt on kogu tegevuse jooksul ühendus toetanud noortevaldkonna arengut aktuaalsete temade ja metoodikate fookusesse tõstmisega ühiskonnas. Näiteks 2004.a korraldati rahvusvahelisel noortepäeval, 12. augustil meedias palju kajastust saanud konverents Tallinnas „Noorsootöö – kas peaga vastu seina?“. Noorsootöö olemuse üle olid arutama ja ettekandeid tegema tulnud kolleegid Soomest. Helsingi noorsootöötaja Olavi Sydänmaanlakka pani eestlastele südamele, et me ei kordaks Soome viga ega pingutaks riiklike struktuuride loomisega üle, et *inimene nendes kaotsi ei läheks*. Õpetajate Lehes on viidatud ka toona ühenduse esimehena tegutsenud Ott Rootare ettekandes välja toodud murele noorsootöös *erialase intelligentsi* puudumise kohta seoses vaid rakendusõppe tasemel õppekava pakkumisega (Mõttus, 2004).

Noorsootöö kvaliteedi hindamise üha sagedasemal tõstatumisel korraldati Illukal Ida-Virumaal koostöös Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendusega (edaspidi: Eesti ANK) 2005. aastal seminar „Kvaliteet noorsootöös ja tunnustamine“. 2006. aastal viidi novembris läbi 3-päevane noorsootöö kvaliteedi teemaline koolitus „Planeerides kvaliteeti noorsootöös“ Tallinna Ülikoolis kohalike omavalitsuste ja maavalitsuste noorsootöö spetsialistidele. Koolituse käigus tutvustati kvaliteedi hindamise teemat noorsootöös ning jagati praktilisi kogemusi. 2007. aasta septembris toimus Käsmus kvaliteediretk noorsootöötajatele, kus osalejad kogesid ja mõtestasid kvaliteedi rakendamist reaalsetes noorsootöö tegevustes.

2007. aastal, pärast augustis toimunud sündmusi Tõnismäel, valmistati ette ja viidi detsembris Tallinnas läbi rahvusvaheliste esinejatega konverents kvaliteetse sidusa noorsootöö teemal „Side on Side“. Kuulati Austria, Soome ja Rootsi kogemusi noorsootööst riiki saabunud nn võõraste noorte kodanikega ning võõraviha juhtimisest. Arutleti Eestis tehtu ja võimaluste üle sidusaks noorsootööks eesti- ja venekeelsete noortega.

Ajal, mil üha enam hakati otsima noorsootöös tõenduspõhiseid, atraktiivseid ja asjakohaseid meetodeid, loodi ühenduse juhtimisel aastatel 2013 kuni 2015 Teadmiste Paja formaat, mis kasvas välja plaanist korraldada noorsootöötajate suvekool. Ürituse käigus võimaldati valdkonna ekspertidel tutvustada lähemalt valitud teemasid ning noorsootöötajatel jagada oma kogemust nendes valdkondades. 2016. aasta seisuga on toimunud kolm kohtumist.

10.–12. juunil 2013 Teadmiste Pada Tartu Ülikooli Narva kolledžis teemal „Kaasav noorsootöö – kas, kuidas, keda?” koostöös SA Archimedes Euroopa Noored Eesti bürooga (alates 2015. aastast tegutseb Sihtasutus Noorteagentuur nime all, edaspidi: SANA).

2.–3. detsembril 2013 „Teadmiste Pada järelroog: köögis noorsootöötajad ja koolirahvas” Viljandis koostöös SANA-ga.

25. –26. augustil 2015 Teadmiste Pada väärtusteemaline seminar „Eetika-kohvik” Tartu Loodusmajas.

Läbi on viidud tegevusi, et populariseerida noorsootöötaja elukutset ühiskonnas laiemalt. Näiteks korraldati veel enne noorsootöötaja kutsekirjelduse valmimist noorsootöötajate ametivõistlus. 27. novembril 2007 Viljandis toimunud mängulisel kutsealaste oskuste ja teadmise proovilepanekul osales viis noorsootöötajat (võistlejate töökohad asusid vastavalt Kose vallas, Viimsi vallas, Tartu linnas, Põlva linnas ja Saue linnas). Kaasaelajateks olid noorsootöötajad, ajakirjanikud, noorsootöö erialade tudengid. Ametivõistluse võitja tiitli pälvis Ene Pikner. Sellest inspiratsioonini saanult on hiljem toimunud kutsevõistlused noorsootöötajatele järjepidevalt Lääne-Harjumaal ning Lääne-Virumaal.

Ühendus algatas noorsootöötajate päeva tähistamise 19. mail, ühenduse sünnipäeval. 2010. aastal kuulutati sel päeval välja esseekonkurss „Mõistujutte noorsootöötajast – noorsootöötaja on nagu...”. Parimad kirjutajad külastasid auhinnaks Teadukeskuse Ahhaa martsipani töötuba. 2013. aastal korraldati fotokonkurss „Noorsootöötaja omas mahlas”. Selle käigus kutsuti üles esitama isikupäraseid, huvitavaid ja nii-öelda kiiksuga fotosid noorsootöötajatest ning nende tegemistest. Fotokonkursi peaauhinna peegelkaamera võitis Kuressaare Gümnaasiumi huvijuht Anneli Meisterson. Rändfotonäitus oli järgemööda üleval Tartu Ülikooli Narva kolledži hoones, Tallinnas Vabaduse väljaku tunnelis ja Kuressaare Huvikeskuses.

Valdkonna arendamist on toetanud lisaks ürituste korraldamisele ka kirjalike materjalide koostamine. Seda ilmestavad 2006. aastal välja antud „Noorsootööalaste artiklite kogumik“, ühenduse liikmete kirjutised noorsootöö ajalehes Aken, Postimehe lisalehes Noor Tegija 2010., 2011. ja 2012. aastatel ning ühenduse esimehe osalemine ajalehe Aken kolleegiumis 2011. aastal.

Noortevaldkonna arengute toetamiseks on püsivalt tehtud koostööd valdkonnas tegutsevate ning noorte elu mõjutavate organisatsioonidega. Partneriteks on olnud kohalikud omavalitsused, maavalitsused, üleriigilised katusorganisatsioonid, riiklikul tasandil tegutsevad valdkondlikud organisatsioonid ja institutsioonid. Olgu siinkohal toodud mõned näited erineval tasandil toimunud siseriiklikust koostööst.

Kohalike omavalitsustega: 2006 Tallinna ja Tartu noorsootöö kvaliteedi hindamise arendamine, 2011 Tallinna VI Noorsootöö Foorumi korraldamine,

2014 noorsootöötajate *coaching*.

Maavalitsustega: 2005 infopäevad maakondades, 2011 projekt „ENÜ tuleb külla“ kohtumised maavalitsuste noorsoonõunikega.

Üleriigilised katusorganisatsioonid: 2009 ümarlaud Eesti Noorteühenduste Liidu (edaspidi: ENL) juhatusega ühiste huvide teemal noortevaldkonnas, 2010 UNICEF-i korraldatud noorsootööalaste organisatsioonide kohtumisel osalemine, 2011–2013 kohtumised Eesti ANK-i, ENL-i ja Eesti Huvijuhtide Liidu juhatuste esimeestega koostöö teemadel, 2014/2015 partnerlus Eesti ANK-iga Euroopa Majanduspiirkonna (edaspidi: EMP) rahastatud projektis „Riskilaste toetusprogrammi rakendamine läbi noortekeskuste”.

Valdkondlikud organisatsioonid: 2005 Eesti Ametiühingute Keskliiduga noorsootöötajate esindamise teemal, 2005 SINA programmi ümarlaud, 2011 kohtumine kultuuritöötajate ametiühinguga, 2014 projektipartnerlus Eesti LGBT Ühingu ja MTÜ-ga Avastusõpe.

Avalik-õiguslikud organisatsioonid: 11. oktoobril 2002 korraldas ühendus ENTK tellimusel Eesti Noorsootöö Foorumi Harju ja Tallinna eelfoorumi, viidi läbi koolitused koostöös SANA-ga, 2011 kohtuti riigikogu liikmetega noortevaldkonna teemadel, 2012 toimus koostöökohtumine Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemiaga, 2014 allkirjastati kokkulepe Tallinna Ülikooli Pedagoogilise Seminariga noorsootöö tudengitele paremate tingimuste loomiseks tööturule sisenemisel.

NOORSOOTÖÖTAJA PROFESSIONAALSE ARENGU TOETAMINE

Igal aastal on ühendus oma liikmete ja laiemalt noorsootöötajate professionaalsuse arendamiseks korraldanud koolitusi. Noorsootöötajate isiklikku professionaalset arengut on toetanud ka ühenduse tegevused, mis teenivad peamiselt noorsootöö valdkondliku arengu eesmärke. Muutused valdkonnas saavadki toimuda läbi inimeste, muudatuste elluviijate.

Regulaarselt on toimunud kaks korda aastas seminarid ühenduse liikmetele. Need on sisaldanud ühiste suundade arutelu, vajadusel üldkoosolekut, noorsootöötajate isiksuskule ja tööalasele arengule tuge pakkuvaid koolitusi, kogemuste jagamise aega, vabatahtlikku tööd (nt talgud kevadel Kloogaranna Noortelaagris koos ENTK töötajatega), noortevaldkonnas aktuaalsete temade arutelu.

Näiteks on toimunud seminarid:

Oktoobris 2007 seminar Oxforelli Puhkemajas.

6.–7. veebruaril 2009 üldkoosolek, LARP ja geopeituse meetodi praktiline õpe Saku mõisas.

13.–14. oktoobril 2009 keskenduti maailmaharidusele ja meeskonnatöö oskustele Leppojal.

Jaanuaris 2013 Stockholmi laeval noorsootöö kvaliteedi hindamise tulemuste tutvustamine, esinejaks Kaisa Orunuk ENTK-st.

Aprillis 2010 Viimsis arengusuundade arutelu teemaline seminar ning üldkoosolek.

2.–3. juulil 2010 Jüris arengusuundade teemaline seminar.

6. aprillil 2011 seminar-õppepäev ühenduse uutele liikmetele.

20.–21. mail 2011 üldkoosolek ja seminar Kloogaranna Noortelaagris, sh ühenduse arengukava arutelu ja kinnitamine.

25.–26. mail 2012 üldkoosolek ja kevadised koristustalgud Kloogaranna Noortelaagris koos ENTK töötajatega.

17.–18. mail 2013 Kloogaranna Noortelaagris seminar EMP Riskilaste ja -noorte programmi tutvustusega, esinejaks Edgar Schlümmer ENTK-st, talgud laagriplatsil, ühenduse sünnipäeva tähistamine ning üldkoosolek.

3. juunil 2014 Tallinnas Energia Avastuskeskuses seminar „Juhtida või mitte, selles on küsimus”, koolitajaks oli Riina Varts, ning Tallinna Ülikooli noorsootöö eriala magistriõppekava tutvustus, ettekandjaks oli Ilona-Evelyn Rannala.

21. novembril 2014 Tallinnas TTÜ Mectomy's üldkoosolek ja arengustrateegia 2015–2020 kinnitamine.

Mitmeid seminare ja õppetegevusi on läbi viidud koostöös partneritega, nt 10. märtsil 2011 oli ühendus kaaskorraldaja Tallinna VI Noorsootöö Foorumil.

2014.–2015. aastatel osales ühendus partnerina Eesti LGBT Ühingu poolt läbi viidavas koolituses noorsootöötajatele. EMP toetuste Vabaühenduste Fondi rahastusel korraldati seitse piirkondlikku baaskoolituse päeva Tartus, Tallinnas ja Rakveres ning 2-päevane sügiskool. Peamiste teemadena arutati vähemusgruppide noorte kaasamise võimalusi ja häid praktikaid.

2014. aastal töötati välja, valmistati ette ja käivitati noorsootöötajate professionaalse arengu toetamise programm koostöös Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakonna noorsooteenistuse ning Tallinna Spordi- ja Noorsooametiga. Selle raames pakkusid koolitatud kootsid (i.k. *coach*) tasuta juhendamist noorsootöötajatele, kes oma soovist teada andsid ja seda motiveerisid. Programmi rakendamine ja arendamine jätkus 2016. ning ka järgmisel aastal.

2015. aastal osaleti partnerina MTÜ Avastusõpe poolt läbiviidud 3-päevasel koolitusel „OnLine” Tallinnas, Tartus, Paines, Pärnus ja Haapsalus. Koolitusel omandasid noorsootöötajad praktilisi teadmisi ja oskusi turundusest, reklaammaterjalide kujundamisest ja audivisuaalsest lugude jutustamisest.

VÄLISKOOSTÖÖ

Olulist rolli noorsootöötajate arendamisel on omanud väliskoostöö noortevaldkonnas tegevate organisatsioonidega eelkõige Euroopast. Koostöö on toimunud palju Euroopa noorsootöötajate võrgustiku Contact-2103 raames. 1998. aastal Seville asutatud ja Belgias registreeritud rahvusvaheline mitetulunduslik noorsootöö-organisatsioon oli aastaid Euroopa Komisjoni poolt tunnustatud ning toetatud. 2016. aasta lõpuga likvideeriti organisatsiooni juriidiline keha, ent välja kujunenud koostöö partnerite vahel jätkus mitteformaalse võrgustiku raames. Sellest koostööst saadud kasu ei tulenenud mitte ainult võrgustiku vahendusel toimunud üritustel ja tegevustes osalemisest, vaid palju on toimunud noortevaldkonna ühistegevusi just võrgustikus loodud kontaktide pinnalt. Võrgustikus osalesid partneritena noortevaldkonna organisatsioonid Itaaliast, Hispaaniast, Ungarist, Prantsusmaalt, Kreekast, Belgiast, Saksamaalt, Rumeeniast, Hollandist, Lätist, Poolast ning Eestist (ametlikult liitus ühendus võrgustikuga 2003. aastal, mitteformaalselt oldi kaasatud juba selle loomisest). Eesti liikmesorganisatsiooni esindajana oli Kadi Bruus valitud võrgustiku juhatuse liikmeks alates 2005. aastast ning oli juhatuse esimees aastatel 2006–2009.

Aastatel 2007 kuni 2011 osalesid aktiivselt Eesti koolitajad Urmo Reitav ja Lianne Teder (nimi kuni 2014. aastani Lianne Ristikivi) võrgustiku raames tegutsenud töögrupis noorsootöötajate baaskoolituse väljatöötamises. Pilotteerivalt viidi läbi koolituse I osa Rumeenias 2008. aastal ning teine osa Eestis 2010. aastal.

Väliskoostöö raames on ühendus korraldanud, läbi viinud ning võimaldanud paljudel noorsootöötajatel osalemist suurel hulgal õppevisiitidel, seminaridel, koolitustel ja koostööprojektides peamiselt Euroopa Noored programmi rahastusel erinevate riikide kaudu.

Näiteks on ühenduse tegevusaasta aruannetes kajastatud järgmised Contact-2103 võrgustikuga otseselt seotud tegevused:

22.–28. oktoobril 2007 toimus Contact-2103 korraldamisel ning Euroopa Komisjoni rahastamisel noorsootöötajate koolitus Buzaus Rumeenias.

19.–23. augustil 2009 toimus töögrupi koosolek ning kohtumine noorsootöötajatega Eestis, valmistati ette koolitust „Paremaks Euroopa kodanikuks”, mille korraldamiseks sai Contact-2103 vahendid Euroopa Noored programmi Euroopa Komisjonilt. Osalesid Saksamaa, Belgia, Eesti noortevaldkonna koolitajad.

20.–24. septembril 2009 osales juhatuse liige (Kadi Bruus) Contact-2103 üldkoosolekut ettevalmistaval kohtumisel ning tutvus Euroopa Noortepealinna tegevustega Rotterdams Hollandis.

2010 osales Kadi Bruus Contact-2103 juhatuse liikmena võrgustiku koosolekul Lieges, Rotterdamis ja Brüsselis.

5.–11. juunil 2010 toimus Rakveres Contact-2103 koolituse tööühma poolt korraldatud noorsootöötajate baaskoolituse II osa, kuidas koos luua noorteprojekte paremaks Euroopa kodanikuks saamiseks. Seminaril osalesid Hispaania, Rumeenia, Belgia, Prantsusmaa, Saksamaa ja Eesti noorsootöötajad.

2. oktoobril 2010 osales Kadi Bruus Contact-2103 ülkoosolekul Cordobas. Sellele järgnenud seminaril 3.–8. oktoobril osalesid kaks juhatuse liiget (Kadi Bruus, Urmo Reitav).

13.–16. juunil 2012 külastas Contact-2103 juhtkond Eestit ja kohtus siinsete noorsootöötajatega.

Septembris 2013 osales Contact-2103 juhatuse liige (Kadi Bruus) Brüsselis üldkoosolekul. Kadi Bruusi enda sõnul on ta osalenud Contact-2103 üldkoosolekul igal aastal vahemikus 2005–2016.

Contact-2103 võrgustikust kasvas koostöösuhete abil välja selle Eesti poolse peakoordinaatori Kadi Bruusi sõnul 2002. aastast kestev koostöö kõrgkoolidega Saksamaalt, kes saatsid oma sotsiaalaainete tudengeid Eestisse praktikale laste-aedadesse, noortekeskustesse ja koolidesse. Praktika toimumist on kõrgkoolid rahastanud Leonardo da Vinci programmist. Näiteks on ühenduse kaudu korraldatud järgmised praktikad:

2009 käis praktikal Rae vallas, Viimsi vallas, Kaarma vallas ning Rakvere linnas kaheksa üliõpilast kahest kõrgkoolist Kölnist (Berufskolleg Ehrenfeld ja Erzbischöfliches Berusfskolleg).

2010 viibis praktikal Rakveres, Rae vallas, Kaarmas ja Viimsi vallas kuus tudengit kahest Kölni kõrgkoolist.

2012 oli 14 praktikanti Tallinnas, Tartus, Pärnus, Rae vallas ja Viimsi vallas kahest Kölni kõrgkoolist.

2013 oli üks praktikant Tallinnas Kölnist (Berufskolleg Ehrenfeld).

2014 olid kolm praktikanti Rae vallas ja Viimsi Vallas Kölnist (Berufskolleg Ehrenfeld).

2015 sooritas Viimsi vallas, Rae vallas, Saue linnas, Saku vallas ja Keila linnas noorsootööalast praktikat 11 tudengit Saksamaa kahest kõrgkoolist.

Välispraktika võimalusi on pakutud teistegi koolide õppijatele – 20. septembrist 12. detsembrini 2009 viibisid Tallinna ja Viimsi noorsootööasutustes praktikal kaks üliõpilast Hispaaniast.

Koostöös Viimsi Vallavalitsusega on vastu võetud Euroopa Vabatahtlikus Teenistuses osalejaid, sh 2014. aastal kolm vabatahtlikku Cordoba linnast Hispaaniast kolmeks kuuks.

Ühendus on ise saanud toetusi ja korraldanud mitmeid rahvusvahelisi noortevaldkonna projekte.

2007 rahvusvaheline seminar mitteformaalsest haridusest formaalhariduses Viimsis Euroopa Noored programmi rahastamisel.

20.–26. juulil 2009 korraldati Eesti ja Gruusia noortevaldkonna töötajate seminar Kloogaranna Noortelaagris Haridus- ja Teadusministeeriumi rahastamisel.

11.–14. oktoobril 2010 Erasmus+ programmi toetusel korraldati Tallinnas seminar noorte kaasamisest ja toetamisest teel tööturule.

2012 osaleti noorte infomessil Teeviit koostöös Venemaa Jamali-Neenetsi autonoomse ringkonna noortepoliitika ametiga.

2013–2014 Välisministeeriumi rahastatud arengukoostööprojekt „Eesti kogemus töös noortega. Noored muutuste jaoks“ koostöös Ukraina Tšernigovi linna Inimõiguste Keskusega.

2014 koostöö Austraalia Melbourne'i Victoria Ülikooliga, sh nende õppeviisi korraldamisel Eestisse.

Ühenduse vahendamisel on paljud noorsootöötajad osalenud noortevaldkonna rahvusvahelistel seminaridel ja koolitustel, sh Maltal, Gruusias, Prantsusmaal, Belgias, Hispaanias. Partnerlust on pakutud nii Contact-2103 kaudu levinud kontaktide pinnalt, aga ka ühenduse liikmete muude otsekontaktide kaudu. Tegevuste põhirahastus on tulnud Euroopa Noored, hilisema Erasmus+ programmist. Igal aastal on väliskoolitustel või -seminaridel osalenud viis kuni 25 Eesti noorsootöötajat. Ühenduse liikmed on omandanud kogemusi väliskoolitajatena lisaks ülal nimetatutele näiteks 24.–28. jaanuaril 2011 Tampere ülikoolis (Peeter Taim), 2013 Ukrainas (Riina Tootsi, Peeter Taim). Kohtunud on Euroopa Parlamendi esindajatega Brüsselis (2007).

NOORSOOTÖÖTAJATE SEISUKOHTADE ESINDAMINE

Üks olulisi ühenduse eesmärke on olnud noorsootöötajate arvamuste esindamine, ühiste seisukohtade kujundamine ning ühiskonnas noortevaldkonna jaoks olulistel teemadel kaasa rääkimine. Osaledes erinevates töörühmades, komisjonides, nõukogudes ja ümarlaudadel on kaasa aidatud Eesti kohaliku, regionaalse ja riikliku noorsootöö arendamisele ning hea seistud noorsootöötaja ameti tunnustamise ja väärtustamise eest. Näiteks oli ühendus esindatud noorsootöö seaduse muutmise töögrupis 2009. aastal ning samal aastal osales avaliku pöördumise esitamisel avalikkusele seoses kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses tehtud noorsootöö rahastamise teemalise muudatusega. 2010. aasta oktoobris edastati märgukiri Tallinna Linnavalitsusele ja Tallinna Linnavolikogule seoses Tallinna Noorsootöö Keskuse kavandatava likvideerimisega.

Ühenduse liikmed on noorsootöötajate esindajatena olnud kutsutud osalema Eesti noortevaldkonnas tegutsenud ja tegutsevasse kogudesse.

Noortepoliitika Nõukogu haridus- ja teadusministri nõuandva organina (2003–2011 erinevatel aegadel Kadi Bruus, Lianne Teder, Anne-Ly Suvi, Ilona-Evelyn Rannala). Valdkondlikud arendustöögrupid, sh noorsootöö valdkondade ümarlauad ENTK juures pärast 1999. aasta noorsootöö foorumit, laagrijuhtide nõukoda (Tiiu Kadak 2009 kuni 2016 ja edasi), noorsootöö strateegia rakendusplaani 2011–2014 juhtgrupp ENTK juures (Ilona-Evelyn Rannala 2010), eestikeelse noorsootöö õpiku konkursi hindamiskomitee ESF programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine” raames (Argo Bachfeldt 2010–2011), noortevaldkonna tunnustuskomisjon ENTK juures (Kadi Bruus 2010–2014, Angelika Naris 2015), noorsootöö identiteedi töögrupp ENTK juures (Peeter Taim, Ilona-Evelyn Rannala, Anu Allekand, 2011), alaealise mõjutusvahendite seaduse töögrupp (Karin Ratass 2011), noorsootöö tunnustamise ja logo valimise komisjon reklaamiagentuuri Taevas juures (Peeter Taim, Anu Allekand, 2011), noorsootöö kvaliteedi hindamises välishindajad (17 liiget 2011, 2012), noortevaldkonna arengukava koostamise töörühm (Ilona-Evelyn Rannala, Siim Krusell, 2013), noorsootöö magistriõppekava väljatöötamise töörühm Tallinna Ülikooli juures (2014).

Noorsootöötaja kutsestandardi väljatöötamise töögrupp (Silver Pramann 2005–2006) ja uuendamise töörühm (Ilona-Evelyn Rannala, Anni Metstak, 2011), kutsenõukogu (Siim Krusell), kutsekomisjon (Marika Markus, Tiiu Kadak, Peeter Taim, Anu Allekand).

Hindamiskomisjon SANA programminõukogus (erinevatel aegadel Kadi Bruus, Urmo Reita, Kristi Paas (nimi kuni 2016. aastani Kristi Kruus), Tiiu Kadak), Erasmus+ noortevaldkonna hindamiskomisjon (Kadi Bruus), maakondlikud avatud noortekeskuste projektikonkursside komisjonide (Rando Lai Raplamaal 2009, Marika Markus Tartumaal 2009), noorteühingute aastatoetuse hindajate kogu (Ilona-Evelyn Rannala 2011, Anu Allekand 2011–2014, Urve Sarapik 2015), Politsei- ja Piirivalveameti kutsemeisterlikkuse võistluse žürii (Peeter Taim 2012), ENL osalusvaldkonna projektitoetuse komisjon (Kadi Bruus 2015).

KOKKUVÕTE

Eesti noorsootöötajaid ühendav organisatsioon on katkematult tegutsenud alates 19. maist 1999. Ühendus ja selle liikmed on püsivalt kaasas olnud, aidanud kujundada ning olnud vahendajaks riikliku noortepoliitika realiseerumisele üle Eesti.

Ühenduse liikmeskonna moodustasid algaastatel peamiselt maavalitsuste noorsootöönõunikud, alates viiendast tegevusaastast hõlmati üha rohkem eelkõige kohalikul tasandil tegutsevaid noorsootöötajaid. Samal ajal on tegevus olnud suunatud laiemale üldsusele, mitte vaid oma liikmetele. Tegevuseks on peamiselt saadud vahendeid riigieelarvest ning Euroopa programmidest.

Ühendus on läbivalt täitnud kolme laiemat eesmärki – noortevaldkonna arengute toetamine, noorsootöötajate professionaalne arendamine ning noorsootöötajate esindamine. Selleks on tõstatatud ühiskonnas arutelusid, pöörates tähelepanu noorsootööle ja noorsootöötajatele, aktiivselt osaletud väliskoostöös valdkondlike organisatsioonidega valdavalt Euroopast, kujundatud ning esindatud noorsootöötajate seisukohtasid riiklikes töögruppides ja kogudes.

Artiklis antakse ülevaade mõnedest kolme eesmärgi täitmise nimel ellu viidud tegevustest, et ilmestada ühenduse tegevust. 2016. aasta kevadel moodustati ühine organisatsioon huvijuhtidega, et tugevamalt tegutseda noorsootöö ja noorsootöötajaid arendava ja toetava keskkonna nimel.

KIRJANDUS

Bruus, K. (2009). *Gruusia ja Eesti noorsootöötajate seminar-koolitus*. Õpetajate Leht.

Contact-2103. Internet allikas: <http://www.contact-2103.org/>. [05.112016].

Eesti Noorsootöö Keskus. (2015). Kutse andmise kord noorsootöö kutseala kutsetele. Kinnitatud Hariduse Kutsenõukogu 11.11.2015 otsusega nr 20. https://www.entk.ee/sites/default/files/Noorsoot%C3%B6%C3%B6%20kutseala%20kutsete%20KA%20kord_11.11.2015.pdf [05.112016].

Eesti Noorsootöötajate Kogu põhikiri. Kinnitatud 15.04.2016 üldkoosoleku otsusega.

Eesti Noorsootöötajate Ühenduse veebileht. <http://eny.org.ee>. [05.112016].

Eesti Noorsootöötajate Ühenduse arhiivimaterjalid erakogudest (Kadi Bruus, Lianne Teder), 1999–2016.

E-äriregister. Registreeritud ja infosüsteemide keskus. <https://ariregister.rik.ee>. [05.112016].

Hariduse Kutsenõukogu 11.11.2015 otsus nr 20.

Meisterson, A. (2013). Näitus „Noorsootöötaja omas mahlas”. Kuressaare Gümnaasiumi ajaleht.

Möttus, A. (2004). Nädalakommentaar. Õpetajate Leht, nr 28.

Noorsootöö arenduskeskus. <https://ntarenduskeskus.wordpress.com/>. [05.11.2016].

Noorsootöö strateegia 2006–2013 täitmise lõpparuanne, sh 2013. aasta aruanne.

Eesti Noorsootöö Keskuse veebileht. https://www.entk.ee/sites/default/files/noorsootoo_strateegia_l6pparuanne_vv_parandatud_noortearv.pdf

Noorsootöötajate täiendkoolitus. Eesti LGBT Ühing. <http://lgbt.ee/noorsoototajate-taiendkoolitus-2/>. [06.11.2016].

Noortevaldkonna arengukava 2014–2020 rakendusplaani aastateks 2014–2017 täitmise 2014. aasta aruanne. 2015. Haridus- ja teadusministeerium. https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/nak_2014-2020_2014_aruanne.pdf.

Projekt On Line. Avastusõpe/ learning by discovering. <https://avastusope.wordpress.com/online/>. [06.11.2016].

Sihtasutus Archimedes Noorteagentuur veebileht <http://www.noored.ee>. [06.11.2016].

Taru, M., Pilve, E., Kaasik, P. (2015). Noorsootöö Eestis. 19. sajandi keskpaigast kuni 21. sajandi esimese kümnendi lõpuni. Ajalooline ülevaade. Eesti Noorsootöö Keskus.

Teder, L. (2010). Ettekanne „Eesti Noorsootöötajate Ühendus” Tallinna V noorsootöö foorumil.

MÕJUTEGURITEST NOORTEVALDKONNA ARENGUKAVANDAMI- SEL JA ELLUVIIMISEL RIIGI TASANDIL

ANNE KIVIMÄE

MA (sotsioloogia)

ANNOTATSIOON

Noortepoliitika ja noorsootöö eesmärkide seadmine riigi tasandil on tihedalt seotud arengutega strateegilises planeerimises ning riigivalitsemises tervikuna. Viimasel kümnendil on ellu viidud mitmeid muudatusi selleks, et erinevate poliitikavaldkondade arenguvisionid selgema ja sidusama terviku moodustaks ning riigi jaoks olulisi prioriteete toetaks. Need muudatused ja riigivalitsemise areng ei loo pelgalt korralduslikku raamistikku planeerimisele noortevaldkonnas, vaid etendavad osa ka sisulistes valikutest. Noortevaldkonnas väljakujunenud korraldusmudel riigi ja erasektori (sealhulgas kolmanda sektori) ning kohaliku ja keskvõimu vahel omab samuti kaalukat rolli selles, millised poliitikaeesmärgid seatakse, kuid veelgi enam selles, kas ja kuidas seatud eesmärgid ellu viiakse. Selleks, et eesmäärke saavutada, on vähese reguleerituse juures üheks oluliseks hoovaks elluvijate ja nende tegevuste rahastamine. Samas omavad ka rahastamise allikad ning kasutamise seotud tingimused mõju noortevaldkonna sisuliste valikutele.

Võtmesõnad: noortevaldkond, noortepoliitika, noorsootöö poliitika, riigivalitsemine

SISSEJUHATUS

Noortevaldkonna, st noortepoliitika ja noorsootöö visioonide, eesmärkide ja nende saavutamise vahendite kavandamine on riigi tasandil protsess, mis on valdkonnas teoks saanud kolmel arengudokumentiga määratletud perioodil: 2001–2004, 2006–2013 ja 2014–2020. Igal ajal on olnud oma kontekst ja tegurid, mõjutades seda, milliseid vajadusi, sihte ning lahendusi on tähtsaks peetud, sealhulgas riigi tasandi arengudokumentides. Eelnimetatud perioodi jääb valdavalt ka kogu valdkonna kaasaegse korraldusmudeli sisu ja väärtuste kujunemine, mistõttu on mõjutegurid, mis on olnud olulised visioonide seadmisel, seotud kogu noorsootöö sisulise arenguga.

Siinse artikli eesmärgiks on kirjeldada ja analüüsida tegureid, mis on noortevaldkonnas mõjutanud poliitika kujundamist ja selle elluviimist ning mille toime on tõenäoliselt kaalukas kehtiva arengukava (so perioodiks 2014–2020) elluviimisel. Artikkel kirjeldab eelkõige riigi tasandil administratiivses korralduses aset leidvaid olulisi suundumusi, analüüsib vastutuse jagunemist ning trende tasandite ja sektorite vahel, samuti rahastamist kui hooba poliitikakujundamisel ning muutusi riigijuhtimises tervikuna. Esile on toodud kirjeldused ja järeldused, mis on kaalukad just noortevaldkonna kontekstis, kuid need ei pretendeeri ammendava ja kõikehõlmava analüüsi tiitlile. Artikkel põhineb autori isiklikul kogemusel noortevaldkonna tippametnikuna aastatel 2002–2015 ja dokumendianalüüsil.

VASTUTUS, TASANDID JA SEKTORID NOORTEVALDKONNAS

Noortepoliitika ja noorsootöö strateegilise juhtimise üks võtmeküsimusi on see, kes ja milliseid otsuseid teeb ja ellu viib ehk teisisõnu – kes poliitika kujundamise ja rakendamise eest vastutust kannavad ning selles osalevad? Noortevaldkonna suhteliselt vähese reguleerituse taustal mõjutavad vastutuse jagunemine ja elluviimise osapooled oluliselt seda, milliseid poliitikasuundi on võimalik kavandada ja rakendada.

VASTUTUSE JAGUNEMINE AVALIKUS SEKTORIS – ERINEVAD TASANDID, ERINEVAD ÜLESANDED

Vastutus noortepoliitika ja noorsootöö kavandamise ja korraldamise eest Eesti valitsussektoris jaguneb 2016. aastal kehtivate seaduste alusel peaausjalikult kohaliku omavalitsuse, maavalitsuse ning Haridus- ja Teadusministeeriumi vahel. Nende institutsioonide ülesanded ja vastutusala noortevaldkonnas on sätestatud eelkõige kohaliku omavalitsuse korralduse, vabariigi valitsuse ja noorsootöö seadustes.

Noorsootöö korraldamine on kohaliku omavalitsuse ülesanne. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6 „Omavalitsusüksuse ülesanded ja pädevus“ sätestab, et muude ülesannete hulgas on omavalitsuse ülesandeks ka korraldada noorsootööd ning pidada teiste asutuste seas ülal huvikoole (Kohaliku ..., 2016). Omavalitsuse ülesandeid noorsootöö valdkonnas täpsustab noorsootöö seaduse § 8 (Noorsootöö..., 2016). Noortepoliitika kavandamine ja noorsootöö valdkonna korraldamine on riigi keskvalitsuse tasandil Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas vastavalt Vabariigi Valitsuse seaduse § 58, mis sätestab, et „Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas on riigi haridus-, teadus-, arhiivi-, noorte- ja keelepoliitika kavandamine ning sellega seonduvalt alus-, põhi-, üldkesk-, kutsekesk-, kõrg-, huvi- ning täiskasvanuhariduse, teadus- ja arendustegevuse, arhiivinduse, noorsootöö ja erinoorsootöö valdkondade korraldamine ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine.“ (Vabariigi..., 2016). Ministeeriumi ülesandeid täpsustab noorsootöö seaduse § 6. Maavalitsus kuulub keskvalitsuse tasandile ja noortevaldkonna ülesanded maavalitsustes tulenevad noorsootöö seaduse § 7, milles on sätestatud maavanema ülesanded. Maavalitsuse ülesannete täpsustamiseks noortevaldkonnas on aastate jooksul sõlmitud siseministri (kes vastutas aastani 2015 ka maavalitsuste eest) ning haridus- ja teadusministri vahel koostöökokkuleppeid.

Kokkuvõtlikult on avalikus sektoris vastutus eelkõige kohaliku omavalitsuse ning Haridus- ja Teadusministeeriumi kanda. Noorsootöö vahetu elluviimine toimub noore elukohale võimalikult lähedal ja nii on praktilise noorsootöö korraldamine kohaliku omavalitsuse ülesanne, mis vastavalt põhiseaduse § 154 tegutseb iseseisvalt ning kohustusi saab kohalikule omavalitsusele panna ainult seaduse alusel või kokkuleppel. Põhivastutus noortepoliitika kavandamise ja noorsootöö korraldamiseks vajaliku õigusruumi kujundamise eest lasub Haridus- ja Teadusministeeriumil ehk keskvalitsuse tasandil.

Maavanemate ülesanded on noorsootöö seaduses püsinud küll sisuliselt muutumatusena, kuid aastate jooksul on maavalitsuste juhtimises, struktuuris ja tegevustes toimunud ka muutuseid (vt kokkuvõtlikku analüüsi maavalitsuste funktsioonidest ja toimunud muutustest rahandusministeeriumikoostatud dokumendis „Riigiülesannete analüüs“ (Riigiülesannete..., 2016, 212-231)).

Need on aga omakorda nõrgendanud maavalitsuste rolli noortevaldkonnas ja mõjutanud noorsootöö seaduses sätestatud ülesannete täitmise võimekust.

ERASEKTORI ROLLI KASV

Avaliku sektori kõrval on noortevaldkonna teenuste korraldamisel ja ka poliitika kavandamisel oluline osakaal erasektoril – st kolmandal sektoril ja äriktoril. See roll on aasta-aastalt kasvanud.

Noortevaldkonnas on traditsiooniliselt olnud suur osatähtsus mittetulundusühingutel – eriti noorteühingutel. Ka kaasaegses, st pärast taasiseseisvumist kujunenud noorsootöö korralduses ja noortevaldkonnas tervikuna on mittetulundusühingute panus olnud tähtis. Mitmed noortevaldkonna osapooled on juba legaaldefiniitsioonina seaduses määratletud mittetulundusühingu mõiste kontekstis. Näiteks saab noorteühinguks Eestis olla vaid mittetulundusühing (vastavalt noorsootöö seaduse § 3 punktis 9 sätestatud mõistele on noorteühing „mittetulundusühing, mille liikmetest vähemalt kaks kolmandikku on noored ja mille eesmärgiks on noorsootöö korraldamine ja läbiviimine“).

Seaduse kohaselt piirneb erasektoriga ka noorsootööühingu mõiste (vastavalt noorsootöö seaduse § 3 punktile 3 on noorsootööühing „mittetulundusühing, mittetulundusühingute liit või sihtasutus, mille eesmärgiks on noorsootöötajate, noorsootöösutuste või teiste noorsootöö tegijate ja korraldajate ühendamine ning nende huvide esindamine“). Erasektori, eelkõige mittetulundusühingute osakaal on olnud traditsiooniliselt suur noortekeskuste pidajate hulgas, kuid viimasel aastakümnenil on kasvanud erasektori roll ka huvikoolide pidajate seas. Vastavalt Haridus- ja Teadusministeeriumi statistikaportaalele HaridusSilm oli õppeaastal 2008/2009 Eestis eraomandis 180 huvikooli (so 57% kokku 313 huvikoolist), õppeaastal 2015/2016 kuulus eraomandisse 484 (so 77 % kokku 625 huvikoolist).

Põhinedes eelkõige kolmel tugipunktil, milleks on traditsiooniline mittetulundusühingute väärtustamine noortevaldkonnas (vt nt Bart, Mürsepp, Rannala, Taru ja Toots, 2013, 91), ühingute ja nende liitude kasvav võimekus, ning erasektori, eelkõige mittetulundussektori, suurenenud osakaal noorsootöö korraldamisel, on kasvanud ka noortevaldkonnas tegutsevate liitude ehk erinevate asutuste või ühingute nn katusühingute olulisus valdkonnas. Seda nii poliitikakujundamises osalejana kui ka vahetu noorsootöö korraldajana. Poliitikakujundamisel on esindusühingute kaasamine olnud Eesti noortevaldkonnas tavapraktikaks aastakümneid (näiteks Eesti Noorteühenduste Liit on olnud kaalukas partner Haridus- ja Teadusministeeriumile liidu loomisest alates). Lisaks on viimasel aastakümnel suurenenud noortevaldkonnas tegutsevate liitude osatähtsus ka vahetu noorsootöö teenuse korraldajana ehk poliitika elluvijana kohalike omavalitsuste kõrval. Eesti Avatud Noortekeskuste

Ühendus on näiteks osalenud edukalt riigihangetes, mille tulemusena korraldab organisatsioon vahetu noorsootöö teenuseid noortekeskustes üle Eesti.

Erasektori, eelkõige mittetulundussektori tähtsuse kasvu võib prognoosida ka edaspidiseks. Selle aluseks on noortevaldkonnas aastatel 2014–2016 käivitatud algatused, milles on tegevuste elluviimisel erasektori kaasalöömisega arvestatud ning selleks ka rahastamine kavandatud. Näiteks võib tuua Euroopa Liidu struktuurivahendite kasutamiseks käivitatud koolitused, kogukonnapraktika, NEET-noortele suunatud tegevused jne (Noorsootöötajate..., 2015; Tõrjutusriskis..., 2016). Samuti sobib siia näitena Haridus- ja Teadusministeeriumis 2016. aastal kavandatud ning 2017. aastal käivitata huvihariduse ja –tegevuse toetuskeem, mille raames on plaanis toetada muuhulgas ka huvihariduse ja -tegevuse kvaliteedi arendamist rahastades valdkonnas tegutsevatele liitude tegevust (Noorsootöö seaduse..., 2016). Võib eeldada, et raha ja tegevusulatus kasv suurendab jätkuvalt liitude osalemist ka poliitikakujundamises.

JÄRELDUSI VASTUTUSE JAOTUSEST TASANDITE JA SEKTORITE VAHEL

Noortevaldkonnas kujunenud korraldusmudel ning selle arengutrendid mõjutavad noortepoliitika kavandamist ja elluviimist oluliselt. Välja võib tuua kaks eriti silmapaistvat tegurit.

Esiteks – samaväärsete ülesannete jm kohustuste õigusliku reguleerituse säilimise juures, mis hetkel noortevaldkonnas eksisteerib, on valdkonna poliitikaeesmärkide saavutamisel (sealhulgas need, mis on seatud Vabariigi Valituse poolt noortevaldkonna arengukavas 2014–2020 (Noortevaldkonna..., 2013), oluline asjaolu, et keskvalitsusel on eesmärkide elluviimine võimalik eelkõige kahel moel: autonoomsete omavalitsuste või erasektori tegevuse kaudu. Kui kõrvale jätta seadusruumi muutmine viisil, mis tooks kaasa noorsootöö sisu ja korralduse detailsema reguleerimise, on keskvalitsusel võimalik mõjutada omavalitsuste ja erasektori korraldatavat noorsootööd vaid piiratud arvu hoobadega.

Teiseks – noorsootöö korraldamisel ning ka noortepoliitika kavandamisel on kasvavat rolli omandamas erasektor ja kolmanda sektori katusühingud, kes on keskvalitsusele noorsootöö korraldamisel kohalike omavalitsuste kõrval olulisteks partneriteks.

See olukord ei ole noortevaldkonnas iseenesest uus. Eelpool kirjeldatud vastutuse jagunemine loodi valdavalt 1999. aastal heakskiidetud noorsootöö seaduse vastuvõtmisega, mis tähendab, et ka senised tegevused ja saavutused on toimunud kokkulepete, koostöö ja piiratud arvu hoobade kasutamise sümbioosil. Oluliselt on muutunud avaliku ja erasektori osakaal valdkonnas ning maakondliku tasandi roll.

RAHASTAMINE KUI MÕJUR

Üks olulisematest teguritest, mis on mõjutanud noorsootöö tegevusi, teenuste sisu ja korraldust, on rahastamine. Rahastamist on ka vaadeldud kui üht peamistest hoobadest, mille toel saab keskvalitsus ellu kutsuda ja/või toetada tegevusi seatud poliitikaeesmärkide saavutamiseks.

Noortevaldkonna finantseerimise korraldus Eestis peegeldab valdavalt ülalkirjeldatud vastutuse jagunemist. Noorsootöö rahastamisel on olulisim kohalike omavalitsuste panus. Riiklikul tasandil on lisaks stabiilsetele (st toetus on eksisteerinud üle kümne aasta) riigieelarvelistele toetusprogrammidele (nt noorteühingute aastatoetus, avatud noortekeskuste ja noorteinfo toetus) tähtsateks finantseerimisallikateks olnud Euroopa Liidu vahendid. Esmalt Euroopa Liidu noorteprogrammi ressursid (nimetus „noorteprogramm“ või „Euroopa Noored“ on kokkuleppeline nimetus, mida on Eestis kasutatud erinevate Euroopa Liidu finantseerimisperioodide järjestikuste noortevaldkonna arengule suunatud programmide suhtes - Youth for Europe, Youth in Action, Youth, Erasmus+ noortevaldkonna tegevused), samuti Euroopa Liidu struktuurivahendid perioodil 2004–2006, 2007–2013 ja 2014–2020.

Kui rahastamine kohalike omavalitsuste eelarvetest on suunatud olnud kohaliku noorsootöö struktuuri ülalpidamisele ja riigieelarvest eraldatud toetusi on kasutatud konkreetsete struktuuride (nt noorteühingute, noortekeskuste) tegevuste innustamiseks ja arendamiseks, siis Euroopa Liidu toetusprogrammid ja struktuurivahendid on kasvavalt olnud seotud kindlate eesmärkidega. Kas ja kuivõrd on just Euroopa Liidu ressursside kasutamise korraldus kaasa toonud muutusi tervikuna riigieelarve kavandamisel ja kasutamisel, sealhulgas eesmärkide, indikaatorite ja tegevuste suurema seostatuse, ei ole käesoleva artikli analüüsi objektiks. Siiski on ilmne, et näiteks 2014. aasta muudatused riigieelarve seaduses kindlasti suunatud poliitikaeesmärkide ja eelarve kasutamise tugevamale seostamisele (vt ka järgmine peatükk).

EUROOPA LIIDU RAHASTAMINE NOORTEVALDKONNAS

Euroopa Liidu vahendite jõudmine noortevaldkonda tähendab eelkõige finantseerimise kasvu noorsootöös. Täiendavaid mõjusid valdkonna arengule ei ole terviklikult seni analüüsitud. Samas on ilmne, et lisaks kasutada oleva rahastamise kasvule, on Euroopa Liidu rahastamisinstrumentide kasutamise tingimused (sh nii Euroopa Liidu programmide kui ka struktuurivahendite kasutamise tingimused) toonud kaasa teatud sisutegevuste vormide arengu (nt noortevahetused, noorteprojektid programmi Euroopa Noored mõjul) ja suurendanud tähelepanu pikaajalisele planeerimisele, tulemuslikkuse tõestamisele ning võrreldavusele teiste valdkondadega (eelkõige Euroopa Liidu struktuurivahendite kasutamise mõjul).

Näiteks on Euroopa Liidu struktuurivahendite kasutamise lahutamatuks osaks mitmeaastane (seitse aastat) planeerimine, aruandlus, hindamine, auditid sh siseriiklikud ja rahvusvahelised. kõik Euroopa Liidu struktuurivahendite toel kavandatud meetmed riigis moodustavad tervikliku kava. Sellise rahastamisinstrumendi kasutamine noortevaldkonnas toimus esmakordselt terviklikult (st kogu seitsmeaastaseks perioodiks) ja suuremas mahus (rahaliselt) perioodil 2007–2014, mil avanes võimalus toetada noortevaldkonna infrastruktuuri Euroopa Regionaalarengu Fondi vahendite abil (Avatud..., 2013) ning käivitada programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ Euroopa Sotsiaalfondi vahendite toel (Noorsootöö kvaliteedi..., 2008). Mõlema fondi vahendite kasutamine allus suurele hulgale tingimustele, milles tegevuste eesmärgistamine ja tulemuslikkuse mõõtmine olid olulised. Noortevaldkonna tegevused olid osaks riiklikust struktuurivahendite kasutamise strateegiast (Riiklik..., 2007). Varasemate rahastamisvõimalustega võrreldes oli mõlema puhul tegu suurte finantseerimismahtudega noortevaldkonnas, mis võimaldasid esmakordselt kavandada pikaajalisi terviklahendusi (programme) ning suuremahulisi investeeeringuid infrastruktuuris.

Varasemaga võrreldes suurenes samal ajal ka vajadus siduda noortevaldkonna tegevused ja nende elluviimiseks vajaliku infrastruktuuri kasutamine konkreetsete eesmärkidega, hinnata nende saavutamist, tegevuste tulemuslikkust ning otstarbekust. Noortevaldkonna infrastruktuuri toetamiseks Euroopa Liidu vahendite kasutamist hinnanud Riigikontrolli 2012. aasta audit toob esile, et rahastatud projektide tulemusena paranesid teenuste tarbimisvõimalused ning enamasti suurenes ka pakutavate teenuste hulk. Samas leiab auditist, et eesmärkide kirjeldamine ja nende saavutamise mõõtmine ei ole olnud piisava kvaliteediga (Euroopa..., 2012). 2013. aastal Haridus- ja Teadusministeeriumi tellimusel korraldatud hindamise lõpparuanne „Üldhariduse ja noorte valdkonna struktuurifondide meetmete vahehindamine“ toob noortevaldkonna programmi osas suurima vajakajäämisena välja selge dokumenteeritud probleemianalüüsi puudumise ja seab soovituselt parandada programmide tulemuslikkuse hindamist ning indikaatorite kujundamist (Haaristo, Kirss, Mägi ja Nestor, 2013). Hindamise lõpparuanne viitab, et kui sekkumistegevused (so noortevaldkonna tegevused programmis) on ette võetud, siis peab olema objektiivselt tuvastatav, kas nende abil soovitud tulemused ka saavutati. Haridus- ja Teadusministeeriumile soovitati aruandes uute programmide kujundamisel teostada põhjalik allikatele toetuv probleemianalüüs ja parandada programmide tulemuslikkuse hindamist ning indikaatorite kujundamist (Haaristo, Kirss, Mägi ja Nestor, 2013).

Nimetatud audit ja vahehindamise raport on näited, kuidas Euroopa Liidu struktuurivahendite kasutamine noortevaldkonnas tõstatab varasemast jõulisemalt tegevuste eesmärgistamise, tulemuslikkuse mõõtmise ning tõestamise vajaduse. Lisaks oli esmakordselt perioodil 2007–2013 keskvalitsuse tasandil vajalik detailselt planeerida tegevusi pikaks perioodiks koos üksikasjaliku eelarvega. See tõi omakorda uue kogemuse ka valdkonna arengukava planeerimisse perioodiks 2014–2020, kuna noortevaldkonna strateegiline planeerimine riigi tasandil on toimunud samas ajaraamis Euroopa Liidu struktuurivahendite kasutamise kavandamisega viimasel kahel perioodil (2007–2013 ja 2014–2020).

Kokkuvõtvalt artikli esimeses osas vaadeldi vastutuse jagunemist noortevaldkonnas kui väljakutset eesmärkide ja elluviidavate tegevuste vahelise kooskõla saavutamisel. Analüüsides rahastamist kui üht hooba, mille kaudu seda kooskõla toetada, ilmneb, et oluliste rahastamisinstrumentide (st eelkõige Euroopa Liidu vahendite) mõju on laiem kui vaid *eesmärk-raha-tegevus* teljel. Instrumendi kasutamisega seotud tingimused planeerimisele, elluviimisele ja hindamisele ning toetatavad tegevusvormid võivad valdkonnale, tehtava töö sisule ning ka eesmärkide seadmisele omada pikaajalist toimet.

Noortevaldkonnas on Euroopa Liidu rahastamisinstrumentide kasutuselevõtt mõjutanud kõiki nimetatud suundi, sh planeerimist (nt ajalise perspektiivi ühtlustamist Euroopa Liidus ja noortevaldkonna arengu kavandmisel Eestis), tegevusvorme (nt Euroopa Liidu noorteprogrammi poolt toetatud tegevusvormist „noortevahetused“ inspireeritud siseriiklik tegevus „noortekohtumised“) ning korralduse vahendeid (nt indikaatorid ja nende seire). Rahastamisinstrumentide mõju ulatus noortevaldkonnas, eriti kohalikul tasandil, vajab põhjalikumat analüüsi, kuid ka praeguste näidete põhjal on ilmne, et keskselt kavandatavat rahastamist ei saa tervikuna käsitleda pelgalt keskvalitsuse hoovana poliitikaeesmärkide elluviimisel, selle mõjud on mitmekesisemad.

STRATEEGILISE JUHTIMISE EDENEMINE RIIGIS

Noortevaldkonna poliitika kujundamine ja kavandamine on teoks saanud laiapõhjaliste läbirääkimiste ja kokkulepete baasil noortevaldkonnas tegutsevate osapoolte vahel. Valdkonnas on selleks aegade jooksul loodud ja kasutatud mitmesuguseid formaate, näiteks, nagu noorsootöö foorumid, noorsootöö strateegia 2006–2013 väljatöötamise perioodil ka eelfoorumid, veebipõhise kaasamise ja tööühmade koostöö noortevaldkonna arengukava 2014–2020 väljatöötamiseks jne.

Strateegiline planeerimine noortevaldkonnas on aga lisaks valdkondlikule protsessile ka osa terviklikust strateegilisest planeerimisest riigis, mis mõjutab olulisel ja kasvaval määral seda, millises vormis, kui suure ulatusega ning millise sisuga on võimalik riiklikul tasandil strateegilisi suundi kajastavaid plaane luua ja kehtestada.

Vaadeldes näiteks noortevaldkonna arengukava planeerimist perioodiks 2014–2020, mille Haridus- ja Teadusministeerium algatas 2012. aastal, saab esile tuua mitmeid olulisi seoseid. Samal ajal toimus riigi tasandil kaks protsessi, mis mõlemad omasid mõju noortevaldkonna arengukava väljatöötamise ja heakskiitmise protsessile: Euroopa Liidu struktuurivahendite kasutamise planeerimisprotsess ja strateegilise planeerimise korraldamiseks ning riigivalitsemise edendamiseks käivitatud siseriiklik protsess.

Euroopa Liidu struktuurivahendite kasutamise planeerimise protsessi juhina korraldas Rahandusministeerium mitmete alusanalüüside teostamist, üleriigilist ministeeriumide koostööd ja ametkondade-väliste osapoolte kaasamist. Selle raames koostas Rahandusministeerium ülevaate „Eesti järgneva kümne aasta arenguvajadused“, mis annab ülevaate kogu protsessist ja toob välja Eesti arenguvajadused kümne aasta perspektiivis. Ülevaade oli osaks eesmärkide seadmisel, prioriteetide valikul ja meetmete kavandamisel Euroopa Liidu 2014–2020 mitmeaastase finantsraamistiku vahendite kasutamise planeerimisprotsessis (Eesti..., 2012). Dokumendis on ka viide, et koostajate seisukoha järgi on „analüüs valdkondlikke arengukavasid uuendavatele ministeeriumitele heaks lähtekohaks strateegilise lähenemise kavandamisel“. Nii oli ka noortevaldkonna arengukava väljatöötamise protsessi vaadeldud riigi tasandil kui Euroopa Liidu vahendite kasutamise kavandamise osa.

2011. aastal esitleti OECD raportit „Ühtsema riigivalitsemise suunas“, mis on Eesti riigivalitsemise kohta koostatud analüüs, kus hinnatakse Eesti riigivalitsemist tervikuna (OECD..., 2011). Nimetatud raport oli aluseks mitmetele jõustatud muudatustele strateegilises juhtimises Eestis. Esialgne kava OECD raporti soovitude elluviimiseks koostati 2011. aastal. Kava uuendatud versioon kinnitati valitsuskabineti otsusega 15. detsembril 2014. See on ühtlasi eesmärgi ning indikaatoreid seadev strateegiline poliitikaraamistik EL vahendite kasutamiseks haldusvõimekuse valdkonna arendamisel ja kannab nime „Haldusvõimekuse arendamise ja OECD riigivalitsemise raporti soovitude rakendamise tegevuskava“. Tegevuskava eesmärgiks on suurendada riigi pikaajaliste ja valdkonnaüleste probleemide lahendamise võimekust. Tegevuskavas seatakse kolm sihti, mida indikaatoritena jälgida: 1) valitsuse töö on tõhusam ja halduskoormus väheneb; 2) valitsussektori töötajate osakaal tööealisest elanikkonnast ei kasva; 3) valitsemissektori kulutuste osakaal SKP-st ei suurene (Haldusvõimekuse..., 2014).

Eesti strateegilist riigijuhtimist reguleerib riigieelarve seadus. Suuremad korrastamised on tehtud riigieelarve seaduse uuendamisega 2002. ja 2014. aastatel. 2014. aasta muudatustega täpsustati strateegiliste arengudokumentide liigid ja seosed eelarvestrateegia ning riigieelarvega (Riigieelarve..., 2014). Määratleti, et strateegilised arengudokumendid on poliitika põhialused, valdkondade arengukavad, valitsemisala arengukavad ning uue planeerimisdokumendina programmid. Muudetud riigieelarve seadus näeb ette võimaluse (ja ka vajaduse) arengukavasid ellu viia programmipõhiselt. Kinnitatud on ka riigi eelarvestrateegia koostamist käsitlev määrus, mis näeb ette võimaluse kavandada eelarvet programmipõhiselt ning käsitleb programmide eelnõude esitamist riigi eelarvestrateegia sisendina (Riigi..., 2016).

Muudetud strateegilises planeerimises on noortevaldkonna jaoks planeerimise seisukohalt eriti oluline lähenemine, mis sätestab, et riigi erinevates strateegilistes arengudokumentides olevad eesmärgid peavad olema omavahel hierarhiliselt seotud: „tulemuslikkuse juhtimise tasandid on omavahel hierarhiliselt seostatud ja on aluseks riigi strateegiliste eesmärkide hierarhiasse seadmisele“ nagu sedastab rahandusministeeriumi käsiraamat (Rahandusministeeriumi..., 2016). Samas materjalis on juhtimistasanditeks nimetatud järgmised: strateegiline tase, tulemusvaldkond, alavaldkond, meede ja tegevus. Tulemusvaldkonnad on riigis samuti ära määratletud ning noortevaldkonda ei ole peetud eraldi tulemusvaldkonnaks. Noortevaldkond on seni olnud määratletud hariduse tulemusvaldkonna alavaldkonnana. See administratiivne jaotus ja eesmärkide seadmine hierarhiasse väljendab vajadust siduda noortevaldkonna eesmärgid hariduse või mõne muu tulemusvaldkonnaks määratletud valdkonnaga.

Kokkuvõtvalt kirjeldatud strateegilise juhtimise arengud on seega juba mõjutanud noortevaldkonna arengute kavandamist perioodil 2014–2020 ning arvestades programmipõhise rahastamise ja planeerimise kasutuselevõttu, mõjutavad need samaks perioodiks kehtestatud noortevaldkonna arengukava rakendamist kogu perioodil.

Riigi strateegilise juhtimise arengud seavad keskvalitsuse tasandil raami ka noortevaldkonna poliitikakujundamisele. Noortepoliitika ja noorsootöö pikaajaliste visioonide seadmisel on seejuures eriti kaalukad järgmised suunad: 1) suund omavahel hierarhiliselt seotud eesmärkidele; 2) suund eelarvestamise ja eesmärkide suuremale seosele; 3) tulemusvaldkondade määratlemine Vabariigi Valitsuse poliitilist ja riigi administratiivset juhtimist ühendava juhtimistasandina. Lisaks vajadusele leida tasakaal noortevaldkonna valdkondadeüleseks lähenemiseks (ehk lõimitud noortepoliitika arendamise ja tulemusvaldkonna-põhise strateegilise eesmärgistamise ning rahastamise vahel), kasvab veelgi noortevaldkonna tegevuste tulemuste ja mõju kirjeldamise ning mõõtmise võimekuse tähtsus.

LÕPETUSEKS

Kokkuvõtlikult toimub noortevaldkonna arengu strateegiline planeerimine jätkuvalt kontekstis, kus valdkonna vastutuse jaotusmudel toob kaasa praktilise noorsootöö korralduse ning riikliku poliitikakujundamise tasandite teatava lahususe ja poliitikaeesmärkide saavutamiseks vajalike hoobade piiratuse. Olulise hoovana kasutatav rahastamine toob finantsinstrumentide valiku kaudu kaasa mõjutusi nii noorsootöö sisule kui ka korraldusele ja kogu valdkonna rõhuasetustele. Onpositiivne, et käivitatud strateegilise juhtimise muudatused toovad kaasa instrumentaariumi laienemise, mis on abiks eesmärgipõhiste lahenduste leidmisele, kuid see eeldab valdkondlikku võimekust tegevusi ja nende tulemusi terviklikult ning kooskõlas riigi eesmärkidega planeerida ja hinnata. Kompromissid on eesmärkide seadmisel, prioriteetides, mõõdikutes jm seejuures paratamatud. Oluline on ka kohalike omavalitsuste potentsiaal-ne tugevnemine haldusreformi tulemusena, jätkuv tähelepanu paindlike valdkonnaülestes juhtimismudelites arendamisele riigi tasandil ning erasektori rolli suurenemine avalike teenuste kättesaadavuse tagamisel.

Sellistes raamidest kujunevad noortevaldkonnas suure tõenäosusega veelgi kaalukamaks sellised võimalused poliitikaeesmärkide ja praktika kooskõlla viimisel, mis siinses artiklis kajastust ei leidnud – eelkõige koolitus ja koostöö. Noortevaldkonna eesmärkide saavutamisel on kasvavalt oluline valdkonnas tegutsevate inimeste panus, nende omavaheline koostöö ja loodud koostöövormide tugevus.

KIRJANDUS

Avatud noortekeskuste, teavitamis- ja nõustamiskeskuste ning huvikoolide infrastruktuuri kaasajastamise meetme tingimused ja investeringute kava koostamise kord (2013), RT I, 19.06.2013, 9. <https://www.riigiteataja.ee/akt/119062013009> [07.09.2016].

Bart, S., Müürsepp, L., Rannala, I.-E., Taru, M. ja Toots, M. (2013). *Youth and Public Policy in Estonia*. New York: International Debate Education Association. http://oef.org.ee/fileadmin/media/valjaanded/uuringud/Youth_Public_Policy_Estonia_En.pdf [08.09.2016].

Eesti järgneva kümne aasta arenguvajadused (2012).

http://www.struktuurifondid.ee/public/arenguvajadused__final1.pdf [07.09.2016].

Euroopa Liidu raha kasutamine valdade ja linnade sotsiaalse taristu arendamisel (2012). Riigikontroll. <http://www.riigikontroll.ee/DesktopModules/DigiDetail/FileDownloader.aspx?FileId=11325&AuditId=2205> [07.09.2016].

Haaristo, H.-S., Kirss, L., Mägi, E., Nestor, M. (2013). *Üldhariduse ja noortevaldkonna struktuurifondide meetmete vahehindamine*. Tallinn: Poliitikauuringute

Keskus Praxis. http://www.struktuurifondid.ee/public/Inimressursi_arendamise_rakenduskava_uldhar.pdf [07.09.2016].

Haldusvõimekuse arendamise ja OECD riigivalitsemise raporti soovitude rakendamise tegevuskava (2014). https://riigikantselei.ee/sites/default/files/riigikantselei/strategiaburoo/haldusvoimekuse_ja_oecd_riigivalitsemise_raporti_tegevuskava_10.12.2014.pdf [07.09.2016].

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (2016), RT I, 21.06.2016, 3. <https://www.riigiteataja.ee/akt/121062016003?leiaKehtiv> [18.09.2016].

Rahandusministeeriumi koduleheküljel esitatud materjal „Käsiraamat: strateegiline planeerimine ja finantsjuhtimine“.
<http://www.fn.ee/riigi-strateegiline-juhtimine> [08.09.2016].

Noorsootöö seadus (2016), RT I, 16.06.2016, 6.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/116062016006> [18.09.2016].

Noorsootöö seaduse, Eesti Vabariigi haridusseaduse ja huvikooli seaduse muutmise seaduse eelnõu (2016).
<http://eelvoud.valitsus.ee/main#WTGMuFid> [15.11.2016].

Noorsootöö kvaliteedi arendamine (2008).
<https://www.entk.ee/sites/default/files/ESF%202006-2013.pdf> [07.09.2016].

Noorsootöötajate koolituste arendamine (2015).
http://www.struktuurifondid.ee/public/noorsootootajate_koolituste_arendamine.pdf [07.09.2016].

Noortevaldkonna arengukava 2014-2020 (2013).
https://www.hm.ee/sites/default/files/noortevaldkonna_arengukava_2014-2020.pdf [08.09.2016].

OECD Public Governance Reviews. Estonia. Towards a Single Government Approach. (2011). https://riigikantselei.ee/sites/default/files/contenteditors/Failid/oecd_public_governance_review_estonia_full_report.pdf [07.09.2016].

Riigi eelarvestrateegia ja ministeeriumi valitsemisala eelarve projekti koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise kord (2016).
<https://www.riigiteataja.ee/akt/109022016006> [07.09.2016].

Riigieelarve seadus (2014), RT I, 29.06.2014, 131. <https://www.riigiteataja.ee/akt/129062014131> [07.09.2016].

Riigiülesannete analüüs (2016). https://drive.google.com/open?id=0B2eWQt-1DaDp_d2l0WGxkRU5lRnM [07.09.2016].

Riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013 (2007).
http://www.struktuurifondid.ee/public/suunised/Estonian_NSFR_21June07_EST.pdf [07.09.2016].

Tõrjutusriskis noorte kaasamine ja noorte tööhõivevalmiduse parandamine (2016).
http://www.struktuurifondid.ee/public/Ministri_KK_muutmine_0.pdf [07.09.2016].

Vabariigi Valitsuse seadus (2016), RT I, 22.06.2016, 31.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/122062016031> [18.09.2016].

RENEWING YOUTH WORKER TRAINING – IDEAS AND PRACTICES

LAURI YRJÖ SIURALA

PhD, Adjunct Professor, Aalto University, Lecturer, Tallinn University

ANNOTATION

According to a recent study on youth work employers in Estonia, there is an increasing need for a youth worker who “develops youth work on the local, county and state level; leads organizations, institutions and networks; supervises other youth workers” and can help the organization face emerging challenges; adapt to crises and economic transitions, respond to changing life styles and expectations of youth and develop new strategies and methods. This article will look at some of the challenges, also through experiences of three youth worker training programs: “Degree Program on Civic Activities and Youth Work” at the Humak University of Applied Sciences (Helsinki), the Program on “Youth work and youth research” at the University of Tampere and “The Youth Development Leadership Master of Education (M.Ed.) Program” at the University of Minnesota (Minneapolis, USA). The empirical material consists of the respective study programs and interviews with six teachers of those programs. The article argues that the curriculums should update and clarify their conceptual and value framework, strengthen their practice-based and learner-oriented training and engage in innovating youth work.

Keywords: youth work training, youth work curriculum, youth work practice

THE THEORETICAL AND PEDAGOGICAL FRAMEWORK OF THE CURRICULUM

“The Degree Program of Civic Activities and Youth Work” of Humak University of Applied Sciences stipulates that its curriculum is based in “humanistic concept of man”. It does not, however, go any further to specify the theory and pedagogy behind. “Humanism” is a very broad and controversial concept. In a general level ‘humanism’ refers to a conception of human beings and society based on human agency and scientific knowledge. This implies a positive and convergent image of people and societies. When citizens are provided enough scientific information, they, as rational beings, develop themselves and through their agency construct better societies. It is the ideal inherent in Enlightenment and Modernity. However, today it has been questioned if Enlightened Modernity has ever existed. Moreover, the triumph of humanism is not that evident; there are the constantly emerging unexpected natural phenomena and environmental threats, the caveat between the rich and poor countries, persistently rising poverty, unemployment and diseases, emergence of religious tensions and nationalism, conflicts and terrorism, mass-migration, inability of the markets to control economic up- and downturns and their adverse effects and a persistence of totalitarian regimes. The world around us is characterized by uncertainty, unexpected, chaotic, inhuman and non-rational phenomena rather than the rational governance of ‘humanism’. In today’s world of ‘the fragility of things’ (Connolly, 2013) we might need to change or modify our concept of man, the society and, consequently, the theoretical and pedagogical framework of youth worker training. We need a theory and pedagogy which helps youth workers and the young people to face uncertainty, controversies and unexpected change and which is sensitive to adverse social developments like human rights violations, undemocratic tendencies, intolerance etc. There is an apparent misfit between ‘humanism’ and ‘the fragility of things’.

The curriculum of “Youth Work and Youth Research” of the University of Tampere maintains that “its theoretical background is, in particular, based in social and educational sciences”. This is also a very open definition, as there does not exist a shared conception or theory of youth work in social or educational sciences. Thus it is difficult to see which, out of the multitude of theories, is the one that guides the youth work curriculum.

“The Youth Development Leadership” program of the University of Minnesota is the most explicit on its theoretical and pedagogical framework.

It specifies that its pedagogy is derived from “progressive learning tradition in the United States” and goes on to mention their key authors (and their books): Donald Schön (1987), David Garvin (1991) and John Dewey (1938). Pinpointing the pedagogical framework of known authors and their key documents, helps one to understand the basis of the curriculum, to know the kind of pedagogy taught and to recognize how a youth worker is different from other educators. Finally, one also has a basis, a rough yardstick, to evaluate the program.

In sum, when the theoretical and pedagogical framework to a curriculum of youth work remains out of date, following problems may appear:

- Lack of coherence of the curriculum where the different curriculum elements and programs do not interlink or support each other,
- The knowledge that develops in lectures, courses and the learning process of students and teachers do not add up to the big pictures, to the development of the theoretical and pedagogical framework,
- Youth work becomes ‘activities’ and ‘methods’ rather than an educational approach linked to a coherent theory or educational philosophy,
- Youth workers have problems to explain youth work,
- Difficulty to assess learning outcomes,
- Students might have problems to evaluate how this particular curriculum meets their personal ideals and expectations of doing youth work,
- Employers can have problems to see how their expectations of youth work and its ethos materializes in students from a given training,
- Lacking or unestablished scientific status of youth work hampers the recognition and development of youth work as a specific profession.

THE VALUES AND THE CONCEPT OF YOUTH WORK – AND THE ROLE OF THE CURRICULUM

Roughly said, youth work can be either outcomes proved or norm based (Siurala et al, 2011). In USA and increasingly in other neoliberal countries youth work has to empirically prove that it produces results valued by the funders (the school, the city, an organization, a foundation or a company). In Europe, by and large, youth work is norm based: national governments have agreed through statements, recommendations and conventions of international organizations like the UN, EU and Council of Europe that youth work is a valuable service. For example the UN Convention of the Rights of the Child is widely used as a norm or value basis of youth work in youth organizations and the public sector.

This is also often coded in national legislation, like in the Finnish and Estonian Youth Acts. The Youth Acts also stipulates what is youth work, what are the main forms of youth work and how they are funded. Cities and the youth work organizations may also elaborate more specific purpose statements and general values of youth work. For example according to the UK National Youth Agency (2004) the purpose and value basis of youth work is, that

- it offers its services in places where young people can choose to participate,
- it encourages young people to be critical in their responses to their own experiences and to the world around them,
- it works with young people to make informed choices about their personal responsibilities within their communities,
- it works alongside school and college-based education to encourage them to achieve and fulfill their potential, and
- it works with other agencies to encourage society to be responsive to young peoples' needs.

As a local level example, the Helsinki City Youth Service "...supports the active citizenship of young people. Activities are targeted at all young people in Helsinki and they are inspired to find themselves proper forms of doing and places of being." The vision for its youth work is that "For the young people Helsinki is a city which provides experiences and the freedom to boldly be oneself. The young people and the Youth Department create together urban culture of their own kind." As the Youth Department is part of the City administration it shares the City's values to "promote ecology and sustainable development, entrepreneurship, equal rights, safety and efficiency" and adds values of its own like "the right to enjoy life".

Values like these guide youth work and make transparent what youth work is about. It follows that also a youth worker training program should outline its value bases to guide its curriculum and to frame itself within the youth services.

The values of youth worker training – explicit or implicit – guide and define youth work through the curriculum, recruitment criteria, the teachers and the books. It follows that the curriculum should make transparent its concept of youth work, its values and purposes.

YOUTH WORK – A DISCIPLINE OR A PRACTICE?

Youth work is a practice based, learner and change oriented field of work. Many theories from progressive education and sociology of agency to social pedagogy are linked to it (Bamber, 2014). To take an example, social pedagogy helps learners to find their strengths, become critical observers and develops skills and competences to enact change. It understands citizens as cognitive, emotional, social and cultural beings within the context of the society and its controversies and expectations. As Xavier Ucar from the University of Barcelona notes “...we think of social pedagogy as a hybrid, interdisciplinary, inter-professional, complex, open, dynamic, changing, alive and extraordinarily versatile subject ... [which] fit well with the incoherent complexity of the social” (Ucar, 2013, 3). The interesting question occurs: is social pedagogy an approach which promotes youth worker training as an academic field or discipline? According to Ucar (2013) the answers is yes and no. First, the problem with social pedagogy is that it perhaps is “too” strongly anchored in practice. The academic world easily regards such a discipline as rather ‘practice’ than ‘science’. Second, social pedagogy is engaged with processes (between the youth worker, the young people and the society) which are highly complex and unpredictable, and thus difficult to empirically assess. In science theoretical assumptions must be empirically verifiable. Third, educational sciences predominantly deal with cognitive development. Social pedagogy integrates cognition, affect, relationship and action, and thus goes beyond the comfort zones of the basic educational sciences. Fourth, social pedagogy emphasizes social change as its end product (like Paolo Freire), which does not sit well with the idea of sciences only limiting to study of facts and leaving social change to policies and politics. Fifth, social pedagogy remains essentially ‘an approach’, ‘a theory of the art of education’, which does not sit well with a field of science based on verifiability and exact propositions. Sixth, sometimes social pedagogy becomes equivalent to ‘work with the needy’, to an approach to ‘eliminate social exclusion’, that is, it becomes normative action, politics or policy, which academic disciplines often find difficult to deal with.

In sum, social pedagogy with its emphasis on practice and social change does not fit well with standard academic thinking. However, it is the weakness of many educational and social sciences that they do not relate to practice or policy (Bereiter & Scardamalia, 2010). The strength of youth work and social pedagogy is that they are intimately anchored in practice, based on broad understanding of a human being (cognition, emotion, relationships, the social), understanding knowledge building as collaborative effort (learners as social groups and not as individuals) and linking learning to action. During the current times of uncertainty, conflicts and complexities, social pedagogy and youth work are becoming an apt educational approach.

LINKING THEORY AND PRACTICE

Brooker (2014) has studied how youth worker training meets the requirements of the working life in Australia, Canada, United States, New Zealand and United Kingdom. According to her youth work degree graduates were concerned of "the disconnection between what they have learnt in the classroom with the duties they are required to perform once they gain employment" (Brooker, 2014, 136). This disconnection can mean two things.

It may be that the theoretical elements of the training are necessary and relevant, but the students still have problems to link their general knowledge to real life situations in youth work practice. The reasons for this failure can be many: perhaps the students have too little working life experience to make the link, perhaps the learning process is not linked to practice, perhaps the teachers lack knowledge on practice or perhaps the students are so practice oriented that they lack the motivation to reflect the relationship between theory and practice. Youth worker training may be predominantly 'knowledge-based' and not enough 'work-based'. According to Brooker, post-1970s have witnessed a general trend in youth worker education to replace practical skills like craft with sociological and psychological aspects of youth and youth work. At the same time some of the youth worker training is focused on practical skills. In this case, youth workers are criticized for lacking the capacity to understand concrete problems and issues of young people in their larger social and political contexts. Brooker defines 'competence' as an ability to apply training knowledge to the concrete working requirements, while 'capacity' refers to the ability to read, write and speak critically to empower young people to become active citizens. Based on her research in Australia and UK, Brooker concludes that "graduates tend to be competent or capable but rarely both" (Brooker, 2014, 137). The challenge for youth worker training is to strike the balance between 'competence' and 'capacity', between 'work-based' and 'knowledge-based' curriculum.

The Humak University of Applied Sciences curriculum maintains that it is "working life-based". The 2nd year "students work increasingly often in authentic working life learning environments". During an International Semester the students "can" engage in work or training abroad. The thesis is "a development task commissioned by a real working-life operator". However, most of the working life elements are optional. Many active students make good use of practice and training, but a student can pass the Degree with very little working life experience.

The University of Tampere program is "working life oriented whenever applicable". By definition, the program is partly an academic program (youth research).

Like the Humak the thesis is based on "themes relevant to the working life". The students also carry out a 'development project' linked to his/her own work or organization, or participate in practical training (3 months) supervised by the teachers. The teachers make study visit in the working place, there are written instructions on training and seminars to analyze the experience (Nuttu Evaluation, 2013). However, the question remains how intimately and pedagogically consciously studies and working life experiences are brought into dialogue. Are the links left to the individual students to discover or are there systematic procedures to make this dialogue work as an integral part of education?

University of Minnesota Youth Leadership Program emphasizes community involvement and engagement in youth work during the curriculum. The US Universities have a long tradition 'to give back to the community' and to find ways of working with local governments, companies, neighborhoods and the non-profit sector. Like in the case of Tampere, the students have a strong background in youth work (at least 2 years full-time equivalent work experience). Often they continue to work while carrying out their studies, but there is a minimum requirement for all students "to work with or on behalf of youth eight hours per week throughout the program". In addition, towards the end of the program all students have to participate in 'field experience', carefully agreed on with the staff, a minimum 4 week full-time work (after working hours), which often extends beyond that. The Program is based on 'Experiential Learning Theory and Practice' with strong emphasis on reflecting inputs from practice. Also students are constantly encouraged to ponder the question: "is youth work practice becoming intentional?" These reflective practices are about linking theory and practice. In sum, working life experience is well integrated in the program and it is not optional. All students are required to participate in youth work practice and constantly reflect that experience.

Humak, Tampere and Minnesota each have explored the challenge of linking theory with practice in many promising ways. Still their educational practices (particularly those in Europe) still are a few bridges away from the ideal of a systematic and long-term process of discovering working life problems, developing solution to them and arriving at new solutions – a knowledge building process (Bereiter & Scardamalia, 2010). More must be done in anchoring training in youth work practices and problems stipulated in them. Youth workers and their teachers should be brought into youth centers, schools, streets, shopping centers, communities, social media, youth movement activities, scouting activities and so on, starting to explore and formulate key issues and problems. Students should be organized as groups or cohorts (as in the University of Minnesota) which involve themselves, as a problem solving collective, in a process (lasting from half semester to 3 years) to initiate potential answers

and develop solutions. Finally the key end product of learning should be new knowledge transformed into work practices.

COLLABORATIVE LEARNING

Collaborative (or cooperative, collective, peer) learning refers to methodologies and environments in which learners engage in a common task where each individual depends on and is accountable to each other. Collaborative learning activities can include collaborative writing, group projects, joint problem solving, debates, study teams, and other activities. Within cooperative situations, individuals seek outcomes that are beneficial to themselves and beneficial to all other group members. In competitive learning (of formal education) students work against each other to achieve an academic goal such as a grade of “A” that only one or a few students can attain. Joyce Walker (2015), Professor Emerita from the University of Minnesota, describes her career from a school teacher, to a youth worker and a University professor of youth work – and catches the essence of collaborative learning in youth work: “As a teacher I was taught to have answers. After years in youth work, I strive to ask excellent questions – and then listen ... Education is a reciprocal undertaking – we learn from young people and they learn from us. It works best when we all work together ... Real co-operation comes with the recognition that nonformal learning is not just a pedagogical method, but a philosophy, a more collegial, democratic way to think about, explore and practice learning in relationships and in civil society.”

Pedagogically peer learning relates to John Dewey’s (1938) pragmatist educational thinking and constructivism, according to which learning is practice-based, learner oriented, it presupposes a group or a network of learners and it leads to accumulated knowledge, competence and action. Recently peer learning has been highlighted through Internet: Crowdsourcing refers to outsourcing problem-solving or learning to a larger online public. According to its proponents crowdsourcing becomes “learning for everyone, by everyone, about almost anything.”

All the curriculums that were looked at, either put strong emphasis on collective learning or were exploring new ways of doing it.

In the Minnesota program students are regarded as a cohort of 12-20 students. This offers “the opportunity for students to spend two or three years learning with and from one another, supported by faculty as advisors, teachers and mentors”. Students report that this “is the aspect of the program they value most, because it creates an inviting, accessible and responsive graduate school experience”. Some of the students even continue to meet regularly 2-3 years after graduation. There is also a rich array of methods to support the cohorts.

To promote practice and working life-based learning as a collective pursuit, Humak has published a “Coaching Guide 2014” (Lämsä, Nyman & Sirkkilä, 2014) targeted mainly at the teachers. To look back, it was Donald Schon, who already in 1987 launched his idea of coaching process (Schon 1987, 11). Based on first experiences during 2013-2014 the Humak guide is convinced that collective learning leads to better learning outcomes and has been positively received by students due to increased trust in their capacities. The approach also “promotes labor market integration and strengthens the growth of the professional identity of the students”. Based on ‘integrative pedagogy’ (Tynjälä, 2010), the guide presents methods to improve the social skills, cooperation competences, creativity and entrepreneurship of the students. The key element is the establishment and guidance of various types of learner groups, which the 2014 publication discusses in detail. Finally, the guide presents a model for the evaluation of coaching and collective learning.

The Tampere program is well aware that their students who have a long and at the same time versatile experience in youth work are both a resource and a challenge for learning. “The students are encouraged to link with each other and to engage in peer learning ... Social integration of students is promoted through teacher tutoring. Peer tutoring still remains to be developed” (Nuttu Evaluation, 2013). Group work is regularly utilized in teaching events and in reflecting and evaluating lectures.

In sum, all the programs seem to reflect today’s youth policy and pedagogical trends and expectations to focus in collective learning. Interestingly, the approaches and practices are different in ‘cohort building’ (Minnesota), in ‘coaching pedagogy’ (Humak) and in the reflective groups (Tampere).

REFLECTIVE LEARNERS

At the heart of youth work is the process between youth worker, the young people and the social context. Ideally it should be conscious pedagogical activity, “intentionality tune-up”? How to design youth worker training and education which provides the learner with an in-built competence of reflecting the relationship between the young people, the youth worker and the social context?

Educational philosophers like Donald Schon (1987) and John Dewey (1938) emphasized the importance of the learner as a reflective practitioner and the producer of his/her own knowledge; ‘learning belongs ultimately to the learner’. Dewey thought that through the engagement with practice the learner constructs his/her understanding and critical views on the society, and becomes an actor of change. Paolo Freire (1970) went further and maintained that critical

reflection of practice should lead to the counteraction and overthrow of oppression of all kind. Schon looked at reflective practices in an organizational context: How can we challenge the top-down epistemological conception of the school, the university and the business company? Schon was among the first to introduce the idea of learning society and the learning organization. Societies and organizations needed feed-back from the practice to modify their policies and strategies. Youth services, perhaps more than others, face the need to respond to the constantly changing conditions, expectations, life styles and cultural expression of young people. As to education Schon thought that the practice of any profession in the end is an art, something that cannot be taught, but must be learned through the reflection of the practice.

Youth workers are said to work through their personality. Youth workers' personalities affect the work and the working experience modifies their personality. The personality which is processed also consists of assumptions of youth and youth work: The problem is, as Douglas Adams has noted, that "Assumptions are the things we don't know we've got". It is an important challenge for youth worker education to make these assumptions transparent and reflect the experiences behind them. Youth worker education should be about looking to our experiences, connecting with our feelings, and attending to our theories in use. It entails building new understandings to inform our actions in the situation that is unfolding.

The Humak Program student is seen to move towards the humanistic conception of man through "a self-steered reflective process". It is supported by coaching pedagogy - practice based learning, where teachers as coaches help the students to identify pedagogical changes in their learning process. Critical reflection of personal experiences and assumptions are included in the integrative pedagogy of the Humak coaching. The students at the Tampere Program are educated to become experts in youth work and youth research and the personality of the students, their assumptions or personal experiences from practice do not get a high profile in the learning process. Even if "negotiation and reflection skills and basic knowledge on dialogical co-operation are essential elements of studies and leisure" (self-evaluation report 2013) a conscious and systematic reflection of one's theoretical assumptions does not appear to play a significant role in the program as a whole.

The University of Minnesota Program emphasizes the development of reflective practitioners. It is an integral element of "the Ethos of the Program". Modules are dedicated to promote it, and the students are expected to change through transformative experiences: "in the way they see themselves, the young people, the community and youth work". Students and their teachers discuss their biography and elaborate their personal ideas about youth and

youth work. As a result the students improve their capacity to argue for their ‘youth work habitus’. Furthermore, during their Field Experience “Students are encouraged to take a risk and do something they have always dreamed of doing. For example one student is working on restorative justice circles for First Nation youth while living with a Canadian native band and being mentored by a retired judge expert in alternative dispute resolution. Another held a consultative position in a Museum in Northern Ireland followed by a presentation at a European Museum conference. Other examples include initiating an outreach program for Asian-American youth in the Philippines, leading a youth pilgrimage to holy sites in the Southwest desert, volunteering at an orphanage in Moscow” (Stein et al, 2005). The students do not get their final Diploma from the teachers or the Faculty, but prepare a portfolio where they assess themselves and describe their competences, including their personal development (and their ‘transformative experiences’). A study on the students’ experience of the curriculum (Stein et al, 2005, 318-9) note that “Students come into the program as dreamers, thinkers, doers and some even as lost souls”. The program offered them an opportunity to test their dreams, to develop their personality – and, as one student concluded: “[I] shifted dramatically from a politically correct youth worker to a personally conscious human being” – and to find “true colleagues in a community of practitioners”.

HUMAN RIGHTS, DEMOCRACY AND YOUTH WORK

May 2011 Puerta del Sol, a square at the heart of Madrid, gathered tens thousands of citizens, mostly young people to protest against the administration which they strongly felt were not treating them well. This started a movement called ‘Indignados’, spontaneous gathering of people who felt morally offended by the governments or companies. It soon spread to Barcelona and other south-European cities and later elsewhere in the world. It developed into ‘occupy movement’; occupy Wall Street, the Arab Spring and the Hongkong demonstrations (2014). The latter was essentially catalyzed by ordinary people seeing the police pepper-spray demonstrators and joining in as they felt the police action was morally wrong. Even if governments have tried to downplay the significance of these movements, a large international survey has shown that a majority feels sympathy for these movements and is ready to support them. It has been suggested that a book titled “Indignez-Vous!” by Stephane Hessel (2011), a French human rights advocate, has played a key role in sparking of the occupy movement. Hessel urged people to take action on things they felt were morally wrong. He was saying that today it is very important to feel moral indignation and take whatever immediate (but not violent) action on things which people feel are not right.

This movement, the most spectacular and powerful youth action during the past decennium, deserves a reflection from the point of view of the main mission of youth work – supporting youth participation. Increasingly human rights and democracy, in particular, are today at stake. At the same time life styles of young people are becoming increasingly guided by commercial youth cultures, individualism and leisure orientation, alienation from representative democracy, mistrust in politicians and disinterest in politics – and by certain cynicism of what is happening in the world around us. It is the task of youth work to sensitize young people to human rights (violations), to support them to reflect the issues and find ways to have their voices heard? The dominant discourse on youth participation is based on the assumption of young people as rational beings, while they also are (and perhaps more so) emotional beings – why not support participation formats which rely on young persons' emotions (like moral indignation) and expressive action?

Youth work should do something to renew the current bureaucratic, formal participation structures which seldom have real power and concentrate on secondary issues (what kind of CDs are bought to the Youth Centers), and make better use of the emotional, artistic, intellectual and social media cognizant potentiality of young people – vividly shown to exist in the occupy movements.

Current forms and 'paradigms' of youth participation need revision. Research indicates that models of representative democracy, copied from the adults, do not any more meet the needs of young people (see for example Percy-Smith and Thomas, 2010 and Siurala and Turkia, 2012): "There is the obvious mismatch between institutional expectations on how young people should participate and young people's actual priorities and activities" (UP-2YOUTH, 2009).

More generally, human rights establish the inevitable framework for youth work to address current youth issues. An example is the recent statement by the Finnish Kanuuna network (the network for directors of local government youth work) titled "Urban youth work: Human rights to be emphasized in the refugee debates" (12-13 November 2015). The statement declares that "Municipal youth workers will be trained in discussing "human rights and refugees" with the young people. The task of youth work is to educate young people to see the world through the eyes of the others... The starting-point, the core and the condition for revival of youth work is human rights. Youth work is based on the principle that everybody who becomes a participant in our activities has equal rights to define her- or himself as a human being." According to the unanimous opinion of the youth directors of the 27 biggest cities in Finland, deep understanding of human rights is necessary for youth

workers not only to orient themselves in the refugee issues but also to establish the bases for relevant action: “Strengthening human rights helps youth workers to organize activities for asylum seekers, manage local concerns, mediate possible conflicts and offer those arriving better conditions to grow up citizens of all and equal rights in our communities”.

For some reason youth work programs seem to have missed human rights and democracy from their curriculum.

INNOVATION IN YOUTH WORK

We tend to dogmatically repeat old rhetoric without questioning it and we cherish traditional working methods even if new potentially better approaches become available. The existing way of thinking is effectively supported by professionalism in youth work, by lobby organizations for current forms of youth work, by traditionally oriented education and training of youth workers, and by programs, resolutions and strategies of local, national and international youth structures, by funding structures – in short, by the hegemony of traditional thinking. There is an inclination to hang on the past, the traditions and the way people have learned to work. Falling back to traditional ways of working is particularly accentuated when the world around becomes complex, changing, uncertain, contradictory and difficult to foresee and manage. Of course, it is not a black and white issue between ‘traditionalists’ and ‘innovators’. One needs to reflect what is worth keeping and what needs to be replaced by new practices: Are there ‘sacred cows’ to be slain or ‘cherished values’ to be defended?

How do companies react to complexity and uncertainty? According organization researchers Peverelli and Verduyn (2010) the survival strategies include:

- fighting against ‘social and cognitive fixations’ (of becoming stuck with internal rhetoric, opposing external impulses and ideas, focusing on saving own autonomy rather than forming alliances)
- establishing strategic alliances
- nurturing innovative organization culture.

The youth field also needs to respond to changes in the lives and life-styles of young people and develop proper strategies and practices. Academic youth worker training can play a crucial role in educating developers, managers and experts with competences to shake social and cognitive fixations and to develop an innovation-friendly organization culture:

- supporting openness, experimentation, risk-taking, creating new ideas, developing innovations,
- introducing external ideas and practices, creating dialogue and alliances with strategic partners,

- promoting critical reflection of existing ways of work
- bringing in the young people in planning activities (today fashionably called “service-design”).

An important capacity of a qualified youth work developer, manager and expert is to be able to react to any crucial input arising from youth research. To take an example, a recent study on youth in Estonia (Schlümmer, 2013) has discovered that (1) there has been a steep drop of the number of young people in Estonia (a drop of 42 000 young people between 2010 and 2013), (2) 19% of young people are obese, (3) 61% of young people are ready to engage in voluntary work, and (4) Living conditions of Russian speaking youth are lower than average. A youth work developer or manager, together with people from other sectors, could start thinking what youth work could do to promote family formation of young people, how could youth work contribute to the reduction obesity, what should be done in youth work to better train and recruit voluntaries which are waiting for that chance, how can youth work create competences and activities to better integrate refugees and Russian speaking youth?

CONCLUDING REMARKS

An academic program for youth work needs to be framed by an idea of what youth and youth work are about. For the coherence and transparency of the program it is necessary to elaborate how the program sees the social and developmental tasks of young people in a society. What are the roles and tasks of youth work to support the young people and to implement the expectations of the society? What makes youth work specific? What is the key pedagogical thinking behind the program? Clarity on theory, concepts and pedagogy is a prerequisite for students to orient themselves in the complex and uncertain world of youth work. Clarity also brings coherence to the discipline: It makes the learning loops between theory and practice possible and promotes youth worker education as an academic field. Clarity means transparency; students understand what they are engaged with and the employers know what kind of human resources they get.

The schools and universities alike are today under the pressure to open to the surrounding society and better link with working life. It is like somebody has suddenly found Aristotle’s classification of knowledge in Episteme (Scientific Knowledge), Techné (Skill and crafts) and Phronesis (Practical wisdom). It is not any more enough to concentrate on teaching facts and scientific knowledge (episteme), but to increase the art of applying knowledge (techné) and to invest in practice –oriented wisdom to know how to act

(ethically right) in real life situations (phronesis). Recently John Ord (2012) has argued that youth work is essentially about phronesis: One needs to gain practice based wisdom to act properly in the myriad of unexpected real life situations in which young people and the youth workers find themselves. Interestingly the definition of phronesis comes close the definition of Hager & Halliday (2009) of informal/non-formal learning: “[it] means a developing capacity to make context sensitive judgments”

Youth work is a small field struggling with its identity and academic linkages. However, its strength is its broad and flexible educational approach and links to practice and the actors (young people). The next step would be elaborating conceptual coherence, maintaining links to human rights, nurturing peer learning and exploring co-operation with others.

EPILOGUE

The article was commissioned by the Tallinn University in 2014 to stimulate the design of the new Masters’ curriculum for youth work managers and developers. Even if it is still too early to assess the curriculum, many elements of it reflect many of the ideals and goals discussed above.

The Tallinn University youth work training is consciously targeted at students who already have experience of working as professionals in the youth field and who want to link the studies with their practice. As a rule, the students study at the same time as they keep on working, thus providing the opportunity for them and their teachers to do practice-theory reflection. Furthermore, the students establish a cohort – a peer learning community. A potential outcome could be that they eventually establish a peer support network operating beyond their graduation – an Estonian Youth Work Development Network may be?

The curriculum often challenges traditional teaching methods. The students are guided to elaborate links between theory and practice, textbook models of youth work and their own experience. They are also expected to ‘personalize’ knowledge, uncovering and critically reflecting their own assumptions, hidden talents, experiences and ideas on the management and development of youth work. For this purpose teachers use group work instead of only lecturing them, or expect the students to write reflective papers rather than pass through standard exams.

Furthermore, there is a genuinely Estonian graduation format which celebrates broader use skills than just the traditional way of writing the Masters’ Thesis: The students are to present their thesis orally in a compact way and engage in discussing it with a panel of teachers shooting unexpected critical questions.

REFERENCES

- Adams, D. http://ciscohouston.com/docs/docs/quotes/d_adams.html
- Belton, B. (2014). *Global perspectives in youth work*. Sense Publishers
- Bamber, J. et al. (2014). In theory, Center for Effective Services, Northern Ireland, Ideas in action in youth work
- Bereiter, C., Scardamalia, M. (2010). *A Brief History of Knowledge Building*. Canadian Journal of Learning and Technology, Special Issue, Winter
- Brooker, J. (2014). *Current issues in youth work training in the major English-speaking countries*. Global Perspectives in Youth Work. Sense Publishers
- Connolly, W. (2013). *The Fragility of Things, Self-organizing processes, neoliberal fantasies and democratic activism*. Duke University Press
- Degree Program on Civic Activities and Youth Work 2013 -2018. Humak University of Applied Sciences (Helsinki)
- Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York. Touchtone
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. New York: The Continuum International Publishing Group Inc.
- Garvin, D. (1991) *Education for Judgment: the artistry of discussion leadership*. Boston MA: Harvard Business School
- Hager, P., Halliday, J. (2009). *Recovering Informal Learning: Wisdom, Judgment and Community*. Springer
- Hessel, S. (2010): *Indignez-Vous!* Indigene Editions.
- Lämsä, T., Nyman, T., Sirkkilä, H. (2014). *Coaching Guide 2014* (in Finnish only). Humak University of Applied Sciences
- National Youth Agency. (2014). *Ethical Conduct in Youth Work: A Statement of Values and Principles from National Youth Agency*
- Nuttu Evaluation. (2013). *Study Program on "Youth work and youth research"*. Self-evaluation of study programs of the University of Tampere
- Ord, J. Aristotle, Phronesis and Youth Work, a paper presented at Strathclyde Conference, August 2012. http://www.strath.ac.uk/media/faculties/hass/conferences/Jon_Ord_Presentation.pdf
- Percy-Smith, B., Thomas, N. (2010). *A Handbook of Children and Young People's Participation. Perspectives from Theory and Practice*. London: Routledge
- Peverelli, P., Verduyn, K. (2010). *Understanding the basic dynamics of organizing*.
- Schlummer, E. (2013). *The Youth Situation in Estonia*. Estonian Youth Work Center.
- Schön, D. (1987). *The Reflective Practitioner – How professionals think in action*. Self-evaluation Report, Humak University of Applied Sciences 2013
- Siurala, L., Dierke, B., Mäkelä, L. (2011). *Chasing policy objectives, structures and resources – US and European practices in the field of youth and culture*, Youth Department City of Helsinki, publications 1/2011

- Siurala, L., Turkia, H. (2012). *Celebrating Pluralism: Beyond established forms of youth participation*, in Loncle, Patricia, Morena Cucunato, Virginie Muniglia and Andreas Walther (eds): *Youth Participation in Europe. Beyond discourses, practices and realities*, The Policy Press
- Siurala, L., Cousse, F., Suurpää, L., Williamson, H. (2016). *The history of Youth Work in Europe. Relevance for today's youth work policy*, Volume 5. Youth Partnership. Council of Europe Publishing, January 2016
- Statement of the Kanuuna Network: "Urban youth work: Human rights to be emphasized in the refugee debates", Kuopio, the 12-13 November 2015, <http://www.nuorisokanuuna.fi/what>
- Stein, J., Wood, E., Walker, J., Kimball, E., Outly, C., Baizerman, M. (2005). *The Youth Development Leadership Experience: Transformative, Reflective Education for Youthwork Practitioners*, Child & Youth Care Forum, 34(4)
- Tynjälä, P. (2010). *Workplace Learning in Transformation*. Keynote presentation at the EARLI Learning and Professional Development SIG Conference, Germany
- Ücar, X. (2013). *Exploring different perspectives of Social Pedagogy: Towards a complex and integrated approach*. Education policy analysis archives. SPECIAL ISSUE Social Pedagogy in the 21 st Century, vol 21 Number 36, 2013
- UP2YOUTH, final report. (2009). www.up2youth.org
- Walker, J. (2015). *Crafting the Overlap Between Non-formal and formal education*, Conference on Non-formal learning, 23 April 2015, Tallinn University Youth Development Leadership Master of Education (M.Ed.) Program at the University of Minnesota (Minneapolis, USA).
- Youth work and youth research, Program at the University of Tampere
- Youth Work Development and Management, Program at the Pedagogical College, University of Tallinn

CONCEPTUALISING YOUTH PARTICIPATION: THE EXAMPLE OF ESTONIA AND AUSTRALIA

MARTTI MARTINSON

PhD Candidate, Victoria University, Australia

ANNOTATION

With the significant decline of the involvement of younger generations in politics, the past two decades has seen a rise in the number of structures, organisations, policies, and events focusing on young people's participation and the promotion of youth as a specific social category (Sukarieh & Tannock, 2015; Forbirt, 2005). This trend has also resulted in the promotion of young people's participation in the provision of public services – both within the government structures as well as within the community sector, particularly at local and community levels (Badham & Wade, 2010). This paper aims to provide a comparison of the policy context for youth participation in Estonia and Australia and an overview of the contemporary concepts and approaches to youth participation through a review of the literature.

Keywords: Estonian youth policy, Australian youth policy, youth participation, participation frameworks

POLICY CONTEXT FOR YOUTH PARTICIPATION IN ESTONIA AND AUSTRALIA

Estonia and Australia, although having very different histories and being geographically distant from each other; have a range of values in common. These shared values include the rule of law, democratic governance, respect for fundamental human rights and liberties, citizen participation and the empowerment of young people. These common values and similarities in agreed goals and visions provide a basis for comparisons to be made, despite the geographical distance and modest collaboration to date between the Australian and Estonian professionals in the youth field and other areas.

Youth participation is a compulsory element and a guiding principle of youth work both in Estonia and in some states of Australia, such as in the state of Victoria (*Youth Work Act*, 2010 [Estonia]; YACVic, 2007). Outside of youth work, in the policy arena, the participation of children and young people is supported locally, regionally and internationally by various policies and programs, international treaties and legislation, most notably by the United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC). UNCRC article 12, which outlines the duty of governments to ensure the rights of children to be involved in the decision making processes affecting their life, has been dominating the academic discourse on children and young people's participation (Farrow, 2015; Percy-Smith & Thomas, 2010).

Youth and child participation in decision-making processes that directly affect their lives is seen as fostering a democratic environment that improves services and outcomes and furthering a "social justice" agenda. As such, in recent decades the focus has been on the promotion of young people's participation in the delivery of public services – both in the spheres of governments, organisations and institutions and particularly at local, community levels (Badham & Wade, 2010). This coincides with the Australian context where local governments are seen as playing a crucial, and often dominant, role in the provision of services for young people as well as building young people's civic engagement and leadership. Providing opportunities for young people to voice their opinions and concerns, and promoting young people's positive contributions to their communities, are seen as essential (YACVic, 2015a). Likewise in the Estonian context, local governments are one of the main actors in the planning and delivery of services and activities for young people, including in the areas of youth participation and civic engagement (Bart et al., 2013).

There are similarities in some participation-related trends in Estonia and Australia: comparable objectives and implementation mechanisms including

ratification of UNCRC and other international conventions. Despite participation being the guiding principle of, and strongly linked to youth work activities, there are also some notable differences in the political agendas of the national governments in those two countries. In the last two decades the Estonian Government has consistently increased the expenditure towards youth participation and civic engagement (Haridus- ja Teadusministeerium, 2015). However in Australia; changing policy priorities caused by the changes of government have cut the national youth engagement budget by 80% in the 2015-2016 federal budgets for the next two years and 100% after that (Australian Youth Affairs Coalition, 2015).

National Government in Estonia has also introduced various legislative measures to support youth participation, such as:

- legislating youth participatory structures in local governments and schools (Bart et al., 2013; *Basic Schools and Upper Secondary Schools Act*, 1998 [Estonia]; *Youth Work Act*, 2010 [Estonia]);
- lowering the voting age from eighteen years to sixteen years of age in local government elections (Riigikogu, 2015);
- providing continuous support for youth-led organisations, including youth participatory structures in educational institutions, local governments, regional, and national levels (Haridus- ja Teadusministeerium, 2015).

Whereas in Australia national systems are at odds with state systems. The national peak body for youth affairs and the Australian Youth Forum lost their funding in the 2014-2015 federal budget, and yet, the Victorian state government has announced an increase in funding for youth engagement in its 2015-2016 budget. Victoria has also released a new youth policy that aims to increase youth participation in policy, program and service design and to build the capacity of government and service providers to actively involve young people in decisions (YACVic 2015b; Victorian Government, 2015 & 2016).

The Estonian Government's '*Strategic Plan for the Youth Sector 2014-2020*' similarly outlines involvement of young people in the implementation of the policy as a way to ensure the quality and impact of the proposed measures. In addition to being one of the three pillars of the Estonian youth policy, increasing support for young people's participation is also listed as one of the four main areas of action within the strategic plan. It stresses the need for increasing opportunities and young people's motivation to participate and being involved which consequently contributes to the coherence of the society and developing a stronger civil society, prevents radicalisation and young people's relocation to other countries (Haridus- ja Teadusministeerium, 2014).

DEFINING YOUTH PARTICIPATION

In academic literature as well as in the political discourse, participation is mostly associated with the involvement of young people in decision-making processes at various levels of governance and within organisations. The original focus was on “young people being represented in political processes and decision-making” (Lentin & Ohana, 2008; Fleming, 2013). Farthing (2012) defines youth participation as “a process where young people, as active citizens, take part in, express views on, and have decision-making power about issues that affect them.” This definition links participation with democratic society and the concept and desire of young people being ‘active’ citizens’. The meaningful participation of young people can also be conceptualised as a practice of “working with” young people, rather than “working for” young people (Eureka Strategic Research, cited in ARACY, 2012).

Kirby (cited in Comrie, 2010) considers the public and private nature of youth participation that “focuses on involvement in decision making within the public sphere (government and organisational policy), self-determination in the private sphere (e.g. personal decision making in families) and in its simplest form through integrated daily participatory approaches (e.g. encouragement of democratic thought in curriculum)”. Holdsworth (2001) further expands on that definition, suggesting that participation is “a way of approaching our work, of looking at the ways in which society functions, of perceiving a desirable construction of “young people” within that society”.

In the recent decades, definitions that emphasise the process of participation and the importance of structures have been dominating the academic literature. However, the tendency of interpreting youth participation as the involvement of young people through a structured and formalised mechanism has also been met with some criticism. Bell et al. (2008) argue that research demonstrates that young people from diverse backgrounds are unlikely to be involved in these types of mechanisms and that informal approaches can be more appealing to young people.

Brodie et al (2009) identify three dimensions of participation:

- **public participation** meaning “engagement of individuals with the various structures and institutions of democracy”, such as voting, membership in youth councils, other formal organisations and committees;
- **social participation** as “collective activities that individuals may be involved in as part of their everyday lives”; e.g. community organisations and volunteering; and

- **individual participation** which “covers the choices and actions that individuals make as part of their daily life and that are statements of the kind of society they want to live in”.

Brodie et al. (2009) also note the importance to emphasise the fluidity of these broad categories of participation and their dynamic interactions and overlaps. Another categorisation is offered by Bell et al (2008) who identify that youth participation can be either **universal**, aimed at involving the general youth population in decision-making or **targeted**, involving only young people from a particular background or with similar experiences.

THE RELEVANCE OF YOUTH PARTICIPATION

The concept of youth participation is closely linked with the principles of democratic governance. Roger Hart (1992) notes that a nation is democratic to the extent that its citizens are involved, particularly at the community level and that for this reason there should be gradually increasing opportunities for children and young people to participate in any aspiring democracy, and particularly in those nations already convinced that they are democratic. However, Yakovlev (2003) somewhat widens the discourse and argues that the treatment of its children is a litmus test of any government, however it may describe itself.

Cleaver (2002) argues that participation can be justified as a means to other outcomes, such as skills development, increased policy outcomes, or as an ends, where the process itself is seen as a right or to be benefiting someone. He views participation to be a ‘good thing’ for young people, and argues that, because of the inherent goodness of participation, the most crucial part is getting the methodology right. According to Hoffmann-Ekstein (cited in ARACY, 2012) the concepts of participation exist across a continuum comprising service participation, community participation, and civic participation, with youth participation strongly linked to concepts of social inclusion and social capital (Collin; Hoffmann-Ekstein, cited in ARACY, 2012). Hine & Wood (2009) further argue that opportunities for participation, contribution, and engagement enable young people to address developmental needs such as sense of mastery, sense of generosity and belonging. Lansdown (cited in ARACY, 2012) points out that civic and political processes often fail to recognise the unique needs of young people.

Farthing (2012) suggests that four typologies of justifications for participation can be drawn from the literature: **rights-based**, which argues that young people are fully human, possess participation rights as citizens and takes into account the existence of international treaties such as the United Nations Convention on the Rights of the Child; **empowerment**, which suggests that “participation, as a process that requires power sharing, can shift the balance of power between the generations and redress young people’s marginalisation”; **efficiency**, in which youth participation is viewed as desirable and a source of knowledge for practitioners and policy makers, and which emphasises the view of young people as citizen-consumers; and **developmental**, which suggests that participation can encourage positive youth development, such as learning new social skills (Sinclair & Franklin, 2000; Warshak, 2003; Cleaver, 2002). Although the developmental argument lacks a specific underpinning developmental theory, it is supported by a range of theorists, such as Erickson, Kholberg, Piaget and Vygotsky (cited in Farthing, 2012).

Somewhat more simplified classification is offered by Bell et al (2008) who argue that youth participation strategies are often focused on either **youth development** or **youth involvement**. Youth development models generally view youth participation as a key strategy in enabling the development of skills and competences (Jarrett; Larson; Catalano et al cited in Bell et al., 2008). The youth involvement approach puts less emphasis on change in young people themselves but argues that through participation young people are able to change policy making, organisations and society (White & Wyn, 2008). Social justice outcomes of youth involvement, such as the capacity to strengthen democracy and engage young people through civic participation, are emphasised.

The importance of including young people in political process has also been recently demonstrated through the 2011/2012 Arab states popular uprisings and various Occupy movements. Bruter and Harrison (2014) also agree that participation of young people can be identified as a distinct characteristic of many demonstrations and movements, such as the Georgian and Ukrainian revolutions in the early years of the 21st century and demonstrations leading to the collapse of the Eastern Bloc in 1989-1990. Transitioning countries can benefit from fresh ideas and new leadership which can also assist them to overcome authoritarian practices (UNDP, 2013). In Tunisia and Egypt the uprisings in 2011 also led to an explosion of aspirations and expectations for political and social inclusion and engagement of young people in particular. These have been fulfilled to varying degrees, but have also been the source of considerable disappointment and frustration. The main obstacles “to effective engagement on policy issues have been shortcomings in human resource capacity-building: training and expertise are often inadequate” (Aldouri & Spencer, 2016, 17).

STRUCTURES FOR YOUTH PARTICIPATION

Despite young people under the age of majority generally being regarded as fully human, in most countries they do not yet possess the rights of full citizenship that enable them to fully participate in the decision-making structures of their society nor to benefit directly from participation in these structures (Corney, 2014). In the last three decades there has been a proliferation of youth policy across the globe. This has also resulted in an increased focus on creating structures, such as youth parliaments, youth councils, student councils, youth forums, young mayors and others on the local, regional and national levels worldwide (Sukarieh & Tannock, 2015).

In the broadest terms the literature identifies two categories for implementing youth participation: **formal participation** which means a more structured and usually longer-term approach to involving young people in decision making which is typically executed through formal policies; and **informal participation** which uses mechanisms that have no or a 'loose' structure, are 'casual' in their tone, require limited planning and resources, are quite often short-term and are usually not executed through formal policy (Bell et al., 2008). These categories are also visibly present in both the Estonian and Australian contexts; however, formal participation approach appears to be more prevalent and better resourced in Estonia compared to Australia.

At a global level, a number of high profile youth events have taken place in recent years and formal participation structures, such as the Commonwealth Youth Council, have been created (Farrow 2015). Nevertheless, it is the involvement of young people in decision-making processes at a local level that tends to dominate the academic debate, predominantly because it is seen as improving service delivery and outcomes, contributing to a "social justice" agenda and fostering a democratic environment (Brodie et al., 2009; Farrow, 2015). According to Collin (2008), services and programs are also more likely to be effective and achieve their desired outcomes as a result of the involvement of young people.

Youth participation has been on the agenda for governments in Australia for many decades. Irving et al. (1995) argue that student protests of the 1960s and 70s which also saw a number of school and university participatory mechanisms being established in Australia, forced the society and governments to pay more attention to the views and opinions of young people. Bessant (1997) further argues that youth participation was a popular focus of youth work from this time onwards.

On the local level, student councils and youth councils are prominent structured mechanisms for participation (Perry-Hazan & Nir, 2016). They are seen as being essential to providing opportunities for young people to get involved in public decision-making. Local youth councils' models of operation can vary significantly, as they depend on regulatory frameworks, on institutional and organisational structures, and on demography, politics, and local traditions (Collins et al cited in Perry-Hazan & Nir, 2016). Studies undertaken in Scotland, which shares many similarities around the implementation of youth participation with Estonia, also identified that being a member of the local youth council is a pathway into other participatory structures both locally and nationally (Percy-Smith & Thomas, 2010). Participatory structures can often be supported by legislation that permits and ensures the inclusion of certain groups and organisations in the participation processes (Hickey & Mohan, 2004; Farrow, 2015) of which Estonia is a good example. In Estonia, the rights and responsibilities of youth participatory structures, such as local youth councils and student councils, are set out in five different Acts of Parliament and in numerous other legislative instruments, including in federal government regulations and municipal by-laws. These regulations describe the principles for electing members to these structures as well as grant them specific rights, such as the right to receive information and support, nominate a representative of the youth or student council to specific committees, the right to make propositions etc (*Youth Work Act*, 2010 [Estonia]; *Basic Schools and Upper Secondary Schools Act*, 2010 [Estonia]; *Universities Act* 1995 [Estonia]; *Institutions of Professional Higher Education Act*, 1998 [Estonia]; *Vocational Educational Institution Act*, 2013 [Estonia]).

In Australia, there have been no universal Acts of Parliament adopted on either federal or state level to regulate the work of youth participatory structures. However, the legislatures in certain jurisdictions, such as the State Parliament of New South Wales and the Norfolk Legislative Assembly, have adopted legislation to establish specific youth advisory committees (*Advocate for Children and Young People Act*, 2014 [NSW]; *Youth Advisory Council Act*, 2000 [NI]; *Youth Advisory Council Act*, 1989 [NSW]). Unlike in Estonia where the legislation universally applies to all similar participatory structures, the examples of Australian legislation only regulate the work and functions of a single youth participatory structure. The functions of these structures are somewhat similar in both the Australian and Estonian legislation; yet the Australian acts lack the mentioning of democratic principles as a basis for their work and there is no requirement for elections to be held to establish its membership base in contrast to the Estonian legislation.

However, such structures have also attracted some criticism, particularly as being seen to privilege a relatively small group of well educated, already empowered young people, often missing the needs of disadvantaged and disenfranchised young people and replicating failed adult structures of representative politics (Yamashita & Davies, cited in Percy-Smith & Thomas, 2010; Cairns, 2006; Comrie, 2010). Participation structures have also been described as “having little impact on public decision making” (Kirby & Bryson, cited in Farrow, 2015) with a failure to devise or support structures that offer meaningful opportunities for youth-led decision making and little feedback provided (Davis, cited in Farrow, 2015). The right of young people to participate in the work of student and youth councils is also often hindered by the low worth that adults tend to ascribe to children’s positions (Perry-Hazan & Nir, 2016).

Despite the existence of an extensive body of knowledge on the benefits of youth participation for young people, their communities and society as a whole, there is a lack of systematic comparative research not only on youth policy structures but also on the relationship between national structures and policies at local level. To date any comparative analysis of structures, meaning and forms of youth participation has been limited by a lack of sufficient and solid data (Loncle et al., 2012).

MEANINGFUL VERSUS TOKENISTIC YOUTH PARTICIPATION

Hart (1992) argues that adults often tend to underestimate the competence of young people while at the same time using them in processes to influence some cause. It is important to differentiate between meaningful youth political participation and tokenistic, pseudo-participatory activities as many activities claiming to foster youth participation do not effectively give young people a voice and influence in decision-making (UNDP, 2013). Hart (1992) describes tokenism as follows: “Tokenism is when young people appear to have been given a voice, but really have little or no choice about how they participate. It is participation for participation’s sake or for a photo opportunity. Young participants lack knowledge and capacities and are rarely mandated by their peers”.

United Nations Development Programme (2013) characterizes participation as effective and meaningful youth political participation when it involves one of three attributes: (1) consultative, where young people’s voices are heard in an adult-assigned consultation process;

(2) entailing youth-led participation, where young people have a direct impact on decision-making within their own youth communities; (3) it can involve youth collaborative participation, where young people effectively take part in regular political decision-making processes.

Over the years, a number of frameworks and models have been created to support organisations, adults and young people conceptualise youth participation. In much of the literature and discourse on youth participation, one model has been uniquely influential: Roger Hart's 'Ladder of Participation' which was first published in 1992 but has been reproduced many times since (Shier, 2011). The ladder provides an eight-level model for children and young people's participation that consists of:

- a) non-participation levels: manipulation, decoration and tokenism; and
- b) participation levels: assigned but informed; consulted and informed; adult-initiated, shared decisions with young people; young people initiated and directed; young people initiated and shared decisions with adults.

Another model, introduced in 2001 by Harry Shier, sees youth participation as a continuum consisting of five levels: (1) young people are listened to; (2) young people are supported in expressing their views; (3) young people's views are taken into account; (4) young people are involved in decision-making processes and (5) young people share power and responsibility for decision-making. This model builds on the work of Hart (Shier, 2001).

Lundy's (2007) influential model stems directly from UNCRC Article 12 as it sees the article comprised of four elements: **Space**: young people must be given the opportunity to express a view; **Voice**: young people must be facilitated to express their views; **Audience**: the view must be listened to; and **Influence**: the view must be acted upon, as appropriate. This model is grounded on the premise that young people's participation requires respect for children and young people as rights-holders, as well as providing a sense of warmth and a shared purpose (Perry-Hazan & Nir, 2016).

Further to the three models mentioned above, many more have been developed over the years. Karsten (2012) has collated thirty-six models originating from a range of institutions, academics and practitioners that include participation models developed for different spheres, such as community organising, citizen engagement, international development, the policy cycle and rights-based approaches (Farrow, 2015).

CONCLUSION

Through the literature, youth participation can be seen as a concept, a guiding principle for working with young people, a contributor to young people's development but also a policy objective for governments as well as a fundamental human right. It is closely associated to the principles of democratic governance and thus is practiced predominantly in liberal democracies, however, it is not limited to the interactions between public sector and young people and as a concept and principle, and it is also relevant to various sectors and spheres of society.

Estonia and Australia share many similarities in participation-related aims, objectives and implementation mechanisms. In Estonia, youth participation, particularly the formal approach, appears to have a bipartisan and continuous political support that has resulted in adequate resourcing, legislative changes and proliferation of formal youth participatory structures during the last two decades. As a result of the changing priorities of governments and different levels of prioritisation of youth participation in Australian jurisdictions, the emphasis tends to be more on the informal approach.

Some approaches to and practices of youth participation have also attracted criticism, particularly for their tokenistic and adult-led agendas and lack of young people's meaningful involvement. The literature observes that practical implementation of youth participation can vary significantly between settings, organisations, jurisdictions and geographical regions, with formal and non-formal approaches and a number of different theoretical models, programmatic and legislative frameworks being used. Youth participation is best understood as the active engagement and real influence of young people rather than their passive presence. It views young people as competent citizens rather than recipients of services (Checkoway, 2011).

REFERENCES

- Advocate for Children and Young People Act*. (2014). NSW.
- Aldouri, S. & Spencer, C. (2016). *Young Arab Voices Moving Youth Policy from Debate into Action*. Chatham House: The Royal Institute of International Affairs, London. [2016, August 8]. <https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/publications/research/2016-05-13-young-arab-voices-spencer-aldouri.pdf>
- Australian Research Alliance for Children and Youth (ARACY). (2012). *A national plan for child and youth wellbeing. A review of the literature*. Canberra. [2016, May 1]. <http://www.aracy.org.au/documents/item/152>

- Australian Youth Affairs Coalition. (2015). *Briefing paper: National Youth Week and Youth Engagement Cuts*. Melbourne. [2016, July 31]. <http://www.yacvic.org.au/news/596-national-youth-week-and-youth-engagement-cuts>
- Badham, B. & Wade, H. (2010). *Hear by Right: Standards Framework for the Participation of Children and Young People*. The National Youth Agency, UK.
- Bart, S., Mürsepp, L., Rannala, I.-E., Taru, M., Toots, M. (2013). *Youth And Public Policy in Estonia*. International Debate Education Association, USA.
- Basic Schools and Upper Secondary Schools Act*. (1998). (Estonia)
- Bell, J., Vromen, A. & Collin, P. (2008). *Rewriting the Rules for Youth Participation*. Report to the National Youth Affairs Research Scheme (NYARS) [2016, June 21]. http://www.deewr.gov.au/Youth/Programs/NYARS/Documents/Inclusion-andDiversity_report.pdf
- Bessant, J. (1997). 'Free market economics and new directions for youth workers', *Youth Studies Australia*, v. 16, no. 2, pp 34-40.
- Brodie, E., Cowling, E., Nissen, N., Paine, A-E., Jochum, V. & Warburton, D. (2009). *Understanding participation: a literature review*. Pathways through Participation, UK. [2016, July 13]. <http://pathwaysthroughparticipation.org.uk/wp-content/uploads/2009/09/Pathways-literature-review-final-version.pdf>
- Bruter, M., Harrison, S. (2014). 'Memory, Emotions and Ergonomics: The Electoral Psychology of Voters in Perspective'. London.
- Cairns, L. (2006). Participation with purpose, in EKM Tisdall, J Davis, M Hill & A Prout (eds.). *Children, Young People and Social Inclusion: Participation for what?* The Policy Press, Bristol.
- Checkoway, B. (2011). 'What is youth participation?' *Children and Youth Services Review*, 33 (2), pp. 340–345.
- Cleaver, F. (2002). 'Institutions, Agency and the Limitations of Participatory Approaches to development' in B Cooke & U Kothari (eds.) 2002. *Participation: The New Tyranny?* Zed Books, London, pp. 36-45.
- Collin, P. (2008). *Young People Imagining a New Democracy: Literature Review*. The Whitlam Institute, University of Western Sydney.
- Comrie, G. (2010). *Where are you going with that?: Maximising Young People's Impact On Organisational & Public Policy*. Australia Youth Affairs Coalition, Sydney. [2015, June 14]. <http://www.ayac.org.au/wp-content/Where-are-you-going-with-that-Australian-Youth-Affairs-Coalition.pdf>
- Corney, T. (2014). 'The human rights of young people: A catalyst for the professionalisation of youth work through the development of codes of practice' in Corney, T (ed.). *Professional Youth Work: An Australian Perspective*. The Centre for Social Research Melbourne & Youth Studies Australia, Melbourne.
- Eesti Riigikogu. (2010). *Youth Work Act*. Estonia.
- Farrow, A. (2015). *Global Young Researcher's Lab: Research Brief*. Youth Policy

Labs. Berlin.

Farthing, R. (2012). *Why Youth Participation? Some Justifications and Critiques of Youth Participation Using New Labour's Youth Policies as a Case Study*. Youth & Policy, No. 109.

Fleming, J. (2013). Young People's Participation – Where next? *Children & Society*, 27, pp 484-495.

Forbrig, J. (2005). *Introduction: democratic politics, legitimacy, and youth participation*. in Revisiting youth political participation. Council of Europe.

Haridus- ja Teadusministeerium. (2014). *Noortevaldkonna arengukava 2014-2020*. Tallinn.

Haridus- ja Teadusministeerium. (2015). *Noortevaldkonna arengukava 2014-2020 rakendusplaani aastateks 2014-2017 täitmise 2014. aasta aruanne*. Estonia.

Hart, R. (1992). *Children's Participation: From tokenism to citizenship*. UNICEF International Child Development Centre, Florence. [2016, August 10]. https://www.unicefirc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf

Hickey, S., Mohan, G. (2004). *Participation: From Tyranny to Transformation?* Zed Books, London.

Holdsworth, R. (2001). 'Youth Participation', paper presented at Charting the Course: ACT and SE NSW regional Youth Services conference, Bateman's Bay.

Institutions of Professional Higher Education Act (1998) Estonia.

Irving, T., Maunders, D. & Sherington, G. (1995). *Youth in Australia - Policy, administration and politics: A history since World War II*. Macmillan Education Australia, South Melbourne.

Karsten, A. (2012). *Participation Models – Citizens, youth*. [2016, August 10]. http://nonformality.org/wp-content/uploads/2012/11/Participation_Models_20121118.pdf

Lentin, A., Ohana, Y. (2008). All different – never equal? On the intolerance of Tolerance, *Born in Flensburg, Europe: Journeys with Peter Lauritzen*, Demokratie & Dialog e.V., Germany.

Loncle, P., Leahy, P., Muniglia, V. & Walther, A. (2012). 'Youth participation: strong discourses, weak policies – a general perspective' in Cuconato, M., Loncle, P., Muniglia, V. & Walther, A. (eds.). *Youth Participation in Europe: beyond discourses, practices and realities*. The Policy Press, Bristol.

Lundy, L. (2007). "Voice" is not enough: Conceptualizing article 12 of the United Nations convention on the rights of the child, *British Educational Research Journal*, 33 (6) (2007), pp. 927-942.

Perry-Hazan, L. & Nir, T., The framed right to participate in municipal youth councils and its educational impact, *Children and Youth Services Review*, accepted manuscript. [2016, August 14]. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0190740916302286>

- Percy-Smith, B. & Thomas, N. (eds.) (2010). *A Handbook of Children and Young People's Participation: perspectives from theory and practice*. Routledge, UK.
- Riigikogu. (2015). *Riigikogu made amendments to Constitution and lowered voting age for local elections*, media release, Estonia. [2016, June 1]. <http://www.riigikogu.ee/en/press-releases/riigikogu-made-amendments-to-constitution-and-lowered-voting-age-for-local-elections/>
- Shier, H. (2001). 'Pathways to participation: openings, opportunities and obligations', *Children & Society*, vol. 15, no. 2, pp. 107-117. Available from: 10.1002/CHI.617. [13 August 2016].
- Sinclair, R. & Franklin, A. (2000). 'Quality Protects Research Briefing 3: Young People's Participation'. Research in Practice: Making Research Count DoH, UK.
- Sukarieh, M. & Tannock, S. (2015). *Youth Rising? The politics of youth in the global economy*. Routledge. New York and London.
- United Nations Development Programme (UNDP). (2013). *Enhancing Youth Political Participation throughout the Electoral Cycle*. United Nations, New York. [2016, August 5]. http://www.youthpolicy.org/library/wp-content/uploads/library/2013_Enhancing_Youth_Political_Participation_Electoral_Cycle_Eng.pdf
- Universities Act (1995). Estonia.
- Victorian Government. (2015). *Service Delivery 2015-2016: Budget Paper No. 3*, Melbourne. [2016, July 10]. <http://www.dtf.vic.gov.au/files/869ffb27-4996-4b53-baff-a48200c2db0a/BP3-2015-16.pdf>
- Victorian Government. (2016). *Youth Policy: Building Stronger Youth Engagement in Victoria*. Department of Health and Human Services, Melbourne.
- Vocational Educational Institutions Act. (2013). Estonia
- Warshak, R. (2003). 'Payoffs and Pitfalls of Listening to Children', *Family Relations*, vol 52 no.4 , pp. 373-384.
- White, R. & Wyn, J. (2008). *Youth and Society: Exploring the Social Dynamics of Youth* 2nd edition, Oxford University Press, Melbourne.
- Yakovlev, A. (2003). *A Century of Violence in the Soviet Union*, Yale University Press, New Haven, CT.
- Youth Advisory Council Act. (2000). NI.
- Youth Advisory Council Act. (1989).NSW.
- Youth Affairs Council of Victoria (YACVic). (2007). *Code of Ethical Practice – A First Step for the Victorian Youth Sector*, Melbourne.
- Youth Affairs Council of Victoria (YACVic). (2015a). *YACVic Submission for Parliamentary Inquiry Into Rate Capping Policy*. Melbourne. [2016, July 30]. http://www.yacvic.org.au/component/docman/doc_download/491-yacvic-submission-rate-capping-inquiry-2015?Itemid
- Youth Affairs Council of Victoria (YACVic). (2015b). *A strong budget for young Victorians*, media release, Melbourne. [2016, July 10]. <http://www.yacvic.org.au/news/media-releases/585-media-release-a-strong-state-budget-for-young-people>

TALLINNA NOORSOOTÖÖTAJATE HINNANGUD ÕUESÖPPE VÕIMALUSTELE JA RAKENDAMISELE

MAARIKA VEIGEL

MSc, MA, Tallinna Ülikooli õppejõud

TRIINU REEDIK

Tallinna Ülikooli noorsootöö eriala vilistlane

ANNOTATSIOON

Loodus on inimese loomuliku keskkonnana oluline, kuid üha sagedamini ei toeta noorte elustiil looduses viibimist. Noorsootöötajal on võimalus noori kaasata õuesõppesse, jagada asjakohast infot, olla eeskujuks äratamaks huvi looduses tegutsemise vastu. Artiklis selgitatakse õuesõppe olemust ja 2015. aasta veebruaris intervjueeritud Tallinna noortekeskuste noorsootöötajate arvamus õuesõppe võimalustest ja vajadustest igapäevatoos. Uurimusest selgus, et õuesõppeks kasutatakse üsna erinevaid võimalusi, kuid teadlikkuse ja oskuste osas esineb arenguruumi. Noorte motiveerimisel õuesõppeks on oluline roll noorsootöötaja innukusel. Intervjueeritavad soovisid õuesõppe koolitusi nii metoodikas kui ka tehniliste ja interaktiivsete vahendite kasutamises. Artiklis esitatakse soovitusel, mis toetaksid õuesõppe rakendamist.

Võtmesõnad: looduskeskkond, noor, noorsootöö, õuesõpe.

SISSEJUHATUS

Õpiühiskonna kujunemine on saanud 21. sajandi üheks võtmeküsimuseks ja selle kaudu realiseerub elukestva õppe idee. See eeldab kõikide osapoolte kaasamist ning võimaluste rakendamist. Vastavalt Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistikule aastaiks 2010–2018 on noorsootöös sõnastatud kaheksa eesmärki erinevate tegevusvaldkondade kaupa (Haridus ja Teadusministeerium, 2014) ja nende seosed õuesõppe võimalustega. Nii on näiteks tervise ja heaolu valdkonna eesmärgiks toetada noore tervist ning heaolu selle erinevatest aspektidest lähtuvalt (näiteks liikumisaktiivsuse suurendamine, aktiivne puhkus väljas, tervisliku eluviisi kujundamine jms). Eesti noortevaldkonna arengukavas aastaiks 2014–2020 on ühe eesmärgina noortevaldkonna mõjusam toimimine, mille üheks väljundiks on nimetatud noorsootöö haridusliku mõju suurendamist ja noorsootöö kvaliteedi toetamist noorte võtmepädevuste arendamisel. See tähendab vajadust mõista õppeprotsessi noorsootöö kontekstis, toetada õppimist ning osata luua noorte arenguks soodne keskkond.

Noorsootöö põhineb mitteformaalsel ja informaalsel õppel, toimib väljaspool formaalharidust, on noorte korraldatud koostöös noorsootöötajatega (Noorsootöö, 2010; Sprecht, 2011, 2014; Siurala 2013, Sapin 2013; Araste 2014; Veigel 2015). Autorite arvates sobib õuesõpe pedagoogilise meetodina mitteformaalõppe mitmekesistamiseks noorsootöös. Eestis on siiani seda uurimustes käsitletud enam üldhariduse kontekstis. Vastavalt noorsootöötaja kutsetaseme 4 kohustuslikule kompetentsile (noorsootöö korraldamine) B.2.1/4 noorsootöötaja informeerib ja kaasab noori erinevatesse keskkondadesse, rakendab mitmesuguseid meetodeid. Sarnaselt kutsetasemele 6 sama kompetentsi B.2.1/4 kohaselt kasutab noorsootöötaja noorte tervikliku arengu toetamiseks ja noorte õpieesmärkide elluviimiseks erinevaid meetodeid, varieerib ja arendab tegevuskavaga arvestades keskkondi ning meetodeid (SA Kutsekoda, 2012).

Käesoleva artikli eesmärk on selgitada õuesõppe olemust, loodustegevustega seonduvat ning Tallinna noortekeskuste noorsootöötajate hinnanguid õuesõppe võimalustest ja rakendamisest igapäevatöös. Eestis on tehtud mitmeid loodus ja keskkonnahariduse uurimusi, ent ükski ei keskendu selle rakendamise võimalustele noorsootöös. Õuesõpet on valdavalt käsitletud õppekava rikastava ja täiendava meetodina formaalhariduses (Kungus, 2008; Kaljuläte 2006). Kohtla (2015) märgib, et loodusretked ja õuesõppetunnid on Eesti üldhariduskoolides küllaltki laialdaselt levinud õppevahendiks ning enamuses on need otseselt seotud õppekava täitmisega. Rõhku pannakse pedagoogilisele suunale, noorte teadlikkuse arendamisele või sportimisvõimalustele (Kaljuläte, 2006; Drögin, 2009; Dreger, 2013; Espada, 2013).

Tänapäeval räägitakse loodusesse minemisest justkui lisapingutust nõudvast tegevusest. Vähesem kokkupuude loodusega paneb inimesi seda vältima ja kartma (Brügge, Glantz & Sandell, 2007). Kaugenemine looduslikust elulaadist võõrutab inimesi elu loomulikust ringkäigust (Keskkonnaministeerium, 2008), jättes noored ilma looduse pakutavatest hüvedest ning tuues kaasa ebasoodsaid tagajärgi: tervisehäired, kehalise koormuse vähesus, muutused elukesksete väärtuste omaksvõtus ja demograafilises käitumises (Uibu, 2013). Suur osa Euroopa ja Eesti noortest ei ole piisavalt kehaliselt aktiivsed. Vaid 13% 2-10aastastest tüdrukutest ja 27% poistest on kehaliselt aktiivsed optimaalselt soovitatud määral (Tervise Arengu Instituut, 2016), mis on minimaalselt mõõdukat või tugeva koormusega füüsilist tegevust 60 minutit päevas (Tartu Ülikool, 2016; Tervise Arengu Instituut, 2014, 144; Veigel, 2011). On oluline uurida, mida noorsootöötajad arvavad sellest õuesõppe meetodist. Noorsootöötajad saavad teadlikult sobivaid õppemeetodeid (sh õuesõpet) kasutades toetada nii noorte kehalist aktiivsust kui ka tervise ja loodusteadlikkuse ning isiksuse kujunemist.

TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

ÕUESÕPPE OLEMUS JA LOODUSTEGEVUSED NOORSOOTÖÖ KONTEKSTIS

Õuesõpe arendab lisaks teadmistega seotud eesmärkidele noorte üldpädevusi (enesemääratlemine, suhtlemine, ettevõtlikkus, väärtused, sotsiaalsed oskused) ning valdkonnapädevusi (kunst, sport, keel, matemaatika, tehnoloogilised oskused) (Nurm, 2012). Oluline on, et õppijat juhivad uudishimu ning omad küsimused elu ja ümbritseva maailma kohta. Niisugune sisemine motivatsioon loob aluse tulemusrikkamaks õppimiseks, sest isiklikest kogemustest ja tähelepanekutest sündinud küsimuste kaudu on võimalik edasi liikuda oluliste seoste juurde (Dahlgren et al., 2009; Raadik, 2009; Teppo & Rannikmäe, 2005). Raadik (2009) kirjeldab õuesõpet kui õppimist ehedas toetavas keskkonnas kõigi meeltega vahetult kogedes, oma kätega ise tehes ja kogetut teistele vahendades ning edasi õpetades. Brügge et al. (2007, 6) käsitleb õuesõpet kui õuekeskkonna, loodus ja kultuurmaastike ning vahetute õueelamuste rakendamist pedagoogilise meetodina. Dahlgren & Szczepanski (2006) peavad õuesõpet eelkõige tegevuskeskseks õppeks, mida iseloomustab terviku kogemus, temaatiline lõimimine ja vahetu kokkupuude õpitava objektiga ning mille keskne eesmärk on luua tegevuste ja kogemiste kaudu õuekeskkonnas teadmisi ning lähisuhet looduse, kultuuri ja ühiskonnaga. Eeltoodud definitsioonid on üksteist täiendavad.

Õuesõpet võib kasutada erinevate eesmärkide saavutamisel (tervis, isiklik ja sotsiaalne küpsemine, meeskonnatöö), kuid see võib olla ka eesmärk omaette. Õuesõpe loob noortele eeldused liikumise ning füüsilise tegevuse võimaluste avastamiseks. Liikumist võimaldavas õpikeskkonnas paneb keha mõtte tööle (Brügge et al., 2007).

Selleks, et noor hakkaks ise mõtlema, tuleb juhtida tema tähelepanu loodusnähtustele, võimaldada tal küsida, tõstatada probleeme ja ise avastada ning küsimustele vastuseid otsida (Raadik, 2009). Õuesõpe eeldab omandatud teadmiste kasutamist diskussioonide ja praktiliste tegevuste kaudu (Dahlgren et al., 2009). Brügge et al. (2007) eristavad kolme õuesõppe viisi, mis põhinevad erineval suhtumisel maastikku, loodusesse ja ühiskonna arengusse. Domineeriva viisi fookuses on tegevused ja soov domineerida looduse üle, kas siis teadlikult või mitte, rajades näiteks ronimisseinu, veekeskuseid jm. Aktiivse kohanemise viisi iseloomustab sobitumine kohaliku maastiku, aastaegade jt oludega, kuid selle käigus ka muudetakse loodust ja kasutatakse selle võimalusi (loodusturism, käsitöö, kalapüük, jaht). Eeliseks on osalejate otsese kontakti tekkimine loodusega, puuduseks teiste viisidega võrreldes pikem ettevalmistusaeg ning muud väljakutsed (külma talumine, kannatus). Passiivse kohanemise puhul lähtutakse samuti loodusmaastikust, kuid rõhk on loodusesse sobitumisel, mitte selle muutmisel (vaatlused, looduse nautimine). Eeliseks on väljakutsete kergem sobitamine oma oskuste ja võimetega, puuduseks suur sõltuvus juhendaja teadmistest ja kogemustest: halb ilm või piisava aja puudumine võib ettevõtmise muuta igavaks ja pinnapealseks, kui juhendaja ei oska noortes ümbritseva suhtes huvi äratada või maastiku teisi võimalusi kasutada.

Õuesõppe pedagoogikas on palju teadlikke valikuid: looduses liikumise viisid, juhtimisstiil ja looduses liikumise motiivid (Brügge et al., 2007). Õuesõppimine on oluline sotsiaalkasvatuse aspektist, julgustades võtma isiklikku vastutust, parandades noorte koostöövõimet ja kaaslaste vajadustega arvestamist ning arendades suhtlemis ja probleemilahendusoskust (Institute of Outdoor Learning, 2003). Näiteks õues toimuvatel seiklusprogrammidel on positiivne mõju noorte hoiakutele, uskumustele ja enesetajule ning sotsiaalsete oskuste arengule (Festau & Humberstone, 2006; Louv, 2005). Lisaks tuleb oluliseks märkida, et loodusest eemaldudes eraldutakse füüsiliselt ka teineteisest, mistõttu sotsiaalsete suhete loomine ja säilitamine on raskendatud.

Looduses viibimine ja looduskeskkonnas liikumine aitab ka ennetada ja vältida füüsilisi ning vaimseid häireid, sh aitab toime tulla stressiga (Dahlgren et al., 2009; Louv, 2005). Mida rohelisem on ümbruskond linnas, seda madalam on lapse/noore stressitase erinevate stressirohkete elusündmuste puhul (Wells & Evans, 2003) ning seda aeglasemalt tõuseb tema kehamassiindeks (Indiana University, 2008). Rohke õues viibimine võib tõsta noorte füüsilise

aktiivsuse taset ning ennetada kalduvust ülekaalulisusele tulevikus (Cleland et al., 2008). Louv'i (2005) järgi on noorte looduses viibimise vähesus seotud tüseduse, loovuse vähenemise, depressiooni, tähelepanu- jt häiretega. Looduses viibimine on terapeutiline.

Läbi aegade on loodus inspireerinud kunstnikke, käsitöölisi, muusikuid ja kirjanikke. Looduskeskkonnas läbiviidavate käeliste tegevuste sidumine ajaloolise taustaga aitab noortel paremini mõista oma kultuuri päritolu (Brügge et al., 2007). Looduse soodsat mõju loovusele tõestas uuring, mille järgi matkajad, kes veetsid neli päeva looduses elektrooniliste vahenditeta, said loovustestides 50% paremaid tulemusi kui matkaeelselt (The University of Utah, 2012).

Looduses läbiviidavad tegevused ei sea osalejaile enamasti piiranguid. Loodusretkedel või õuesõppe päevadel ei tohiks noore majanduslik olukord olla osalemisel määrav. Sotsiaalse kaasatuse aspektist on tähtis vältida noorte sotsiaalset tõrjutust ja vaesust ning edendada võrdseid võimalusi kõigile.

Noorsootöötajate kui potentsiaalsete õuesõppe juhendajate ettevalmistuses on oluline pöörata tähelepanu riskidega arvestamisele töös noortega ning esmaabiandmise oskusele. Need kaks ja keskkonnasäästliku eluviisi toetamine on noorsootöötaja kutsekompetentsid (SA Kutsekoda, 2012).

ÕUESÕPPE RAKENDAMISEST NOORTE SUUNAMISEKS LOODUSTEGEVUSTESSE

Autorite seisukohalt on õuesõppe mitteformaalse õppe meetodina seostatav noorsootöö eesmärkide saavutamiseks. Nii on looduse vastu huvi tundev noorsootöötaja õigete teadmiste ja ettevalmistuse olemasolul võimeline noortele korraldama näiteks loodusretki. Retkede ettevalmistamine ja looduse interpreteerimine eeldab sihtgrupi tundmist ning selle vajaduste ja eripäradega arvestamist. Noorte sihtgrupp jaguneb omakorda vanuselisteks rühmadeks, millest igauhe puhul tuleb silmas pidada teatud erinevusi loodusretke korraldamise meetodikas (Kont, 2014).

Tegevusi looduses saab siduda ajaloolise kontekstiga. Sel juhul võib etendada mõnda ajaloosündmust näiteks kõnealusel perioodil elanud hüpoteetiliste inimeste kaudu. Niisugune tegevus vajab hoolikat planeerimist ja ettevalmistamist (Ham, 2005). Ajaloo vahendajaks võib olla noorsootöötaja, kuid kui ettevalmistusteks on aega rohkem, võivad noored ise lavastada näiteks mõne konkreetse loodusliku paiga ajaloo seotud lühinäidendi.

Noori võib motiveerida looduses liikuma erinevate seikluskasvatuslike tegevustega. Kuna seiklustegevuste valik on lai, on vaja aluseks võtta eesmärk, mida nende abil täidetakse. Tuleks leida lahendus rekreatiivsele ja/või sportlikule, kasvatuslikule või terapeutilisele eesmärgile (Tuula, 2010, 55).

Sageli on seikluskasvatustlikud meetodid tihedalt seotud loodushariduslike tegevustega erinevates keskkondades, õpetades muuhulgas jätkusuutlikku käitumist looduses. Seiklustegevuste hulka loetakse muuhulgas: seiklusrada-de kasutamine, matkamine, mägironimine, siseseinal ronimine, orienteerumine, aerutamine ja loodusesse minek (Veigel, 2012). Seikluskasvatuse kui kasvatuse meetodi spetsiifikat iseloomustab, et noor saab kogemuse koos teadmisega oma sisemisest maailmast, väärtushinnangutest, füüsiliste ja vaimsete võimete piiridest, suhtlemisoskusest ja tunneb neid. Juhendaja lähtub noorte vajadustest, pakub vajalikku keskkonda ehk loob võimalusi ja olukordi (Drögin, 2009, 17).

Looduses viibimist võib seostada ka käelise tegevusega. Selleks saab kasutada kaasavõetud materjale (paber, pliiatsid, akvarellid, savi, kips) või leida vahendeid loodusest (puuoksad, käbid, kivid, taimed, süsi). Üheskoos võib joonistada, puidust esemeid vesta, ehteid ja amulette meisterdada, käepärasest materjalist valmistatud pillidega orkestrit teha, roost või vitstest punuda jpm põnevat teha (Brügge et al., 2007).

Mitmekesisistamiseks noorte võimalusi loovuse arendamiseks, omaalgatuseks ja ühistegevuseks saab kasutada infotehnoloogilisi võimalusi tegevuste ettevalmistamisel, korraldamisel ja analüüsil. Kasutada saab internetipõhiseid looma, linnu, taime jm määrajaid (retke ajal nutiseadme vahendusel või ka hiljem nähtut ja kogetut analüüsides) või vastavaid rakendusi nutiseadmetele, nt *Key to Nature* töövahendeid puude, põõsaste, rohttaimede, samblike ja kahepaiksetega tutvumiseks (TÜ Ökoloogia ja Maateaduste Instituut, 2014) või *Walk & Learn* nutirakendusi lindude, jälgede, seente, samblike ja kahepaiksete uudistamiseks (2014). Retkel nähtud ja kuulnud liike võib sisestada loodusvaatluse andmebaasi (Keskkonnaagentuur, 2014), mida on võimalik kasutada kõigil loodushuvilistel. Loodusretkede kõrval saab interaktiivseid lahendusi kasutada muude tegevuste juures, näiteks mängud või ülesanded GPS-seadmete abil (GPS – globaalne positsioneerimissüsteem).

Populaarseim GPS-mäng on geopeitus, mille eesmärgiks on GPSi abil otsida ja peita spetsiaalseid geopeituse aardeid (Laanpere, 2011). Loodusega aitavad tutvuda populaarsed otseülekanded looduskaameratega Eesti loodusest (EENet, 2014), loodusfilmid erinevatest kanalitest, loodusõppeprogrammid ja -mängud, loodusäpid (näiteks Live Team). Infotehnoloogilisi vahendeid kasutades võib luua (interaktiivseid) looduse teemalisi viktoriine ja mälumänge.

Looduses viibimise ja õppega saab siduda mobiilse noorsootöö kontseptsiooni, millele on iseloomulik noorsootöötaja liikumine enda tegevusega sinna, kus on noored, ning viia tegevusi läbi just seal, kuid võimalusel looduses/väljas. Mobiilse noorsootöö kaudu püütakse soodustada noorte arengut, toetada neid eesmärkide seadmisel ning panna nad avastama ja kasutama eneses peituvaid

ressursse (Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, 2014; Rannala, 2013, 169). Loodus on õpikeskkond, mis pakub erinevaid võimalusi, kuid pole kõigi jaoks loomulik keskkond. Seetõttu tuleb jälgida, et kõigile õppijaile jääks hea tunne.

Õuesõppe kaudu edasi antavad väärtused aitavad noorel võtta seisukohta oma elustiili suhtes, luues aluse edaspidiseks keskkonnahoidlikuks käitumiseks (Brügge et al., 2007, 82). Väga palju sõltub noorsootöötaja kogemustest ja sihtgrupi tunnetamisest, samuti tema ja noorte fantaasiast, tahtest. Paljud tegevused, mida enamasti on harjutud toas korraldama, on õuesõppeks kohandavad. Noorsootöötajal on noorte suunamisel looduses tegutsemiseks palju võimalusi.

UURIMUSE METOODIKA JA VALIM

Uurimus viidi läbi 2015. aasta veebruaris. Poolstruktureeritud individuaalintervjuudes osales kokku üheksa Tallinna noortekeskuse noorsootöötajat, kes igapäevatoos kasutasid õuesõpet oma kaaskolleegidest rohkem. Seega saab teha üldistusi Tallinna noortekeskuste (kokku kümme; üks alles avati) kohta. Intervjuudes osalemine oli vabatahtlik ja asutustes kooskõlastatud. Intervjuude kestvus oli keskmiselt tund. Uurija lindistas ja transkribeeris intervjuud. Uurimistulemuste põhjal koostati kirjeldav kontentanalüüs, mida illustreerivad väljavõtted intervjuudest. Uurimuses selgitati, millised on Tallinna noortekeskuste noorsootöötajate hinnangud noorte võimalustest osaleda õuesõppes nende asutuses; millised võimalused on kasutusel; milline on noorte huvi õuesõppes osalemisel ning kuidas kaasatust tõsta. Samuti selgitati vahendid, mis toetaksid õuesõppe rakendamist noortekeskustes.

UURIMISTULEMUSED JA ARUTELU

Toetudes noorsootöötajate intervjuudele selgus esiteks, et asukohast ja territooriumist tulenevate võimaluste poolest on Tallinna noortekeskused väga erinevas seisus ümbritseva looduskeskkonna võimaluste osas. Ilmnes, et alati ei ole näilised võimalused või nende puudumine otseselt seotud sellega, kuivõrd neid tegelikkuses kasutatakse. Mõnes noortekeskuses, millel on õuesõpet toetav lähiümbrus, ei ole võimalusi praktiliselt kasutatud. Samas kui noortekeskuses, millel pealtnäha puudub soosiv keskkond õuesõppeks, rakendatakse seda küllalt sageli. Noortekeskuse läheduses asuvatest parkidest (või nende puudumisel parkid, kuhu pääseb mugavalt ühistranspordiga) nimetati järgnevaid: *Männi, Vaidu, Löwenruh', Järve ja Kadrioru park, Politseipark, Õismäe tiigi pargiala, Kopli kalmistupark*. Veekogudest ja nende lähedusest nimetati *Pirita ja Stroomi randa, Õismäe tiiki, Raku järve ning Pirita jõge*. Randasid kasutavad suvisel perioodil tegevuste korraldamiseks ka need keskused, mis ei asu selle vahetus läheduses.

Muudest rohealadest märgiti ära *matka ja terviserajad (Pirita, Pääsküla raba), kaitse ja hoiualad (Pirita jõeoru MKA, Paljassaare hoiuala), Kalasadama ja Linnahalli ümbrus*. Üks noortekeskus kasutab kokkuleppel ümbruskonna koolidega ka nende spordiväljakuid. Kasutatava kohana linnaruumis mainiti *Rotermanni kvartalit*.

/Võimalusi nagu on, üsna roheline piirkond oleme. Iseasi on see, kuidas me tegelikult neid võimalusi kasutame./

/Üks asi on see territooriumi puudulikkus/.../ See on ainuke, milles ma näen takistust./

Teiseks, eranditult kõik intervjuudes osalenud noorsootöötajad pidasid õuesõpet noorsootöös väga oluliseks, kuid tõstsid esile mitmeid takistavaid asjaolusid. Sellest lähtuvalt võib pidada noorsootöötajate hinnanguid noorte võimalustele osaleda noortekeskustes korraldatavas õuesõppes küllaltki kesiseks.

/.../isegi kui noorsootöötaja ise peab õuesõpet noortele oluliseks ja vajalikuks, ei pruugi ta noortele õuesõppe alaseid tegevusi pakkuda, kui see puudub noortekeskuse tegevussuundadest./

/.../Palju sõltub ka sellest, mis vahendid noortekeskusel on olemas. Meil näiteks ei ole mingeid uhkeid GPSe või nutiseadmeid nendele kätte anda. Ikka kasutaks, kui oleks. Eks me kasutame seda, mis meil on ja seikluskasvatuse vahendid näiteks valmistame ise ja siis kasutamegi./

Õuesõpet on noorsootöös seni võrdlemisi vähe käsitletud ning seetõttu esineb selles valdkonnas küllaltki vähe uurimistulemusi, millega käesolevaid kõrvutada. Esile saab tõsta Kaljulätte (2006) kirjeldatud õpilase loodusliikumist piiravaid tegureid. Selgus, et noori takistab eelkõige ajapuudus, majanduslikud raskused, õpilase või lapsevanema vähene huvi, vähene liikumisaktiivsus ning transpordi kasutamise vajadus. Tallinna noortekeskustes peeti takistavaks pigem noorsootöötajate ajapuudust.

/.../Meil on väga palju erinevaid asju, mida me peame tegema ja saame tegelikult kasutada. Meil on väga palju ideid, mida me tegelikult saame teha, lihtsalt aeg on see, mida jääb alati väheks./

/.../Ilmselt ongi see, et me ise ei jõua nende kõikide tegevuste keskelt, mis meil on tegevuskavas. See on prioriteetide küsimus ka – kui keskusel on määratud teised tegevussuunad, /.../ siis on väga raske mõelda, et me seome seda kuidagi õuesõppega./

Osades noortekeskustes nähti probleemi tööjõuvähesuses, samas kui teistes oldi veendunud, et pigem sõltub see noorsootöötajast ning motivatsioonist leida erinevaid võimalusi noorte loodusesse viimiseks. Arvati, et takerdumine harjumuspäraste tegevuste läbiviimisesse mõjutab sageli valikuid.

/Hästi palju tegevusi on võimalik õues läbi viia. Osalt on küsimus inimeses ka ja inimese mugavusastmes. Mingisuguseid asju on sul lihtne siin sees teha: kõik vahendid on käepärast võtta ja sa ei pea nende asjadega mässama ringi ja kuskile minema, vedama mingeid asju. /.../ See oleneb hästi palju inimestest /.../ Inimeste taga on see kinni./

Rannala (2013) rõhutab, et noorsootöös on rohkem ruumi paindlikkusele, innovatsioonile, loovusele, kuid sageli ei kasutata seda piisavalt ning jäädakse tegutsema ainult harjumuspäraste tövõtete ja meetoditega. Neißli & Seyfriedi (2002) uurimus Euroopa õpetajate seas näitas, et enamik õpetajaid pooldab õuesõpet ja selle eesmäärke. Pooled uuringus osalenud kartsid, et õuetevõtetel on suur risk laste vigastuste tekkeks. Uurimuses leiti, et mitmes noortekeskuses motiveerib noorsootöötajaid noortega looduses tegutsema pigem isiklik huvi valdkonna vastu kui väljastpoolt tulev toetus (koolitused, vahendid, aeg, töötajad jm), mida peeti üldiselt pigem tagasihoidlikuks kui mitte puudulikuks.

Märgiti ka õuesõppe kui prioriteedi puudumist.

/Tegelikult niisuguste majast välja või eriti linnast välja asjadega on nii, et mingisugust tuge kuskilt ei TANI ajal ülevaalt poolt ega ka praegu küll tunda ei ole. /.../ Tegelikult kõik need asjad, mis just nagu õuesõppega seotud, või matkad: kui tahad teha, siis ise pead läbi suruma ja leidma vahendid, et teha seda – see ei ole just väga soovitud väljund./

/Tihtipeale on seal see põhjendus, et kui me näiteks läheme matkale, siis sellest ei saa osa nagu väga suur hulk noori. Optimaalne ongi näiteks kuni 10, aga väljaminekud sellele tihtipeale.. /.../ See on selline põhjargument, miks need ilmselt ei ole väga soovitud. Teine asi on see, et see ei toimu selles majas või linnas – miks me peaksime toetama asja, mis toimub Valga maakonnas näiteks. Isegi kui need on oma noored, ikkagi selline mõtlemine..., mis takistab. /.../

Kolmandaks, sarnaselt leidis intervjuudes selgitamist noorte passiivsus õuesõppes osaleda. Mõned noorsootöötajad hindasid noorte huvi õuesõppes osaleda suhteliselt passiivseks ning õuesõppeteema on seetõttu tagaplaanile jäetud. Teistes noortekeskustes oldi veendunud, et õuesõpe pakub noortele huvi, kuid infokülluses olles ei vaevu nad sageli süvenema sellesse, mida neile pakutakse. Seega on oluline aidata noortel üles leida huvi looduse vastu ning anda neile esimene tõuge õuesõppes kaasa löömiseks.

/Neid on väga raske kaasata. Just nendes huvi äratamine. Aga kui oled sellega hakkama saanud, siis läheb juba lihtsamalt./

/Kui nüüd linnalaagriga oleme käinud, siis on olnud lapsed küll väga õnnelikud, rahulikud, samas suhteliselt rahutud ka, sest nii põnev on, et looduses pole käinud./

/Kaitsealad on nende jaoks täiesti uus asi ja rabad on väga põnevad. /.../ Seda oli näha, et neid tegelikult see huvitab, lihtsalt see huvi tuleb kuidagi tekitada./

Mitmes intervjuus selgitati, et noored, kes ei näi õuesõppe tegevustest huvituvat, hakkavad osalemise käigus siiski selle vastu huvi tundma. See on kooskõlas ka Raadiku (2009) väitega, mille kohaselt tekib noorel õpihuvi, kui ta saab õppimise käigus teada, millal, kus ja miks ta õpitut vajab ning kuidas seda elus kasutada. Huvi on nähtus, mis tekib inimese reageerimisel keskkonnale (Hidi & Harackiewicz, 2000).

/Meie noortega on tavaliselt nii, et al.guses neil huvi puudub, aga kui sa veidi tagant utsitad neid /.../, siis nad tulevad ja hakkavad ise ka juba küsima./

Neljandaks, õuesõppe korraldamiseks peetakse oluliseks vajalikku ettevalmistust, koolitusi. Peaaegu kõigil uurimuses osalenud noorsootöötajatest oli erialane haridus ja/või pikaajaline töökogemus noortevaldkonnas. Mõned noorsootöötajad on läbinud täiendavalt õuesõppe või looduses liikumise temalisi koolitusi.

/..õuesõppega seondult noorsootöö õppekavas sisaldunud praktikumide ja õppeainete osa. //..Eelkõige looduskasvatuse praktika, tervisesport noorsootöös, sportliktervistavate programmide metoodika ning mängude praktika, nende kasulikkus noortele looduses tegevuste läbiviimise seisukohalt./

/..Kasulikud olid ka laagrikasvataja koolituselt saadud teadmised./

Selgus, et noorsootöötajad vajaksid õuesõppe läbiviimise metoodikat käsitlevaid koolitusi ning ideid ja näiteid toimivast praktikast teistelt valdkonnas tegutsevatelt spetsialistidelt, aga ka omavahelist kogemuste jagamist. Samuti huvituti käsiraamatutest.

/.. ütleme nii, et looduses juhendamise koolitust oleks vaja./

/Koolitused kuluvad alati ära. Mingil hetkel, ma arvan, igal noorsootöötajal tekib see hetk, kus mõtted jäävad natuke seisma. Kasvõi koolitus juba puhtalt sellepärast, et infot vahetada, mõtteid vahetada/..

/ Erinevad meetodid õuesõppes./

Võib järeldada, et peamist õuesõppes osalemise takistust – noorte passiivsust – saaks vähendada, kui noorsootöötajatel oleks enam teadmisi sellest, kuidas noori õuesõppesse kaasata. Brügge (2007) õuesõppe viisidest võib noortekeskustes enim kasutatavaks pidada domineerivat viisi ning aktiivset kohanemist, samas kui passiivse kohanemise alla liigituvaid tegevusi noortega väga palju ette ei võeta.

Viiendaks, ohutust puudutavaid teemasid noorsootöötajad ei nimetanud, kuigi kahes noortekeskuses mainiti vajadust olla kursis seadusandlusega, mis reguleerivad noortega looduses liikumist ja tegutsemist. Kohtla (2013) tõi välja, et haridustöötajatele tuleb selgitada õppereiside korraldamisega seotud juriidilisi aspekte. Uurimuses esitati mõte:

/..õuesõpet võivad hakata pärssima ka mõned seadustest ja Euroopa Liidu nõuetest tulenevad asjaolud, mis lisavad noorsootöötaja vastutusalasse asju, mille eest peaks tegelikult suutma vastutust võtta ka lapsevanem. Selline lähenemine teeb õuesõppe seaduspärase rakendamise noorsootöötajale keeruliseks ning paljud noorsootöötajad võivad otsustada sellist vastutust enda peale mitte võtta./

Noorsootöötajad pidasid oluliseks noorte loodusteadlikkusega seonduvat:

/.. et noored peavad olema loodusteadlikud. Näiteks kus ja kuidas tohib lõket teha – kõik sellised asjad on tegelikult väga olulised./

/Mida rohkem noortele infot anname loodusteadmiste kohta, seda paremini nad seda hoiavad./ ..Ja mida rohkem loodusesse viime, seda rohkem nad huvituvad, seda rohkem see neile korda läheb./

Kaugenemine looduslikust elulaadist võõrutab inimesi elu loomulikust ringkäigust (Keskkonnaministeerium, 2008), jättes noored ilma looduse pakutavatest hüvedest (Uibu, 2013). Õuesõppes osalevad noored saavad selgitust, kuidas nende käitumine võib mõjutada looduskeskkonda.

Kuuendaks, vajalik on noorte kehalise aktiivsuse suurendamise toetamine mitteformaalõppes. Toetudes Harro (2001) ja Hannuse (2015) uurimustele saab väita, et vähene kehaline aktiivsus on eesti noortel oluline probleem. Uurimusest selgus, et tervis ja heaolu on õuesõppe korraldamisel väärtustatud. Noored on väljas tegevustes aktiivsemad kui sisetingsimustes. Nõustuti, sarnaselt Festau` & Humberstone`i (2006) seisukohtadega, et seiklusprogrammidel on positiivne mõju noorte hoiakute kujunemisele, uskumustele, enesetajule ja sotsiaalsete oskuste arendamisele. Nimetati *projekti „Riskilaste toetusprogrammi rakendamine läbi noortekeskuste“*, mille kaudu rahastati seiklustegevusi noortekeskuses ning *projekti „Mänguväljakud korda“*.

Suuremas osas noortekeskustest on korraldatud ka matku, liikumis- ja sportmänge, orienteerumist või maastikumänge (sh aardejahid, fotojahid); ekstreemtegevusi (sh käidud seiklusparkides) ning loodusvaatlusi; juhendatud lisaks käelist tegevust (sh maalimine, joonistamine, käsitöö/ meisterdamine). Intervjuude tegemise perioodil ei tegutsenud üheski uurimuses osalenud noortekeskuses matka-, loodus- ega seiklusringe.

Interaktiivsete vahendite kasutamise võimalus on noortekeskuseti erinev, peamiselt arvutid ja nutiseadmed, võimalusel ka foto- ja videotehnika. Suhtumine nende vahendite kasutamisse õuesõppe korraldamisel on samuti erinev.

../Aga looduskäitumine nagu üldse loodusesse minek, see on üldse väga tervitav; seda peab tegema konstantselt. ../Peab andma nii palju tegevust, et neil ei ole aega telefonides passida. Mingil määral sellepärast ma ei ole ka neid nutirakendusi vaadanud./

/Ma oled kuulnud, et viimasel ajal ongi hästi populaarne, et lähed loodusretkele klassiga, siis nad saavad kätte nutirakendused. Just sellised atraktiivsed, et neil on mingi asi käes, mingi ese, mida nad peavad uurima, mis tekitab põnevust./

Seitsmendaks, sotsiaalne kaasatus oli ka uurimuses osalenutel väärtustatud. Kohtla (2013) uurimusest selgus, et väljasõitudega seotud kulud kannavad peamiselt õpilased ise. Sihtkoha valikul on oluliseks infoallikaks eelnevad kogemused, vähe mõjutab valikuid reklaam. Haridustöötajad on teadlikud Riigimetsa Majandamise Keskuse, Keskkonnaameti, keskkonnahariduse keskuste ja looduskoolide pakutavatest teenustest ning kasutavad neid küllaltki aktiivselt.

../tähtsad on tasuta või vähema osalustasuga tegevused majanduslikult vähemate võimalustega noortele./

Traditsioonide osas leidis märkimist osavõtt üritustest, näiteks: Nõmme Kevad, Haabersti Kevad, Haabersti Sügis, talgud, perepäevad, erinevad tähtpäevadega seotud üritused (nt vastlapäev), Vanalinna päevad ning Skate & Grill.

Uurimuses oli õuesõpe seotud üldiselt sagedamini noorte loodus-, kultuuri- ja terviseteadlikkuse ning loovuse arendamise toetamisega. Nõustutakse Dahlgreni et al. (2009) ja Raadikuga (2009), et oluline on, et noori juhivad uudishimu ja omad küsimused elu ning ümbritseva maailma kohta.

KOKKUVÕTE

Õuesõpe võimaldab omandada mitmekesiseid teadmisi ning oskusi, nende kasutamist nii diskussioonides kui ka praktilistes tegevustes, toetades sellega ka noore paremat hakkamasaamist igapäevaelus ning suuremat tervise-, kultuuri- ja keskkonnateadlikkust.

Õuesõpe on noorsootöötaja jaoks noorte tegevustesse kaasamisel ja loodusesse suunamisel nii eriline ning huvitav võimalus kui ka väljakutse. Mitteformaalse õppe meetodina noorsootöös saab õuesõpet seostada noorsootöö eesmärkidega. Selleks võiks õuesõpet enam rakendada noortekeskuste tegevustes, kasutades ära keskkondlikke eeldusi. Noorsootöötajatele tuleks korraldada õuesõppe koolitusi. Regulaarsemaks võiks muuta koostöö noortekeskuste ja erinevate seotud asutuste (nt loodusmajad, RMK, matkaklubid, looduseringid, loomaaed, vabaõhumuuseum, botaanikaaed vms) vahel rikastamaks eelkõige õuesõppe keskkondade osa. Edasiseks võiks seda teemat uurida teistes Eesti piirkondades saamaks terviklikumat pilti õuesõppe rakendamisest noorsootöös või kuivõrd eesmärgistatult ja teadlikult õuesõpet kasutatakse.

KIRJANDUS

- Araste, L. (2014). Noorsootöö haridusliku aspekti hindamine ja seos formaalharidusega. *Noorteseire aastaraamat 2013. Noorsootöö tulemuslikkuse hindamine*. Brügge, B., Glantz, M. & Sandell, K. (2007). *Õuesõpe*. Tallinn: Ilo.
- Cleland, V., Crawford, D., Baur, L.A., Hume, C., Timperio, A. & Salmon, J. (2008). *A prospective examination of children's time spent outdoors, objectively measured physical activity and overweight*. Centre for Physical Activity and Nutrition Research. [2014, märts 20]. <http://www.nature.com/ijo/journal/v32/n11/full/ijo2008171a.html>
- Dahlgren, L.O. & Szczepanski, A. (2006). *Õuesõppe pedagoogika. Raamatuharidus ja meeleline kogemus. Katse määratleda õuesõpe*. Tallinn: Ilo.
- Dreger, K. (2013). *Keskkonnahariduse arendamine noorte seas*. Lõputöö. Tallinna Pedagoogiline Seminar.
- Drögin, S. (2009). *Seikluskasvatus – vahend isiksuse mina puudutamiseks – sobiv meetod noorsootöökis mitmekultuurilise grupiga*. Noorsootöötaja mitmekultuurilises keskkonnas.
- EENet. Looduskaamerad. [2016, märts 15]. <http://www.eenet.ee/EENet/kaamerad>
- Espada, P.B. (2013). *Impact of Outdoor Sports on Health*. Tartu Ülikool.
- Euroopa Liidu Nõukogu. (2009). *Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistik 2010-2018* (2009). [2014, detsember 10]. http://www.enl.ee/UserFiles/Organisatsiooni%20tekstid/noortepoliitika/noortevaldkonna_uuendatud_koostööraamistik_20102018.pdf

- Festau, D., Humberstone, B. (2006). *Nonformal Education through Outdoor Activities Guide*. European Institute of Outdoor Adventure Education and Experimental Learning.
- Ham, S. (2005). *Looduse interpreteerija käsiraamat*. Tartu: Eesti Loodushariduse Selts.
- Hannus, A. (2015). *Mure pea kohal: kuidas peatada Eesti laste liikumisaktiivsuse vähenemist?* Tartu Ülikool. [2016, märts 17].
<http://www.med.ut.ee/et/uudised/murepeakohalkuidaspeatadaeestilasteliikumisaktiivsuseelangust0>
- Harro, M. (2001). *Laste ja noorukite kehalise aktiivsuse ning kehalise võimekuse määramise käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hidi, S., Baird, W. (1986). *Interestingness. A Neglected Variable in Discourse Processing*. Cognitive Science, 10, 179-194.
- Indiana University (2008). Neighborhood Greenness Has Long Term Positive Impact On Kids' Health. *Science Daily* [2016, märts 15].
<http://www.sciencedaily.com/releases/2008/10/081028074327.htm>
- Institute of Outdoor Learning. (2003). *What are the Benefits of Outdoor Learning?* [2014, september 6].
<http://www.outdoorlearning.org/Default.aspx?tabid=213>
- Kaljuläte, E. (2006). *Tallinna koolide algklasside loodusliikumise vajadus ja võimalus*. Tallinna Ülikool.
- Keskkonnaagentuur (2014). *Loodusvaatluste andmebaas*. [2014, september 6].
<http://loodus.keskkonnainfo.ee/lva/>
- Keskkonnaministeerium (2008). *Mai on Eestis looduskaitsekuu*. [2014, aprill 18].
<http://www.voru.envir.ee/1031931>
- Kohtla, M. (2013). *Loodusretked ja õuesõpe Eesti koolide õppeprogrammides aastatel 2010-2012*. Tartu Ülikool.
- Kont, H. (2014). *Looduse vahendamise metoodika kursus*. Luua Metsanduskool.
- Kungus, K. (2008). *Õuesõppe metoodilised lähenemised ja praktilised suunitlused*. Tallinna Pedagoogiline Seminar.
- Laanpere, M. (2011). *KäsiGPS seadmete kasutamine õuesõppes*. [2014, september 6].
 Leitav: <http://lemill.net/content/webpages/kasigpsseadmetekasutaminoesoppes>
- Louv, R. (2005). *Last Child in the Woods: Saving our Children from Nature Deficit Disorder*. London: Atlantic Books.
- Neißl, M., Seyfried, C. (2002). *How Teachers in Europe Think about Outdoor Education*. P. Higgins, R. Nicol (Toim.). Outdoor education: authentic learning in the context of landscapes. Kisa, 6576.
- Noorsootöö seadus. (2010). *Riigi Teataja I*, 44, 262 [2014, september 6]. <https://www.riigiteataja.ee/akt/NTS>
- Nurm, K. (2012). *Õuesõppe integratsioon teiste ainetega Tartu Annelinna Gümnaasiumi näitel*. [2016, veebruar 12].
http://www.tartu.ee/data/Katrin_Nurm_oesope_artikkel.pdf
- Raadik, S. (2009). *Õpime õues mängides*. Tallinn: Ilo.

- Rannala, I. E. (2013). *Noorsootöö kohalikus omavalitsuses*. Noorsootöö õpik. Valge, M. (Toim.), SA Archimedes Euroopa Noored eesti Büroo.
- SA Kutsekoda (2012). *Kutsestandard. Noorsootöötaja, tase 4*.
- Sapin, K. (2013). *Essential skills for youth work practice*. 2nd edition. Oven, A. (Toim.). SAGE Publications Ltd.
- Siurala, L. (2013). *Poliitika ja praktika. Mõned refleksioonid*. HTM, ENTK, ENEB Eesti noorsootöö inspiratsioonipäev. [2016, veebruar 8]. <http://noored.ee/telepurk/1393526190/LasseSiuralakneinspiratsioonipeval.2013>
- Sprecht, W. (2011). *Mobil youth work in the global context*. Mobiilse noorsootöö seminar. [2016, veebruar 8]. <http://euroopa.noored.ee/telepurk/1323690616/Seminarmobiilsestnoorsootst.WaltherSpecht2011>
- Sprecht, W. (2014). *Mobiilne noorsootöö riskioludes elavate lastega*. Mobiilse noorsootöö seminar: Kas hernehirmutisel on tulevikku? Tallinna Ülikooli Pedagoogiline Seminar.
- Tartu Ülikool (2016). *Liikumissoovitused*. Tartu Ülikooli liikumislabor. [2016, veebruar 8]. <http://liikumislabor.ut.ee/liikumissoovitused>
- Tartu Ülikooli Ökoloogia ja Maateaduste Instituut. *Key to Nature. Töövahendid*. [2014, detsember 10]. <https://www.ut.ee/ial5/keytonature/est/tool.html>
- Teppo, M., Rannikmäe, M. (2005). 9. klassi õpilaste huvid loodusteaduste õppimisel. Henno, I. (Toim.). Loodusainete õpetamisest koolis. I osa. Tallinn: Tallinna Raamatu trükikoda. Riiklik Eksami ja kvalifikatsioonikeskus, 63-67.
- Tervise Arengu Instituut (2016). *Uuring: Eesti laste kehaline aktiivsus ei ole piisav optimaalse tervise säilitamiseks* [2016, september 8]. https://intra.tai.ee/images/prints/documents/146702487819_Eesti_kooliopilaste_tervisekaitumine_210314_raport.pdf
- Tervise Arengu Instituut (2014). *Toitumine ja liikumine. I III kooliaste*. Õpetaja-raamat. Pertel, T., Haav, A. (Koost.).
- The University of Utah. (2012). *Nature Nurtures Creativity*. [2014, oktoober 12]. http://unews.utah.edu/news_releases/naturenurturescreativity2/#MediaContacts
- Tuula, R. (2010). *Seikluslikkuse olemus rekreatiivsetes tegevustes*. Liikumine ja Sport, 3. Jalak, R. (Koost.), 55. https://issuu.com/eestimaaliigub/docs/liikumine_ja_sport3/55
- Uibu, J. (2013). Eesti arengumudel – tulevikuvanker – on nelja rattaga. *Roheline Värav*.
- Veigel, M. (2015). Formation of youth worker professionalism: Problems in Estonia. *Problems of Education in the 21st Century*, 68, 84-96.
- Veigel, M. (2012). *Matkamine noorsootöö meetodina*. [2015, oktoober 16]. <http://www.tlu.ee/opmat/tp/matk.pdf>
- Veigel, M. (2011). Laste ja noorte kehaline aktiivsus. [2016, september 8]. <http://www.tlu.ee/opmat/tp/aktiivsus/index.html>
- Walk & Learn. [2014, september 6]. <http://walknlearn.com/>
- Wells, N.M. & Evans, G.W. (2003). *Nearby Nature: A Buffer of Life Stress Among Rural Children*. Environment and Behavior, SAGE Publications Ltd., 35, 3, 311-330.

NOORTEINFO ROLL JA SELLE TULEVIK EESTIS

AIRI PARK

Tallinna Ülikooli noorsootöö eriala vilistlane

ANNOTATSIOON

Artiklis tutvustatakse 2016. aastal kaitsstud Tallinna Ülikooli noorsootöö eriala lõputöö „Noorsootöötaja kui noorteinfo teenuse pakkuja valmisolek ning tulevikuvisioon Tartumaa näitel“ tulemusi.

Kuna noortega tehtavas töös on noorteinfo teema üha aktuaalsem, on oluline analüüsida noorsootöötajate valmisolekut seda pakkuda. Artikli eesmärk on anda ülevaade noorteinfotöö korraldusest ja noorsootöötajate valmidusest teenust pakkuja ning vajadusest selle järele Tartumaa näitel.

Artiklis käsitletakse noorteinfotöö rolli ja paiknemist noorsootöös, vaadeldakse noorteinfotöö kujunemist Euroopas ning tuuakse välja noorteinfotööd reguleerivad dokumendid Euroopas ja Eestis. Lisaks kirjeldatakse noorteinfotööks vajalikku pädevust ning noorteinfotöö ja praktikakogukonna seost. Valimi moodustavad Tartumaa noorsootöötajad kui noorsootöö praktikud noortekeskustes. Noorsootöötajad on valitud nii piirialadelt, linnast kui ka maakonna keskelt. Täpsemalt pärinevad küsitletud noorsootöötajad Ülenurme vallast (Tõrvandi pere- ja noortekeskus), Tartu linnast (Anne noortekeskus ja Lille maja), Meeksi vallast, Alatskivi vallast, Vara vallast (Koo- sa noortekeskus), Kambja vallast, Laeva vallast, Luunja vallast ning Rannu vallast.

Võtmesõnad: noorsootöö, noorteinfo, noor, tulevikuvisioon, noorsootöötaja pädevus, praktikakogukond

SISSEJUHATUS

Nooruse käsituses on aastakümnete jooksul toimunud mitu muudatust. Tänapäeval peetakse traditsiooniliseks lähenemisviisiks teooriaid, milles eristatakse lapse-, noorus- ja täiskasvanuiga. (Noorsootöö õpik, 2013, 9.) Seega on noored elujärgus, kus nad ei ole enam lapsed, vaid hakkavad täiskasvanuks saama. Nad peavad vastutama enda otsuste eest ning kujunema iseseisvaks inimeseks. Lühikese aja jooksul tuleb noortel langetada palju olulisi otsuseid, mis mõjutavad tervet nende elu, näiteks valima haridustee, leidma esimese töö- ja elukoha, majandama rahaga. Sellesse ajajärku jäävad ka esimene armastus ning vahepeal raske lahusolek perekonnast. Niisugused valikud tuleb teha ajal, kui noore identiteet ja elustiil alles vormuvad. (Eryica, 2010, 3)

Noored on ühiskonna oluline osa, aga neil on rohkem selliseid väljakutseid, mida teistel ühiskonnaliikmetel võib-olla ei ole. Paljud noorte katsumused ja probleemid on seotud täiskasvanumaailma siirdumisega. Sageli pole noored selleks ette valmistatud ning vajavad abi igapäevaeluga toimetulekuks, aga ka karjääriotsuste tegemisel. (Trumm & SA Poliitikauuringute Keskus Praxis, 2012, 14)

Eri autorid on väitnud, et osalemaks ühiskonnas peab noortel olema mitut liiki oskusi, sealhulgas võime aru saada erilaadsest informatsioonist, et teha õigeid otsuseid. Samuti peavad noored suutma kasutada mitmesuguseid info- ja suhtlustehnoloogiaid, et osaleda aktiivselt ühiskonnas. (Dunkels, 2011, 211)

Olemasoleva ja noortele kättesaadava informatsiooni hulk kasvab iga päevaga ning teabe üleküllusega toimetulekuks on tarvis eraldi strateegiaid. See on keeruline juba kogenud noortefotöötajale, rääkimata noortest, kes alles hakkavad oma teed leidma. (Eryica, 2010, 4)

Kuna noortega tehtavas töös on noorteinfo teema üha aktuaalsem, on oluline analüüsida noorsootöötajate valmisolekut seda pakkuda. Noorteinfo valdkond on olnud Tallinna Ülikooli õppekavas vähemalt viimasel neljal aastal (Tallinna Ülikooli õppeinfosüsteem, s. a). Neil, kellele õpingute ajal noorteinfo kursusi ei võimaldatud või kellel puudub erialaharidus, on võimalik osaleda baaskoolitusel. Korra aastas korraldatakse Eryica Yintro koolitusi, kus antakse teadmisi noortefotööst (Juurmaa, telefoniintervjuu, 5. aprill 2016).

SA Poliitikauuringute Keskuse Praxis uuringu tulemustel (2016, 29) oli 2014. aastal noortekeskusi 246. Samas tuleb arvestada, et noorteinfo puutuvad peale noorsootöötajate kokku ka teised noortevaldkonnas töötavad inimesed. Seega pole teada, kui paljud noorsootöötajatest on saanud asjakohase väljaõppe.

Artiklis käsitletakse noorteinfo valdkonda, selle paiknemist noorsootöös ning ajaloolist kujunemist Euroopas. Kuna noortefotööd on Eesti dokumentidest esimest korda pikemalt kajastatud Eesti noorsootöö strateegias 2006–2013, antakse ka ülevaade dokumentidest, mille alusel korraldatakse Eestis noortefotööd praegu. Lisaks vaadeldakse noortefotöös vajalikku pädevust ning noortefotöö ja praktikakogukonna seost.

NOORTEINFO ROLL JA PAIKNEMINE NOORSOOTÖÖS

Noored ja noortega seotud valdkonnad on Eesti ühiskonnas järjest olulisemal kohal. Noori käsitletakse paljudes seadustes ning ühte valdkonda – noorsootööd – reguleerivad peale seaduste ka mitu määrust ja strateegiat. Selleks et mõista noortefotöö tähtsust, peab kõigepealt andma ülevaate selle paiknemisest ja rollist noorsootöös.

Noortevaldkonna arengukavas 2014–2020 on esile toodud noortega seotud negatiivseid suundumusi, milleks on kasvav väljaränne, suur mittetöötavate ja õppivate noorte arv ning töötus 15–19aastaste seas, suur suhtelise vaesuse määr ning muret tekitav tervisekäitumine. Tähelepanu pööramine nendele teemadele eeldab eelkõige tekkepõhjuste väljaselgitamist ja ennetustegevust. (Haridus- ja Teadusministeerium, s. a.)

Samas on see ainult üks liigitus ning noored kogevad väga erisuguseid raskusi ja katsumusi. Paljude noorte probleemid on põhjustatud täiskasvanumaailma siirdumisest, sest nad pole selleks ette valmistatud. Samuti vajavad nad abi igapäevaeluga toimetulekuks ja karjääriotsuste tegemisel (Trumm & SA Poliitikauuringute Keskus Praxis, 2012, 14).

Selleks et noori toetada, on sotsiaalteenusena olemas noorsootöö. Noortefotöö on üks noorsootöö valdkondi. Selle olulisust noorte katsumustega toimetulekuks on tunnistanud juba alates 1960.–1970. aastatest ning Euroopa tasandil 1980. aastate algusest (Eryica, s. a. a; Siurala, 2006).

Organiseeritud noorsootöö abil saavad noored ühiskonnas osaleda. Noorsootöö põhimõte on noori aidata, et nad korraldaksid ise oma tegevust ning leiaksid tee enda väljendamiseks. Selle saavutamiseks saab avalik sektor pakkuda mitut teenust, sealhulgas noorteorganisatsioonide ja -rühmade tugisüsteemi, noortefotot ja nõustamist, kultuuridevahelist õpet ning ligipääsu uutele tehnoloogiatele. (Siurala, 2006, 30.) Noorsootöö on väga lai valdkond ning seda tehakse noortepoliitika alusel. Noortepoliitika on lõimitud teiste poliitikavaldkondadega, mis noori puudutavad.

Kuna noored on väärtuslikud kodanikud ja ühiskonna ressurss, on noortepoliitika eesmärk tagada kõikide noorte aktiivne osalus ühiskonnas ning leida võimalusi selle potentsiaali kasutamiseks. (Denstad, 2009, 17)

Selleks et noored saaksid oma võimeid rakendada, peab neil olema mitmesuguseid oskusi. Elza Dunkelsi (2011, 211) väitel on sellised vajalikud oskused võime mõista informatsiooni ning kasutada info- ja suhtlustehnoloogiaid, mis võimaldavad ühiskonnas osaleda ning teha õigeid otsuseid.

Just noorteinfo jagamine on selline noortele inimestele mõeldud teenus, mis aitab neil langetada iseseisvaid otsuseid ning teha teoks oma püüdlusi nii, et need sobiksid nende võimete ja võimalustega (samas, 3). Eespool nimetatud põhimõtteid on Euroopa tasandil edendatud alates 1980. aastatest. Noortepoliitika kujundamine on olnud osa Euroopa Nõukogu ülesandest alates rahvusvahelise noortesajade eksperdikomitee (Committee of Experts on Youth Questions, CAHJE) loomisest 1982. aastal ning Euroopa noortesajade ministrite konverentsi (Conference of European Youth Ministers) korraldamisest 1985. aastal. Sellest ajast saadik on Euroopa Nõukogu noortesektor arendanud uusi meetodeid ja vahendeid, et paremini mõista noortepoliitika ülesandeid ja tähtsust. Korraldatud on kuus Euroopa noortesajade ministrite konverentsi, milles kajastub Euroopa Nõukogu püüe töötada välja ühine lähenemisviis noortepoliitika valdkonnale. (Siurala, 2006, 5.) Noortefotöö eesmärk on hõlmata kõiki noortele olulisi teemasid.

Noorsootöös tegeletakse tavaliselt üldise noortefoga (*generalist youth information*), mis on kasutajakeskne käsitlus. See on noorte küsimuste ja vajaduste lähtepunktiks. Noorteinfo teenuse pakkuja tegeleb paljude teenuste ja küsimustega, sellest ka mõiste „üldine noorteinfo“. Spetsialiseerunud noorteinfo käsitleb ühte valdkonda, näiteks karjäär või tervis. (Eryica, s. a.c.)

Suur osa infotööst tehakse internetis. Ka veebipõhise noorteinfo (*online-noorteinfo*) pakkumine on üldine noortefotöö, mille eesmärk on aidata noortel leida neile vajalikku teavet ja langetada iseseisvalt teadlikke otsuseid. Peale selle on oluline anda noortele nõu, kuidas interneti võimalusi kõige paremini kasutada, samal ajal teavitades neid riskidest ja ohtudest ning õpetades noori ennast nende eest kaitsma ja internetis vastutustundlikult käituma. (Eryica, 2009)

Üldise noortefotöö valdkondi määratakse erinevalt, olenevalt allikast. Selleks et anda ülevaade võimalikust noortefotöö valdkondade jaotumisest, on töö autor välja valinud neli allikat, milles teemad osaliselt kattuvad, aga samas on ka näha, et üldise noorteinfo mõiste on väga lai. Järgnevas tabelis on esitatud Euroopa, Eesti ja võrdluseks Šotimaa portaali ning Eesti noorteinfo teenusstandardi teemade jaotus. Šotimaa organisatsioon Young Scot on olnud üks noorteinfo teerajajaid ning osaleb Euroopa Noorteportaali väljatöötamises.

Tabel 1. Noorteinfo valdkondade jaotus.

<u>Lehekülje</u> <u>youngscot.org</u> <u>noorteinfo</u> <u>teemad:</u>	<u>Euroopa</u> <u>noorteportaali</u> <u>teemad:</u>	<u>Noorteinfo</u> <u>teenusstandardi</u> <u>teemad:</u>	<u>Eesti</u> <u>noorteportaali</u> <u>teemad:</u>
Keha Vaim Seks Sport Identiteet Suhted Õigused Õppimine Kogukond Elustiil Töö Raha/kulutamine (Youngscot, s. a.)	Vabatahtlik tegevus Töötamine Õppimine Osalemine Kultuur ja loovus Tervis Sotsiaalne kaasatus Mõtle globaalselt Reisimine (Euroopa Noorteportal, s.a.)	Noorsootöö võimalused Töö ja karjäär Haridus Ühiskond ja kodanik Noorte osalus ja kaasamine Huviharidus ja huvitegevus Tervis ja suhted Rahvusvaheline info Noorte vaba aeg (Eesti Noorsootöö Keskus, 2011, 7-8)	Info maakonnas Aktiivne noor Iseseisvumine Õppimine Töötamine Keskond Tervis Ühiskond ja kodanik (Euroopa Noorteportal, s. a.)

Tabeli 1. põhjal võib järeldada, et mõiste „üldine noorteinfo“ ei ole üheselt määratletav, liigitamise alus oleneb kontekstist ja noorte olukorrast. Kuigi on ühiseid valdkondi, mis esinevad igas allikas, näiteks õppimine ja töö, siis on ka väga palju teemasid, mida on eraldi rõhutatud ainult ühes või kahes neist, näiteks identiteet, kultuur ja loovus, elustiil. Valdkondade määramisel on peamine silmas pidada noorte vajadusi ja huvisid. Samas, olenemata teemade jaotusest, on oluline teha noortele kättesaadavaks põhjalik, täpne ja tasakaalustatud informatsioon, mis vastaks nende vajadustele ja küsimustele, olles mõeldud noortele ja seega kohandatud ja kergesti arusaadav (Eryica, 2009).

Noorteinfofotoos käsitletakse kõiki teemasid, mis noori huvitavad, ning see sisaldab järgmisi tegevusi: informeerimine, nõustamine, juhendamine, toetamine, koolitamine ja suunamine (Eryica, 2004). Noorteinfole juurdepääs on noortele vajalik, kuna nad on täiskasvanuea ja lapsepõlve vahepeal ning peavad langetama hulgaliselt olulisi otsuseid, millel on nende elule pikaajaline mõju, näiteks haridustee valik või tööle minek, iseseisvuse saavutamine ja isiklik areng (Eryica, s. a.a; Noorsootöö õpik, 2013, 155).

Iseseisvate ja kaalukate otsuste tegemiseks on noortele hädavajalik saada lisateavet. Kui täiskasvanud saavad toetuda varasematele kogemustele, siis noortel on paljud otsused esmakordsed. Seetõttu hakati kvaliteetse noorteinfo kättesaadavaks tegemisele ja teabe laialdasele levitamisele tähelepanu pöörama juba elumisel sajandil.

NOORTEINFOTÖÖ KUJUNEMINE EUROOPA TASANDIL

Noortefotöö sai alguse 1950. aastatel Soomes. Seal avati infopunktid noortele, kes olid asunud elama suurde linna. Alles 1961. aastal loodi Londonis noorte nõustamiskeskus (Young People's Consultation Centre), mis oli esimene sellelaadne Euroopas. (Eryica, s. a.a.)

Aastatel 1970–1980 levis noortefotöö teenuse pakkumine üle Euroopa ning mitmes riigis kujunes see noorsootöö osaks. 1980. aastatel pöörati noorte teavitamisele ja nõustamisele suurt tähelepanu. Toimus esimene noortesajade ministrite konverents, mille tulemusena asutas Euroopa Nõukogu 1986. aastal noortefotöö eksperdikomisjoni. Tänu sellele loodi samal aastal Euroopa Noorte Teavitamise ja Nõustamise Agentuur (European Youth Information and Counselling Agency, Eryica). (Samas, s. a.a.; Eryica, 2010.)

1990. aastal andis Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee välja dokumendi Euroopa noorte nõustamise ja informeerimise kohta (Council of Europe Committee of Ministers, 1990), mis oli esimene Euroopa dokument, millele said noortefotöö ja nõustamise teenuse asjus toetuda nii poliitikud kui ka noortefotöötajad. (Eryica, s. a.a.) Praegusel ajal on Eryica ülesanne edendada koostööd noortefotöö valdkonnas; arendada, toetada ja parandada kõikidel tasanditel noortefotöö ja teavitamise kvaliteeti ning tagada noorte infovajaduse ja Euroopa noortefotöö harta põhimõtete austamine (Eryica, 2015, 1).

Nii noorsootöös kui ka kitsamalt noortefotöös on Euroopa tasandi peamised dokumendid veel Euroopa Komisjoni valge raamat „Uus hoog Euroopa noortele“ (2001), Euroopa noortepakt (2005) ja Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistik 2010–2018 (2009). Noortefotöö edendamine on ette nähtud Euroopa olulistes noortevaldkonna dokumentides. Uuendatud koostööraamistiku järgi on noortefotöö horisontaalne meede, mis aitab kaasa kõikide noortepoliitika eesmärkide saavutamisele (The Council of European Union, 2009).

EUROOPA JA EESTI NOORTEINFO TEENUST REGULEERIVAD DOKUMENDID

Selleks et noortefotöö teenust pakkuda, peab olema teadlik valdkonda reguleerivatest dokumentidest. Euroopa noortefotöö hartas on välja toodud põhimõtted, mis kehtivad kogu Euroopas, sealhulgas Eestis, sest Eesti Noorsootöö Keskus on Eryica liige (Eryica, s. a.b).

Euroopa noortefotöö harta koondab põhimõtteid ja tegevusi, mis aitavad tagada noore õigusi infole ning see on ka aluseks noorte teavitamis- ja nõustamiskeskuste tegevusele. Harta põhimõtete järgi mõõdetakse noortefotöö kvaliteeti.

Noorteinfo peab olema kättesaadav kõikidele noortele ning vastama nende vajadustele ja soovidele. Teenus peab olema tasuta ning noorel peab olema võimalus jääda anonüümseks. (Eryica, 2004.)

Samuti on tähtis, et jagatav info oleks vaba religioossetest, ideoloogilistest, poliitilistest ja kommertslikest mõjudest. Teenuse pakkumiseks kasutatavad meetodid ja vahendid peavad olema loominguks ja uuenduslikud, et tagada noorte huvi teenuse vastu. Noorteinfo teenuse osutamisel peab koostööd tegema ka teiste teenistuste, organisatsioonide ja asutustega, oluline on tugev ja toimiv koostöövõrgustik. (Samas, 2004) Lisaks hartale on Eestis noortefotöö tegemiseks vaja teada veebipõhise noorteinfo põhimõtteid, kuna interneti osa noorte igapäevaelus järjest kasvab.

Veebipõhise noorteinfo kohta kehtivad samuti Euroopa noorteinfo harta põhimõtted. Peale selle, et ka veebipõhine noorteinfo peab olema täpne, ajakohane ja kontrollitud, peab olema lisatud ka info loomise või uuendamise kuupäev. Kasutajal peab olema võimalik hõlpsasti leida noorteinfo autor ja tema kontaktid. Noorele peab olema teada, kui kaua võib vastuse saamiseks aega minna, ning noore privaatsus peab olema kaitstud. Noortefotöötajatel peavad olema infotöötlamise oskused ning nad peavad hoidma ennast kursis noorte seas levivate interneti kasutamise viiside ja suundumustega. (Eryica, 2009)

Veebipõhise noorteinfo kasuks räägib võimalus saada teavet tundlike teemade kohta, jäädes infootsingutel anonüümseks. (Di Antonio, 2011, 26) Hartale ja veebipõhise noorteinfo põhimõtetele lisaks saab noorsootöötaja toetuda noorteinfo teenusstandardile.

Noorteinfo teenusstandard kirjeldab noorteinfo vahendamise eesmäärke, sihtrühmi, põhimõtteid, termineid, tegevusi ja mahtu, loob eelduse kvaliteetsele noorteinfo vahendamisele ning on juhendumiseks teenuse osutamisel teavitamis- ja nõustamiskeskustes ning teistes noorsootööasutustes. Noorteinfo teenusstandardi aluseks on Euroopa noorteinfo harta ja veebipõhise noorteinfo põhimõtted ning see reguleerib noorteinfo teenuse osutamist Eesti Vabariigis noortele vanuses 7–26 aastat. (Eesti Noorsootöö Keskus, 2011, 2)

Eesti noorteinfo teenusstandardis on peale noorte nimetatud ka teised olulised sihtrühmad, kelleks on noorsootöötajad, pedagoogid, lapsevanemad ja avalikkus. Teenusstandardis on eraldi rõhutatud noore vastutust teenuse kasutajana. (Eesti Noorsootöö Keskus, 2011, 4.)

Peale Euroopa dokumentide käsitleb noorsootööd ja selle sihtrühma mitu Eesti seadust. Noorsootöö seaduses (2010) sätestatakse noorsootöö korralduse alused. Seadusega nähakse ette Haridus- ja Teadusministeeriumi, maavanema ning linna- ja vallavolikogu ülesanded.

Ühtlasi määratakse selle seadusega valdkonna rahastamine. Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega noorsootöö arendamise programmid ja tingimused ning valla- või linnavolikogu määrab noorsootöö prioriteetidid oma haldusterritooriumil.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (1993) järgi on volikogu ainu-pädevuses kehtestada valla või linna ametiasutuse struktuur ja teenistuskoh-tade koosseis ning palgajuhend. Seega on noorsootöö, sealhulgas noorteinfo töö prioriteetsus ja võimalikkus vallas või linnas volikogu pädevuses.

Lastekaitse seaduses on rõhutatud valdkondade ülese koostöö olulisust lapse õiguste ja heaolu tagamisel. Ametiasutused peavad välja töötama probleemi-de ennetamise ja vähendamise meetmed. Need peavad olema kättesaadavad, õigeaegsed, tulemuslikud ja pikaajalise positiivse mõjuga. (Lastekaitse seadus, 2014) Informatsiooni olemasolu ja ligipääs sellele ning koostöö spetsialisti-dega aitab lapsel ja noorel langetada otsuseid ning võimaldab noorel teha ise-seisvaid valikuid oma elu korraldamisel. Seda väidet toetab ka Eesti Vabariigi haridusseadus (1992), mille kohaselt on laste ja noorte kutsealane informeerimine ja neile soovitude andmine kohaliku omavalitsuse pädevuses.

Varasemast on juba teada, et haridus on üks noorteinfo teemasid. Seega saaks noorsootöötaja kui noorteinfo teenuse pakkuja osaleda selle ülesande täitmisel. Kuna artikli eesmärk ei ole noorsootöö, sealhulgas noorteinfo töö toimimise õiguslik analüüs, siis seda teemat rohkem ei vaadelda.

Eestis käsitleti noorteinfo esimest korda pikemalt Eesti noorsootöö strateegias 2006–2013, kus rõhutati maakondlike ja kohalike teavitamis- ja nõus-tamiskeskuste olulisust (Haridus- ja Teadusministeerium, 2006, 11). Seni olid noorsootöö arengusuunad määratud Eesti noorsootöö kontseptsioonis, mis avaldati 2001. aastal Eesti noorsootöö arengukavas 2001–2004 (Haridus- ja Teadusministeerium, 2006, 5).

Noortevaldkonna arengukavas 2014–2020 on välja toodud, et sotsiaalse osaluse suurendamiseks peab noortevaldkonnas leidma senistele lisaks üha uusi osalusvorme, arendama harjumusi kaasa rääkida ja teadvustama osalus-kogemusest õppimist (Noortevaldkonna arengukava 2014–2020, 6).

Valdkonnas tähtsustatakse noorteinfo rolli, kuna noortevaldkonna arengukava kolmanda meetme üheks tegevuseks on parandada noorte informeeritust, mis on nende sotsiaalse osaluse eelduseks. Sel eesmärgil tugevdatakse noorteinfo vahendamise riiklikku süsteemi ja toetatakse selle kvaliteetset toimimist osaliste koostöös (Noortevaldkonna arengukava 2014–2020, 10). Juba 2002. aastal mõisteti, et ilma informatsiooni olemasoluta ei saa noortelt oodata ühiskondlikku aktiivsust (Euroopa Komisjon & Eryica, 2002, 4).

NOORTEINFOTÖÖTAJA PÄDEVUS

Nii nagu teisteski valdkondades on ka noorsootöös oluline piisav pädevus. Noorteinfotöötaja ametikohal tegutsejatel peavad olema sobivad isiksuseomadused, aga ka mitmesugused teadmised ja oskused, et teha seda tööd võimalikult hästi.

Selle artikli mõistes on oluline esile tuua noortevaldkonna arengukava neljanda meetme tegevus 4.8, sest selle punktiga tähtsustatakse noorsootöötajate professionaalsust noorsootöö valdkonnas ning rõhutatakse vajadust seda suurendada. (Noortevaldkonna arengukava 2014–2020, 10) Kuna noorteinfotöö on üks noorsootöö valdkondi, peab noorsootöötajate asjatundlikkust suurendama ka selles vallas.

Selleks et noorte arengut toetada, on noorsootöötajatel tarvis mitmesuguseid teadmisi ja oskusi. Noorsootöötaja tegevusväli on väga lai, näiteks projektide arendamine, noorteinfo vahendamine, noorte nõustamine, avalikkusega suhtlemine ja võrgustikutöö sidusrühmadega (Noorsootöö õpik, 2013, 25), seetõttu on ka noorsootöökõks olulisi pädevusvaldkondi mitmeid.

Eestis tehtud uuringu (2010) tulemuste järgi on kõige olulisem pädevus suhtlemisoskus, mida nimetas 80% vastanutest, aga ka infotööoskus oli küsitlute arvates küllalt oluline – selle vajalikkuse tõi välja umbes 18% vastanutest. (Beilmann, Linno, Murakas, Rämmer, Soo, Veltmann, Veski & Visnapuu, 2010, 55) Samas ei tohi tähelepanuta jätta asjaolu, et kuue aastaga võib palju olla muutunud.

Arvestades teabe tähtsust tänapäeva ühiskonnas, on infotöösse panustamine väga vajalik. Selleks et noorteinfotöötajate oskusi ja teadmisi parandada, on Eesti Noorsootöö Keskus peaaegu igal aastal korraldanud Eryica baaskoolitusi. Noorteinfo valdkonnas kavandatavate muudatustega seoses suureneb noorsootöötajate roll noorteinfo vahendajana ning seetõttu soovitakse suurendada ka asjakohast pädevust. Tulevikus nähakse kindlasti ette noorteinfo baaskoolituste osakaalu kasvu. (Juurmaa, telefoniintervjuu, 5. aprill 2016)

Noorteinfo baaskoolitus on oluline vahend noorteinfo- ja noorsootöötajate oskuste parandamiseks. Noorsootöötaja kutsestandardis on esitatud noorsootöötaja kohustusliku kompetentsina noorteinfo vahendamine ja arendamine, mis on oluline kutsestandardi igal tasemel (Eesti Noorsootöö Keskus, 2015, 9, 19, 31).

Samuti on „Noorsootöö õpikus“ (2013, 26) loetletud järgmised noorsootöötaja jaoks vajalikud oskused:

- suuta välja selgitada ja märgata noorte infovajadusi;
- koguda ja korraldada informatsiooni;
- rakendada eri infokanaleid teabe edastamiseks;
- kavandada ja viia ellu noorteinfoüritusi;

- õpetada noori inforessursse ja -teenuseid eesmärgistatult ja turvaliselt kasutama;
- olla teadlik eri valdkondade spetsialistide olemasolust ning nende kontaktidest, et suunata noori vajaduse korral nende juurde;
- pakkuda esmanõustamist ja anda vajaduse korral tagasisidet noort ümbritsevatele osalistele, nagu lapsevanemad, kool jt.

Niisugused teadmised ja oskused on vaid väike osa sellest, mida noorsootöötaja igapäevatöös vajab. Lisaks mitmesugustele oskustele peavad noorsootöötajad olema kursis eespool nimetatud noorteinfo liigituse – üldine noorteinfo – järgi ka väga paljude teemavaldkondadega. Ühtlasi tuleb teada noorte raskusi ja katumusi, et noori nõustada ning vajaliku teabeni suunata. Noorteseire aastaraamatu järgi kasvas 2013. aastal 5–29aastaste noorte hulgas väljaränne võrreldes 2012. aastaga 11,7%. Töötute ja tööturul mitteaktiivsete noorte osakaal on viimastel aastatel jäänud enam-vähem samale tasemele, kuigi aastate lõikes võib näha selle vähenemist. (SA Poliitikauuringute Keskus Praxis, 2016, 10–13)

Noorte hinnang enda tervisele on 11–15aastaste seas paranenud mõne protsendi võrra, seevastu vanuses 16–24 aastat on see paranenud peaaegu 13%. Oma tervist peab heaks või väga heaks 77,2%. (SA Poliitikauuringute Keskus Praxis, 2016, 21) Eelnevale toetudes on noorsootöö kui sotsiaalvaldkonna teenus oluline vahend noorte probleemidega tegelemiseks, kuna selle raames peab olema kursis eri valdkondade ja teemadega, oskama pakkuda esmanõustamist ning suunata vajaduse korral spetsialistide juurde edasiseks tegevuseks.

Kõikide nende teenuste osutamise ühine märksõna on suhtlemine. Varem nimetatud uuringu põhjal oli noorsootöötajate arvates suhtlemisoskus kõige olulisem pädevus (Beilmann jt, 2010, 55). Noorsoo- ja infotöö käigus toimuvat suhtlust võib vaadelda mitmeti. Näiteks raamatu „Juhatus kommunikatsiooniteooriasse“ järgi on see sõnumite vahetamine saatja ning vastuvõtja vahel teatavas kultuurilises ja füüsilises kontekstis (Palmaru, 2003, 20).

Bruce Westley ja Malcolm S. McLeani kommunikatsioonimudel on üles ehitatud informatsioonile kui sotsiaalsele tarbele. Nende kommunikatsioonimudel toetub Theodore Newcombi mudeli ABXi skeemile, kus A ja B on saatjad ja vastuvõtjad ning X on osa sotsiaalsest keskkonnast. Westley ja McLean lisasid süsteemile veel ühe osalise – C, kes täidab toimetamisfunktsiooni. Tema otsustab, mida ja kuidas edastada. (Palmaru, 2003, 49–51)

Noorteinfo valdkonnas võib osalist C vaadata kui noorteinfo vahendajat, kes saab info A-lt ning edastab selle B-le. Kogu süsteemi oluline osa on ka X, mis on ümbritsev ühiskond.

Aastaid tagasi kujutleti, et sõnumite saatmine on nagu süstimine – sõnum surutakse vastuvõtjasse ning tema käitub sõnumi kohaselt. Osmo Wiio nendib aga, et näiteks ajaleheteksti läbilugemine ei tähenda arusaamist, omaksvõtmist ega meeldejäämist ning sel ei pruugi olla edaspidist mõju. Mõjud ilmnevad sageli üsna keerukaid teid pidi inimeste suhtlemise kaudu. (Palmaru, 2003, 288)

Noorteinfotöötaja saab olla sõnumi edastaja ning arusaamise ja teabe praktiseerimise toetaja, mõju ta aga tagada ei saa. Professionaalsed teenusepakkujad, sealhulgas noorsootöötajad kui Westley ja McLeani mudeli osalised C, suurendavad kvaliteetse noorteinfo mõju noortele, mis mõjutab omakorda noorte sotsiaalset osalust, siirdumist täiskasvanumaaailma ning igapäevaeluga toimetulekut.

NOORTEINFOTÖÖTAJAD KUI PRAKTIKAKOGUKOND

Suhtlemine on väga tihedalt seotud igapäevaeluga. Inimene suhtleb iga päev nii sõnade kui ka kehakeelega. Tänu sellele saavad teha koostööd spetsialistid ja noorsootöötajad. Nii üldise noorsootöö, aga ka noorteinfo jagamise eesmärgil on oluline osaleda koostöövõrgustikes. Toimivat struktuuri või võrgustikku võib vaadelda kui praktikakogukonda (*community of practice*). Pat Gannon-Leary ja Elsa Fontainha järgi on praktikakogukond üksikisikutest koosnev võrgustik mingi valdkonna raames. Võrgustiku liikmed jagavad omavahel teadmisi, probleeme ja lahendusi, meetodeid jm, mille tulemusena suurenevad osaleja teadmised sellest valdkonnast. (Gannon-Leary & Fontainha, 2007, 1)

Praktikakogukond, mille keskmes on õppimine, on kitsamalt vaadeldav professionaalse õpikogukonnana (*professional learning community*). Iga õpikogukond on praktikakogukond, aga mitte vastupidi. (Stoll, Bolam, MdMahon, Thomas, Wallace, Greenwood & Hawkey, 2005, 3–6)

Õpikogukonna tunnuseid, mida saab üle kanda praktikakogukonnale, on kaheksa:

- ühisväärtuste ja -visiooni olemasolu;
- kollektiivne vastutus tegevuse ja õppimise eest;
- õppimisele suunatud koostöö;
- professionaalne ja teadvustatud õpe toimub nii rühmas kui ka individuaalselt;
- tehakse toimunud tegevuse uuring;
- võrgustikutöö ja partnerlussuhete avatus;
- kaasav liikmesus;
- vastastikune usaldus, austus ja tugi. (Samas, 2005, 3–6).

Praegu tegutseb noortevaldkonnas väga erineva tausta, kogemuse ja haredusega inimesi, kes võiksid enda töö rikastamiseks kolleegidelt õppida. Praktikakogukonna eesmärk võib olla nii professionaalsete oskuste arendamine, parimate kogemuste jagamine kui ka uute lahenduste loomine. (Jeedas, 2013, 32–33.)

Praktikakogukondade ülesanne on aktiivse tegevuse, õppimise, kogemuste jagamise, probleemide lahendamise ja uute ideede loomise abil noorte elu mitmekesistada ja nende oskusi täiustada. Kogukond on selle liikmetele arengukeskkond. Inimeste omavaheline läbikäimine mõjutab liikmete identiteeti ning arusaama iseendast kui valdkonnas tegutsevast inimesest. (Samas, 33)

Noortevaldkonna praktikakogukondade sihiks võiks olla noori toetavate programmide loomine, noorte sotsiaalset kaasamist soodustavate koostöömudelite ja noorsootöö meetodite arendamine. Oluline eeldus praktikakogukonna tekkeks on vabatahtlikkus, tänu millele tekib vastastikune usaldus, kogukonna liikmed jagavad ja otsivad uusi teadmisi, et neid praktikas rakendada. (Samas, 33.)

Praktikakogukonna kujunemiseks peab olema vajadus ning seda tuleb teadvustada, et saaks luua õppimiseks ja osalemiseks sobiva meelestatuse. Lisaks toetab kogukonna teket rühmaliikmete eesmärkide jagamine, mis võimaldab seada ühise ja kõigile sobiva eesmärgi kogukonna jaoks. Oluline on teha omavahel koostööd ning eesmärkide saavutamisse võrdselt panustada. Kogukonnainentiteet kujuneb ühise ajaloo kaudu ja toetab tegevuse käigus õpitu elluviimist. (Samas, 34)

Noortevaldkonnas on olemas väga suur potentsiaal praktikakogukondade tekkeks. Noorsootöötajad peaksid mitteformaalses keskkonnas algatama ideede arendamist ja nende elluviimist. Praktikakogukonnad on selle liikmete nägu ehk kõik toimuv on seotud inimeste eesmärkidega ja julgusega need ellu viia. (Samas, 35)

Tartumaa noortevaldkonna koostöövõrgustik on Riina Sepma hinnangul väga väärtuslik nii teadmiste kui ka mõtete jagamiseks. Eelmise aasta üheks suurimaks õnnestumiseks võib pidada Tartumaa Noorsootöötajate Ühenduse loomist, seda võiks nimetada ka praktikakogukonnaks. Ühenduse esimese aasta silmapaistev saavutus oli „Kaheksa noortekeskuse pusle“ projekti idee väljamõtlemine ja elluviimine. Sellel aastal on ette võetud juba suuremad ja rahvusvahelisemad plaanid. (Sepma, telefoniintervjuu, 24. märts 2016)

Suhtlemisoskus ja oskus olla koostöövõrgustiku või praktikakogukonna osa on noorsootöötaja jaoks väga oluline pädevus. Noortega seoses toimuvad muutused väga kiiresti ning need oskused aitavad noorsootöötajal ennast valdkonnaga kursis hoida ning muutustega kaasas käia.

UURIMUSE TULEMUSED

Uurimuse eesmärk oli anda ülevaade noortefotöö korraldusest, vajadusest noortefoto teenuse järele ja noorsootöötajate valmisolekust seda pakkuda Tartumaa näitel.

Uurimistöös kasutati kvalitatiivset uurimisstrateegiat, kus uurimismetodiks valiti juhtumiuuring. Juhtumit uuriti selle loomulikus keskkonnas ning olukordade kohta koguti väga mitmekesiseid andmeid. Selle uurimuse juhtumiteks on noortekeskuste noorsootöötajad. Andmekogumismeetod oli poolstruktureeritud ekspertintervjuu ning saadud andmetele tuginedes tehti tavapärase kvalitatiivne sisuanalüüs.

Uurimuses on noortefoto valdkonna esindajateks ja spetsialistideks Tartumaa noorsootöötajad kui noorsootöö praktikud noortekeskustes. Uurimuses osales kümme noorsootöötajat.

Selleks et noorsootöötaja oleks pädev tegema noortefotööd, peab tal olema piisavalt nii teoreetilisi teadmisi kui ka praktilisi oskusi. Kuigi noorsootöötaja tegevusväli on väga lai ning ennast on vaja pidevalt täiendada, on noortefotöö noorsootöötaja oluline igapäevategevus.

Esimene uurimisküsimus käsitles noortefotöö hetkeolukorda. Tulemustest võib järeldada, et noorsootöötajate jaoks tähendab noortefotöö eelkõige listidest teabe saamist ning selle noortele jagamist. Vähesel määral tegelevad noorsootöötajad noortefotoga küll iga päev: kui noortel tekib küsimusi, siis proovivad nad nendele vastust leida. Siiski peab märkima, et kümnest üks noorsootöötaja polnud noortefotost mitte midagi kuulnud, seega on tase maakonna piires väga erinev. Samas ei ole teada, kas nähakse ka seost noortefotöö ja noorsootöö eesmärkide ning noorte arendamise vahel.

Teine uurimisküsimus oli seotud noorsootöötajate visiooniga noortefoto pakumisest. Peamise ettepanekuna jäi noortefoto visiooni intervjuuplokis kõlama vajadus tegevust maakondlikult koordineerida ning luua maakondlikke ühendusi. Selle kõrval peeti oluliseks, et tulevikus saaksid nii noorsootöötajad kui ka noored noortefotot lihtsamini kätte. Lahendusena pakuti ühise portaali kasutamist või muud lahendust, mida Eesti Noorsootöö Keskus on ka kavandanud. Vähem tähtis ei ole pädevate noorsootöötajate olemasolu.

Ekspertintervjuudes rõhutati korduvalt, et oluline on luua maakonna koostöövõrgustik, mida võib vaadelda kui praktikakogukonda. Seda märkis mitu noorsootöötajat, aga ka maavalitsuse noorsootöö peaspetsialist. Näiteks tuli noortefoto valdkonna visioonis kõige enam esile vajadus tegevust maakondlikult koordineerida ning moodustada üle Eesti maakondlikke ühendusi. Eeskujuks toodi MTÜ Tartumaa Noorsootöötajate Ühendus.

Noortevaldkonnas on väga suured võimalused praktikakogukondade tekeks. Praktikakogukonnad on selle liikmete nägu ehk kõik toimuv on seotud

inimeste eesmärkidega ja julgusega need ellu viia. (Jeedas, 2013, 35.) Praktikakogukonna kujunemiseks peab olema vajadus ning seda tuleb teadvustada, et saaks luua õppimiseks ja osalemiseks sobivat meelestatust (samas, 34).

Noorsootöötajate intervjuude ning kavandatavate noorteinfo teenuse muudatuste põhjal võib öelda, et kuigi tulevikukujutus osaliselt kattub, siis kohaliku valla noorsootöötajad peavad väga vajalikuks jätkata maakonna tasemel noorteinfotöö koordineerimist ja koostööd.

Kolmas uurimisküsimus käsitles noorsootöötajate vajadust koolituse järele, et enda suutlikkust noorteinfo pakkumisel tugevdada. Viimase üleriikliku noorsootöötajate pädevuse uuringu (2010) tulemuste järgi soovitakse kõige enam arendada projekti kirjutamise oskust, inglise keele oskust ja motiveerimisoskust ning suurendada psühholoogilisi teadmisi (Beilmann jt, 2010, 62). Siinse uurimuse ekspertintervjuudes uuriti, millist koolitust vajatakse noorteinfo tegelemiseks. Nende kahe uuringu tulemustes kattub vajadus saada teadmisi psühholoogilise esmanõustamise kohta, aga noorteinfo tegelemiseks soovitakse rohkem üldteadmisi noorteinfo valdkonnast, arvutiteadmisi ning info otsimiseks näpunäiteid.

Kaks teemat, mille kohta soovitakse lisakoolitust, on ka „Noorsootöö õpikus“ (2013) noorsootöötaja oskusena välja toodud: informatsiooni kogumine ja korrastamine ning esmanõustamise pakkumine. Suurem osa noorsootöötajatest märkis, et kuigi noorteinfo jagamiseks on tarvis mingeid oskusi, siis eraldi arendatud neid ei ole. Igapäevatöö kestel on saadud uusi kogemusi ja selle põhjal oma tööd parandatud.

KOKKUVÕTE

Noortega tehtavas töös on noorteinfo teema üha aktuaalsem, seetõttu on oluline analüüsida noorsootöötajate valmisolekut seda pakkuda. Noorsootöötajate ebapiisav koolitus ja noorteinfo teenuse süsteemitu arendamine on tõsine probleem, seda enam, et pole teada, kui paljud noorsootöötajatest on saanud noorteinfoalase väljaõppe.

Artikli eesmärk oli anda ülevaade noorteinfotöö korraldusest, vajadusest noorteinfo teenuse järele ja noorsootöötajate valmisolekust seda pakkuda Tartumaa näitel.

Noorsootöötajate arvamus noorteinfo teenuse hetkeolukorrast on maakonna piires väga erinev. Eelkõige nähakse noorteinfo listide kaudu vahendatavat teavet. Tulevikuvision noorteinfo teenusest on selle lihtsam kättesaadavus ning maakondlik koordineerimine üle Eesti. Noorteinfo hõlpsama kättesaadavuse lahendusena pakuti toimivat noorteinfo portaali. Riiklikku noorteinfo teenust on kavas muuta ning luua üleriigiline noorteinfo e-teenus, mida saaksid kasutada kõik noored ja noortega tegelevad inimesed.

Maakondliku koordineerimise puhul nähakse vajadust jagada noorteinfot noorsootöötajate ühenduste ja maavalitsuste kaudu. Seega peeti oluliseks koostööd ja praktikakogukondade teket.

Noorsootöötajad on valmis noorteinfot jagama, ent selle eeldusena nähti ajaressursi olemasolu ja suuremat teadlikkust noorteinfo teemal, muu hulgas soovitakse selget ettekujutust ootustest noorteinfo vahendamisel. Väljaõpet või lisakoolitusi vajavad kõik vastanud noorsootöötajad. Varem tehtud noorsootöötajate pädevuse uuringu (2010) järgi on kõige olulisem pädevus suhtlemisoskus, aga kõige rohkem soovitakse edendada projekti kirjutamise oskust. Lõputöö tulemused näitavad, et kitsamalt noorteinfo vallas arendamist vajavateks pädevusvaldkondadeks üldine noorteinfo, arvutipädevus, info otsimine ja allikateadlikkus ning psühholoogilised teadmised.

Toetudes uurimistulemustele ning informatsioonile, et Eesti Noorsootöö Keskusel on plaanis luua üleriigiline noorteinfo e-teenus, mida saaksid kasutada kõik noored ja noortega tegelevad inimesed, on ettepanek korraldada kohalikele noorsootöötajatele noorteinfo valdkonnas lisakoolitusi noorteinfo teenuse pakumise kvaliteetsemaks muutmiseks. Ekspertintervjuude põhjal on neli kõige vajalikumat teemat üldine noorteinfo, arvutipädevus, info otsimine ja allikateadlikkus ning psühholoogilised teadmised. Kindlasti peab vahepeal tegema ka maakondlikke vahekokkuvõtteid, kuna noorteinfo teenust praktiseerides võib tekkida uusi koolitusvajadusi.

Teine ettepanek noorteinfo valdkonna riiklikele muudatustele tuginedes on teha noorsootöötajatele väga täpselt selgeks, mis on nende ülesanded ning mida neilt oodatakse, sealhulgas teha kindlasti ka põhjalik e-teenuse tutvustus.

Kuna noorsootöötaja kutsestandardis on välja toodud noorsootöötaja kohustusliku kompetentsina noorteinfo vahendamine ja arendamine, mis on oluline kutsestandardi igal tasemel (Eesti Noorsootöö Keskus, 2015, 9, 19, 31), siis seda ja uurimistulemusi arvesse võttes on ettepanek muuta kutse olemasolu noorsootöötajatele kohustuslikuks või vähemalt palgaliselt premeeritavaks. Tartu linn pole küll ametlikult sellist sammu teinud, aga eesmärgiks on seatud, et kõikidel linna noorsootöötajatel peab olema noorsootöötaja kutse. Sellest eeskujuga võttes võiks kutset väärtustada kogu Tartumaal.

Lähtudes kõigest eelnevast, on ettepanekud ja soovitusel järgmised.

- Muuta kutse olemasolu noorsootöötajatele kohustuslikuks või vähemalt palgaliselt premeeritavaks.
- Võimaluse korral jätkata noorsoo- ja noorteinfotöö maakondlikku koordineerimist.

- Korraldada kohalikele noorsootöötajatele noorteinfo valdkonnas lisakoolitusi, et parandada asjakohase teenuse pakkumise kvaliteeti. Eelistatud ja neli kõige vajalikumat teemat ekspertintervjuude põhjal on üldine noorteinfo, arvutipädevus, info otsimine ja allikateadlikkus ning psühholoogilised teadmised. Kindlasti peab vahepeal tegema ka maakondlikke vahekokkuvõtteid, kuna noorteinfo teenust praktiseerides võib tekkida uusi koolitusvajadusi.
- Noorteinfo valdkonna riiklikele muudatustele tuginedes teha noorsootöötajatele väga täpselt selgeks, mis on nende ülesanded ning mida neilt oodatakse, sealhulgas teha kindlasti ka põhjalik e-teenuse tutvustus.

KIRJANDUS

- Beilmann, M., Linno, M., Murakas, R., Rämmer, A., Soo, K., Veltmann, V., Veski, L. & Visnapuu, U. (2010). *Eesti noorsootöötaja, tema pädevused ja koolitusvajadused*. Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut.
- Council of Europe Committee of Ministers. (1990). *Recommendation no. R (90) 7*. [2016, aprill 01].
http://eryica.org/files/Council%20of%20Europe%20%20Recommendation%2090_7_EN.pdf
- Denstad, F. Y. (2009). *Youth policy manual. How to develop a national youth strategy*. Council of Europe Publishing. [2016, aprill 14]. http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/7110707/YP_Manual_pub.pdf/7b17e1e6-e8b6-4041-902e-3b3ad0973c45
- Di Antonio, E. (2011). *How young people look for information online: A survey of views in six European countries*. [2016, aprill 07].
http://sheryica.org/sites/default/files/youth_in_action__how_young_people_look_for_information_online.pdf
- Dunkels, E. (2011). *Interactive Media Use and Youth: Learning, Knowledge Exchange and Behavior*. Ameerika Ühendriigid: IGI Global.
- Eesti Noorsootöö Keskus. (2011). *Noorteinfo teenusstandard: Juhend noorteinfo teenuse osutajale*. [2016, märts 29]. <http://www.entk.ee/sites/default/files/Noorteinfo%20teenusstandard.pdf>
- Eesti Noorsootöö Keskus. (2015). *Noorsootöötaja kutsestandard*. Tallinn: Ecoprint AS. [2015, mai 18]. http://www.entk.ee/sites/default/files/63933_EestiNoorsotoo_EST_2015.pdf
- Eesti Vabariigi haridusseadus. (1992). *Riigi Teataja I*. 12, 192. [2016, märts 29]. <https://www.riigiteataja.ee/akt/123032015254>
- Eryica (s. a.a). *History of Youth Information*. [2016, märts 29]. <http://eryica.org/page/history-youth-information>

- Eryica (s. a.b). *Member Organisations*. [2016, aprill 14]. <http://eryica.org/page/member-organisations>
- Eryica (s. a. c). *What is youth information..* [2016, aprill 20]. <http://eryica.org/page/what-youth-information>
- Eryica. (2004). *Euroopa Noorteinfo Harta*. [2016, aprill 04]. <http://eryica.org/sites/default/files/European%20Youth%20Information%20Charter%20I%20Estonian%20Version.pdf>
- Eryica. (2009). *Principles for Online Youth Information*. [2016, aprill 04]. <http://eryica.org/files/Principles%20for%20Online%20Youth%20Information.pdf>
- Eryica. (2010). *Youth Information Starter Kit*. [2016, aprill 12]. http://eryica.org/files/2010_Youth_Information_Starter_Kit_en.pdf
- Eryica. (2015). *Strategic Plan 2015-2017*. [2016, aprill 01]. <http://eryica.org/sites/default/files/150318-ERYICA%20Strategic%20Plan%202015-2017.pdf>
- Euroopa Komisjon. (2001). *Euroopa Komisjoni valge raamat. Uus hoog Euroopa noortele*. [2016, aprill 29]. <https://www.entk.ee/sites/default/files/Euroopa%20noortepoliitika%20Valge%20Raamat.pdf>
- Euroopa Komisjon & Eryica. (2002). *Guidelines on how to create a youth information centre*. [2016, märts 29]. https://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/IG_Coop/Guidelines_youth_info_centre_en.pdf
- Euroopa Noorteportaal (s. a.). *Euroopa Noorteportaal*. [2016, aprill 20]. https://europa.eu/youth/EE_et
- European Youth Pact*. (2005). European Union Law: Publications Office. [2016, aprill 29]. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=uriserv:c11081>
- Gannon-Leary, P.M. & Fontainha, E. (2007). *Communities of Practice and virtual learning communities: benefits, barriers and success factors*. Spain: eLearning Papers. [2016, aprill 14]. <http://www.openeducationeuropa.eu/es/node/2654>
- Haridus- ja Teadusministeerium (2006). *Noorsootöö strateegia 2006-2013*. [2016, märts 31]. https://www.entk.ee/sites/default/files/noorsoot%C4%86%C2%B6%C4%86%C2%B6%20strateegia%202006-2013_7.pdf
- Haridus- ja Teadusministeerium (s. a.). *Noortevaldkonna arengukava 2014-2020 rakendusplaan aastateks 2014-2017*. [2016, märts 21]. <https://www.entk.ee/rakendusplaanid>
- Jeedas, P. (2013). Õppimine noortevaldkonna kolleegidelt: Praktikakogukonnad ja nende kujunemise eeldused. *Mihus*, 13, 32–35.
- Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (1993). *Riigi Teataja I*. 37, 558. <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122015082>

- Lastekaitseadus (2014). *Riigi Teataja I*. 06.12.2014. <https://www.riigiteataja.ee/akt/106122014001>
- Noorsootöö seadus (2010). *Riigi Teataja I*. 44, 262. <https://www.riigiteataja.ee/akt/112072014104>
- Noorsootöö õpik (2013). Toim. M. Valge. Tallinn: Archimedes, Euroopa Noored Eesti büroo.
- Noorteportaal (s. a.). *Noorteinfo*. [2016, aprill 20]. <http://www.noorteportaal.ee/est/noorteinfo/>
- Noortevaldkonna arengukava 2014-2020. [2016, märts 29]. http://www.entk.ee/sites/default/files/arengukava%202014_2020.pdf
- Palmaru, R. (2003). *Juhatus kommunikatsiooniteooriasse*. Tallinn: Akadeemia Nord.
- SA Poliitikauuringute Keskus Praxis. (2016). *Noorteseire aastaraamat 2014/2015: Erivajadustega noored*. Tallinn: Ecoprint AS.
- Siurala, L. (2006). *A European framework for youth policy*. Council of Europe Publishing. [2016, aprill 12]. http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/3084919/COE_european_framework_4YP_EN.pdf/998de93b-bc9d-475f-bf27-d6fd9a810fed
- Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Thomas, S., Wallace, M., Greenwood, A., Hawkey, K. (2005). *Creating and sustaining an effective professional learning community*. [2016, aprill 29]. <http://dera.ioe.ac.uk/16498/1/professional-learning-communities-05-booklet2.pdf>
- Tallinna Ülikooli õppeinfosüsteem (s. a.). *Noorsootöö õppekava*. [2016, märts 21]. http://ois.tlu.ee/pls/portal/ois2.ois_public.main
- Tartu Ülikooli õppeinfosüsteem (s. a.). *Noorsootöö õppekava*. [2016, märts 21]. <https://www.is.ut.ee/pls/ois/!tere.tulemast>
- The Council of the European Union (2009). *Council resolution on a renewed framework for European cooperation in the youth field (2010-2018)*. [2016, aprill 01]. <http://eryica.org/files/Renewed%20framework%20for%20European%20Cooperation%20in%20the%20Youth%20Field.pdf>
- Trumm, A & SA Poliitikauuringute Keskus Praxis (2012). *Noorteseire Eestis. Poliitikaülevaade*. [
- YoungScot (s. a.). *Information*. [2016, aprill 20]. <http://youngscot.org/information/>

PILK ISAMAALISELE NOORSOOTOOLE

ANU ALLEKAND

MA, Kaitseliidu noorsootöö arendusjuht

ANNOTATSIOON

Kaitseliidu noorteorganisatsioonid kannavad nimetusi Noored Kotkad ja Kodutütred. Need ühingud on oma väljaõppesüsteemi arendamise kaudu seadnud eesmärgiks pakkuda noortele rohkem teadmisi ja kogemusi. Kaitseliidu noorteorganisatsioonidel on pikk ajalugu – Noored Kotkad loodi 27. mail 1930. aastal, Kodutütred asutati 19. jaanuaril 1932. Sellega pandi alus väärtuspõhisele ja mitmekülgsele kasvatussüsteemile. Isamaaline kasvatus on üldmõiste, mida noortetöö praktikud, kelleks Kaitseliidus on eelkõige vabatahtlikud noortejuhid, ellu viivad. Neid aitavad palgalised noorteinstruktorid, keda on kokku 30. Organisatsioonis on koolituse alusena välja töötatud järgu- ning erikatsete süsteem. Samm-sammult keerukamaks muutuv baaskoolitus põhineb järgmistel teemadel: matkatarkused, turvalisus (sh esmaabi), käitumine, riigikaitse, Eesti kultuur, ajalugu, loodus, kodanikuoskused, naaberriigid ja Euroopa. Erikatsete tegemise võimalus lisab tegevustesse mitmekesisust. Eelistatud on õues õpe – näiteks matkad, laagrid ja võistlused.

Eesti kohta on noorteorganisatsioonide tegevusse hõlmatud 7–18aastaste earühmast noori 4,3% (KLPS personalistatistika andmetel III kvartalis 6078, noorte arv vastavalt noorteseire andmetele 156 960). See on päris kõrge osakaal, sest eelmine noorsootöö strateegia aastateks 2006–2013 nägi ette kõigi noorteühingute peale eesmärgina hõlmata 5% noortest. Selleks, et vastata paremini noorte ootustele ja vajadustele, korraldatakse regulaarsuselt kvantitatiivuuringuid. Antud ülevaates on esitatud võrdlevalt andmeid aastatel 2011 ja 2016 toimunud noorte küsitlustest.

Võtmesõnad: isamaaline kasvatus töö, noorteorganisatsioonid, noorte osalus, noorte kaasamine.

SISSEJUHATUS

Kas isamaaline noorsootöö muudab maailma? Või muudab maailm isamaalist noorsootööd? Kui Noorsootöö seadus (RT I 2010, 44, 262) annab meile definitsiooni, et *noorsootöö on tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgseks arenguks, mis võimaldab noortel vaba tahte alusel perekonna-, tasemeharidus- ja tööväliselt tegutseda*, siis milliseid tingimusi on loodud isamaaliseks noorsootööks?

Eestis on isamaalise noorsootöö näiteks Kaitseliidu noorteorganisatsioonides tehtav töö (Kodutütred ja Noored Kotkad). Sarnased ühingud koondavad ka skaute ja gaide, aga nende liikmeskond on võrreldes noorkotkaste ja kodutütardega tagasihoidlikum. Väärtused, mida nimetatud organisatsioonid kannavad, on küll väga sarnased, kuid koolituskavades ja traditsioonides esineb ka erinevusi. Organisatsioonilise kuuluvuse järgi ei saa skautliku noorteühingu tegevustes osalenud noorukite kogemuste ja mõjude osas välja tuua olulisi erinevusi või arengusuundi (Ristikivi & Kala, 2006). Seega on noorteorganisatsioonides osalemine sarnaselt kasutoov. Antud ülevaade keskendub eelkõige aga Kaitseliidu liikmetele.

Eesti Kaitseliidus tegutsevad Kodutütred (edaspidi KT) ja Noored Kotkad (edaspidi NK) on pika ajalooga. Noorte organiseerimise ning sellest tulenevalt ühenduste loomise järele ilmnes Eestis vajadus 1930ndate alguses, ja sellest ajast saadik on nad olnud isamaalise noortetöö kandjateks. Mälu on identiteedi kujunemisel ja säilitamisel oluline – kodutütart ei tunta mitte ainult kollase tuttmütsi ja noorkotkast kotkamärgi järgi, vaid nad olid ja on aadetele truud, väärtuskasvatus avaldub nii nende alusdokumentides kui ka koolitussüsteemis.

Kaitseliidu noorteorganisatsioonid on soopõhised, kus poisid kuuluvad noorliikmetena Noortesse Kotkastesse ja tüdrukud Kodutütardesse. Palju tehakse ka koostööd ning läbiviidavad tegevusedki on mõlemas ühingus sarnased (Kiili, Tamm, Jürjo, & Veermäe, 2013). Kaitseliidu ülesandeks on panustada Eesti kodanike isamaaliste ja rahvuslike tunnete tugevdamisse, kaitsetahte säilitamisse ning kasvatamisse. Selle eesmärgi täitmiseks on ülesanne lahtimõtestatud väiksemateks alategevusteks ja selline detailsem tegevusjuhisis on töös noortega kirjeldatud nii kodutütarde kui ka noorkotkaste järgunõuetes.

Mida see aga noore jaoks tähendab ning mida talle pakub? Selleks on vaja süüvida organisatsioonide igapäevaellu ja analüüsida liikmetelt saadud tagasisidet.

TEOREETILINE RAAMISTIK

Marc Jansi ja Kurt de Backeri (2001) poolt noorte osaluse kirjeldamiseks loodud kolmnurkne mudel (viidatud Creative Commons 2012 kaudu) näitab, et aktiivset osalemist ühiskonnaelus võib kirjeldada noorte seotuse ja osaluses sisalduvate väljakutsete kaudu ning nende vastavusega noorte võimetele.

Osalemine ühiskonnaelus peab noorele pakkuma kuuluvustunnet, võimekohast tegevust ning pingutust vajavat väljakutset. Noorteorganisatsioonide järk-järgult keerukamaks muutuv koolituskava, mis arvestab noorte ealiste iseärasustega, on erikatsete sooritamise süsteem – see peab silmas huvipõhiseid tegevussoove, kus noortejuhil on vabadus valida parimaid tegevusvorme, arvestades sealjuures oma ühingu liikmete võimete ja oskustega. Samas pakutakse ka maakondlike ja üle-eestiliste ürituste raames noortele mitmeid väljakutseid – nii enda proovilepaneku võimalusi kui ka sotsiaalset suhtlusoskust arendavaid ja nõudvaid tegevusi.

Euroopa Komisjon (European Commission, 2015) on noore kui aktiivse kodaniku sotsialiseerumise teemal toonud välja kolm suuremat väljakutset: *isiklikud* (positiivne tulevikuvaade, oma ressursside kasutamine, initsiatiivi võtmine, autonoomia ja motiveerituse säilitamine, oma minapildi kujundamine), *suhtel baseeruvad* (omada usaldusväärseid inimesi oma lähikonnas, häid suhteid sõprade ja perega, oskust luua sotsiaalset võrku enda ümber), *sotsiaalsed väljakutsed* (omada ligipääsu kvaliteetsele haridusele ja koolitusele, leida kvaliteetset juhatust, leida väärt tööpakkumisi ja amet, leida koht ühiskonnas, osata oma arvamust väljendada). See kõik on noorsootöös saavutatav: respektitunde tekke, dialoogivõimaluste ja -oskuste, usaldussuhete tekke, positiivsuse säilitamise, individuaalse ja paindliku lähenemise, vabatahtlikkuse printsiibi väärtustamise, mitteformaalse ja informaalse õppe, noore potentsiaali avamise ning noorte jõustamise kaudu.

Isamaaline noorsootöö on kasvatustöö, mis on tegevuste planeerimisel ja läbiviimisel võtnud eesmärgiks noorte osaluse tõstmise. Kasvatustöö on noore kasvamise saatmine ning toetamine keskkonna turvaliseks kujundamise kaudu. See on protsess, kus Kaitseliidu n-ö kasvusaatjateks on noortele eeskujuks olevad ja neid juhendavad täiskasvanud (noore pere, kool ja noorsootöötajana noortejuh) ning kus turvalise keskkonna tagamiseks on organisatsioonis sätestatud reeglid. Reeglid on vajalikud riskianalüüsi tegemiseks ja õpiprotsessi kavandamiseks, et tagada ettevõtmiste kvaliteet. Reeglid aga ei määratle tegevussisu detaile, vaid loovad miinimumraami ja toe vabatahtlikule noorsootöö tegijale. Kaitseliitu koonduvad aktiivsed kodanikud, kes on valmis tegema enam kui peab, nende mõttemaailm on selles osas sarnane.

Meie, inimeste, toimimist suunavad meie soovid ja väärtused. Väärtused on aga suhtelised – need on väärtused kellegi jaoks. Kui vaatame väärtusi tüüpide alusel (Tartu Ülikooli eetikaveeb) ja seostame neid Kaitseliidu noorteorganisatsioonide noortejuhtide tegevusega, siis leiame järgnevaid võrdlusaspekte: noortejuhtide hulgas on väärtustatud riigikaitse ehk nad on valmis panustama kõigi kodanike elu-heaolu ja tegutsemiskeskonna eest (bioloogilis-füüsikalised väärtused); noortejuhid seisavad demokraatia eest võitlejatena sotsiaal-poliitiliste väärtuste eest, näiteks, nagu vabadus, õiglus, sallivus, kultuuriline mitmekesisus, õiguspõhisus, võrdõiguslikkus, rahvuslus, patriotism, keel, demokraatia, ning seda ei saa teha moraalsete väärtusteta. Olulised on küünarnukitunne, sõnapiidamine ning esteetilised väärtused.

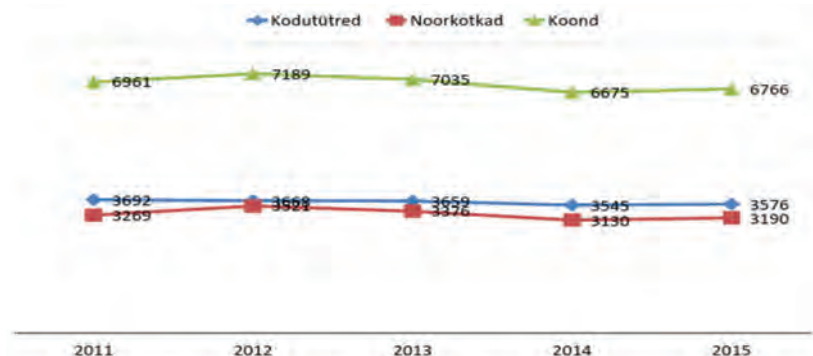
Noorsootöö on seega tihedalt seotud väärtuste edasiandmise ja nende tekkeks vajalike tingimuste loomisega ehk teisisõnu, isamaalisus avaldub sellises noorsootöös, kus väärtustele pööratakse tähelepanu ning selle edasiandmise nimel tegutsetakse. Selleks, et teada saada, kas see on ka tänastele noortele vastuvõetav ning kuidas nad seda enesehinnangu baasilt kirjeldavad, on Kaitseliidu noorteorganisatsioonides läbi viidud küsitlusi.

KASUTATUD MEETOD

Kaitseliidus on noorteorganisatsioonide liikmetele viimase viie aasta jooksul korraldatud kaks küsitlust: kvantitatiivuuringud aastatel 2011 ning 2016, mis on läbi viidud autorite kollektiivi poolt – S. Tamm, A. Allekand ja A. Naris. Andmekorjeks oli internetis avatud ankeet, mis oli esimesel korral üleval neli kuud ning teisel juhul kuus kuud. Küsitlust täideti noorteorganisatsioonide allüksustes individuaalselt ja andmeid esitati võrdlevalt.

Kui 2011. aastal jäi valim tagasihoidlikuks (347), siis 2016. aasta uuringus osales juba 1083 retsipienti. Vastanud olid mõlemal juhul 7–18aastased organisatsioonide noorliikmed.

Viimase viie aasta jooksul on isamaalist kasvatustööd läbi viinud noorteorganisatsioonide tegevustes iga-aastaselt hõlmatud ligikaudselt 7000 poissi ja tüdrukut (vt joonis 1).

Joonis 1. Kaitseliidu noorteorganisatsioonide 7–18-aastaste liikmete arv viimasel viiel aastal (allikas: Kaitseliidu peastaabi personaliosakonna statistika).

Soolise jaotuse järgi on kodutütred aktiivsemad vastajad kui noorkotkad: 2011. aastal 63% kodutütardest ja 37% noorkotkastest ning 2016. aastal vastavalt 65% ja 35%. Andmeanalüüs tehti Google Drive'i keskkonnas.

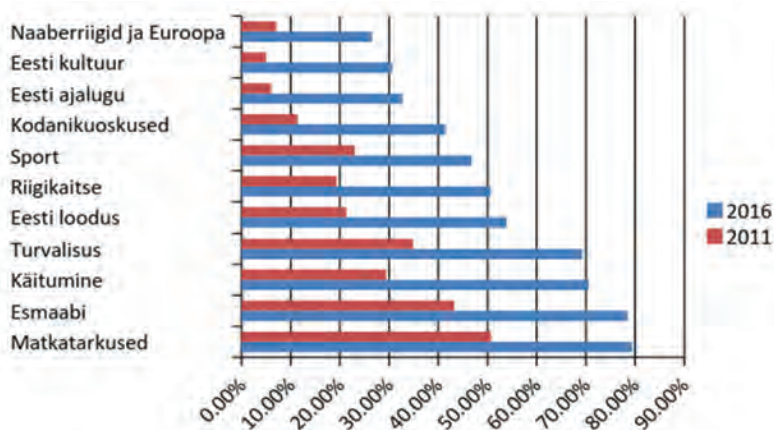
ARUTELU

Kaitseliitu koonduvad noortejuhtidena inimesed, kelle põhilistes väärtushinnangutes on kattuvust. Nad on Eesti Vabariiki väärtustavad kodanikud, kel on vaba tahte alusel soov tegeleda noortega. Kaitseliidu personalistatistika järgi on selliseid inimesi ca 500, kes pakuvad noortele praktilist tegevust, jagavad oma elukogemust ning naudivad seda, et noored *hoiavad neidki noorena*.

Kaitseliidu noortetööks loodud baaskoolituse õppekavas väljendub väärtuskasvatus eri alateemades, näiteks, nagu Eesti kultuur ja ajalugu, loodus, ohutus ja toimetulek, käitumine, kodanikukasvatus, riigikaitse. Baaskoolitus on üles ehitatud järk-järgult keerukamaks muutuvatest teadmiste ja oskuste kogumist ehk järgunõuetest. Teemade kaupa esitatud nõuded on eatundlikud, ajas muutuvad ning meetodeid nende edasiandmiseks kohendatakse vastavalt vajadusele. Vajadused tulenevad inimestest, kohalikest oludest, aga ka kasutatavate meetodite tundmisest. Et seda mõista, tuleb teada oma juhte ja üksust, selle paiknemist ning kodukoha ajalugu – see kõik on seega seotud paikkonnaga, kus tegutseb Kaitseliidu noorteorganisatsioon. Ettevalmistuste käigus leitakse üles huvipakkuvad faktid ajaloost ja kultuurist just noorte kodu lähedalt. Kodulähedusele liitub hiljem Eesti mastaap ning noorteorganisatsioonide välissuhtlusprojektides osaluse kaudu saadakse Euroopa kodanikuks olemise teadmised ning oskused.

Meetodeid saab juht ka rühmaga kokkusaamiseks ise valida. See, milliseid aktiivõppemeetodeid ta tunneb või kas soovib kaasata eri teadmistega inimesi, sõltub eelkõige kasutada olevatest ressurssidest. Vähetähtis pole ka noorte endi huvi, seega tuleb noortejuhil rühma tegevusi plaanides kindlasti arvestada nende soovidega.

Aastal 2011 noorte seas korraldatud uuring näitab, et kõige rohkem on saadud uusi teadmisi ja oskusi matkatarkuste, esmaabi ja turvalisuse ning käitumise valdkondades. 2016. aasta kordusuuringu andmetest nähtub, et lisateadmisi omandanud noorte hulk on kasvanud. Kui aastal 2011 oli matkatarkuste osas kindlasti lisateadmisi saanud 50,7% vastanuist, siis 2016 oli selles veendunute hulk tõusnud 79,4%ni (vt joonis 2). See võib olla järgukatse tähtsustamise tulemus – kui noortejuhid lähtuvad enam baaskoolituse nõuetest, siis on ka noored selles alateemas teadlikumad.

Joonis 2. Aastal 2011 ja 2016 teemade pingerida, millest noored kõige enam teadmisi said võrrelduna aastaga (n=347, n=1083).

Isamaaliste noorteorganisatsioonide puhul on noorsootöö ja väärtuskasvatuse vahele võimalik asetada võrdusmärk, sest noorteorganisatsioonide noortetöö põhineb koostegemisel ja kooskasvamisel, kus noored ja vabatahtlikud noortejuhid tegutsevad ühiselt ning selles on mõlemal poolel piisavalt mõttevabadust ja kaasatust. Neid printsiipe järgimata ei tuleks kohale noori ning ilma noorteta ei oleks ka noortejuhiti (Rannala, Übius, Metsäär, & Villemis, 2007). Vastastikku õpetatakse ja õpitakse tundma väärtusi ning nende avaldumist, suureneb üksteisemõistmine, kuni sellest saab vajadus hoolida.

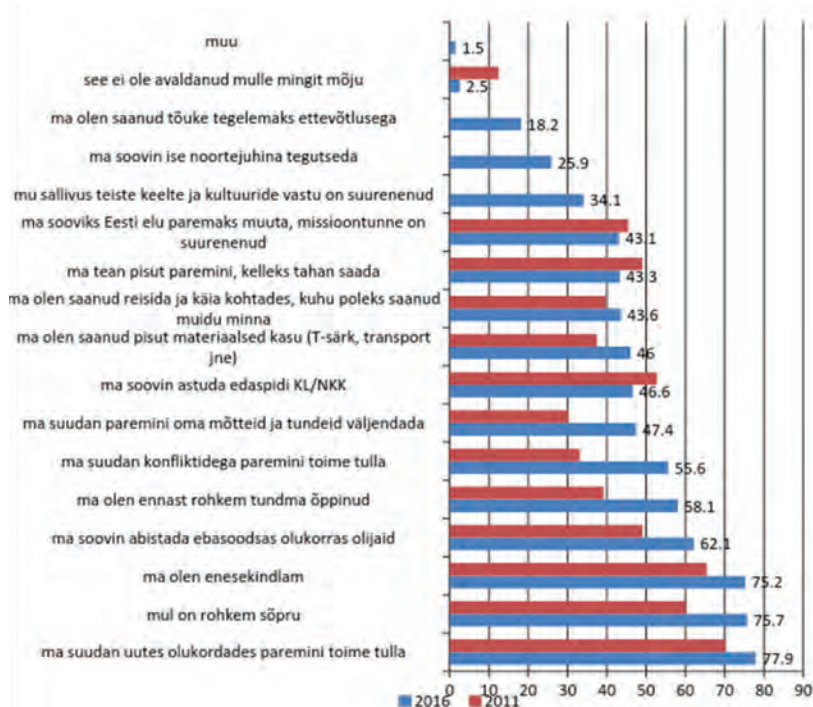
Alguses oma sõprade ringis, kuid see viib ka abivajajate märkamise ja abistamiseni laiemas plaanis.

Väärtuste üle arutletakse kokkusaamistel, aluse selleks annavad kokkuleppeliselt kirja pandud koolitusnõuded. Kui mingi tegevuse või oskuse omandamise vastu on eriti suur huvi, on võimalik võtta aluseks erikatsete nõuded. Erikatsete nõuded on spetsiifiliselt seotud erialaste oskuste omandamisega, näiteks, nagu looduse tundmine, söögitegemine, nooremate juhendamine, etluskunst ja palju muud sarnast.

Erikatsed võimaldavad eri valdkondades mitmete huvide ja hobidega harrastajaid teiste liikmete seas esile tõsta, luues neile eeldused enda realiseerimiseks ning uute oskuste ja teadmiste saamiseks. Erikatsete sooritamise käigus omandatakse toimetulekuks vajalikke oskusi, näiteks, nagu esmaabi, toidu valmistamine, ajakirjale kirjutamine ja palju muud sellist, mida on raske ammentavalt esitleda, kuna kodutütardel on erikatseid kokku 25, noorkotkastel aga 61. Erikatsete eduka sooritamise järgselt saab liige kanda vastavat märki. Eakaaslastega koos tegutsedes kogetakse eduelamusi ja võrreldakse sooritusi. Sellepärast on järgunõuete järgi toimimisele lisaks välja mõeldud ka erikatsete sooritamine, et noor saaks mingis valdkonnas süvateadmisi ning end proovile panna kui loodusetundja, toiduvalmistaja, sportlane, etleja või muu ala ekspert.

Lisaks järgu- ja erikatsetele saavad oma oskusi näidata nii liikmed kui ka juhid, viies läbi uurimustöö, mida nimetatakse noortemagistritööks. See on uurimus, mille sisu peab olema seotud praktilise organisatsiooni kogemusega ning mis vormistatakse kirjalikult ja kaitstakse organisatsioonis sarnaselt uurimusega õppeasutuses. Eesmärk võib olla teadmise ja kogemuse jagamine teistega, aga ka uurimuse läbiviimise kogemuse saamine. Siiski, kõigile ei sobi kirjutamine. On neid, kellele kirjutamisest enam meeldib aktiivne tegevus vabas õhus, mis annab võimaluse vastata mitmetele väljakutsetele: proovida eri meetodite praktilist rakendamist, liidriks olemist, koostööprojekti teostamist, heategevuslike ürituste organiseerimist või muude kogemuste saamist.

Aktiivse osaluse kaudu omandavad nii noored kui ka noortejuhid mitmesuguseid vilumusi. Mõni noor saab endale ainekultuuriliseks valikuks, teine jälle proovida noortejuhi rolli, mõni tahab tegutseda riigikaitsealal jne. Seega saadakse praktiliste kogemuste kaudu erisugust tuge edasiste valikute langetamisel. Noored on tagasisides ka kirjeldanud olulise väärtusena uute teadmiste omandamist ja leidnud, et enim on kasvanud nende toimetulekuvõime eri olukordades hakkamasaamisel (vt joonis 3).

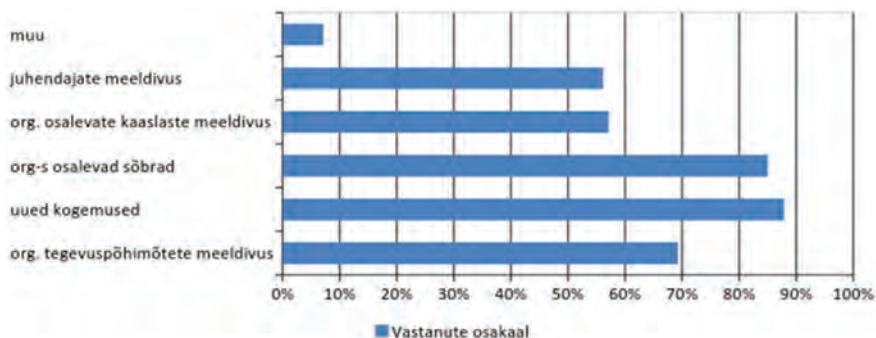
Joonis 3. Aastal 2011 ja 2016 noorte arvamused kogetu kohta organisatsioonis (n=347, n=1083).

Äratundmine tekib õigel hetkel just iseendas – tunnetatakse, et see on teema, mille vastu on huvi ning mida soovitakse katsetada. Teineteise aitamine muutub rühmas tegutsemisel normiks, suureneb ka sallivus ja üksteise aktsepteerimine. Võrrelduna viie aasta taguse küsitlusega on noortes veelgi tõusnud usk iseendasse, nad on enesekindlamad, tunnetavad toimetulekuoskuste kasvu, sõpruskonna suurenemist, aga väidavad ka, et kasvanud on soov abistada ebasoodsas olukorras olijaid.

Euroopa uuendatud koostööraamistik 2010–2018 (Euroopa Liidu Nõukogu, 2010) ütleb, et tähtsustada tuleb noorte eneseteostuse ja sotsiaalse sidususe tekitamise vajadust ning kodanikuaktiivsust. Dokument viitab tarvidusele lahendada probleeme, näiteks, nagu noorte tööpuudus, hariduses ja koolituses mitteosalemine, noorte vaesus, vähene demokraatlikes protsessides osalemine ning terviseprobleemid. Peetakse oluliseks, et kõigil oleks võimalus oma potentsiaali parimal viisil rakendada.

Kaitseliidus saab noor end proovile panna ja iseennast arendada, võtta osa mitmetest sotsiaalsetest ettevõtmistest ning leida lisaks uusi tutvavaid ja sõpru üle Eesti. Neis tegevustes osalemine aitab saada aimu ka oma võimalikust suunast erialavalikul. Sel moel on koostööraamistiku eesmärkide saavutamise osaks ka Kaitseliidu noortetöö sihtidest.

Kui vaadelda Andu Rämmeli uuringu tulemusi (Noorteseire aastaraamat, 2011), kus tutvustati noorteühingutes osalemise põhjuseid, siis viis kõige olulisemat olid: organisatsiooni tegevuspõhimõtete meeldivus, sõprade osalemine selles organisatsioonis, kaaslaste ja juhendajate meeldivus ning uued kogemused. Samasugused indikatsioonid ilmnevad 2016. aastal korraldatud Kaitseliidu küsitluses noorte vastuseid analüüsides: sõbrad on hinnatud, samuti soovitakse kaasa lüüa ka tulevikus Kaitseliidus (seega ka juhid, täiskasvanud on jätnud sümpaatsema mulje) ning enese proovilepanek on andnud selgema sihi tulevikuks (vt joonis 4).

Joonis 4. Aastal 2016 küsitlusest vaade noorte motivatsioonile noorsootöös osalemiseks (n=1083).

Huvipakkuvalt ei ole esikohal mitte organisatsiooni tegevuspõhimõtted, vaid uute kogemuste saamine, mis Rämmeri uuringus (2011) platseerus neljandale positsioonile. Muude valikutena on tähtsustatud riigikaitsetahet, head toitu, praktilisust, isetegemisvõimalust jne. Samuti on Kaitseliidu noorte puhul motivaatorite hulgas juhtide meeldivus pea võrdne kaaslaste omaga, üle-eestilises vaates olid juhid hinnatud tagasihoidlikumalt.

Meeskonnas on juht oluline, aga noorte enesearengu jaoks on vajalik võtta ka ise juhirolli, näiteks salga juhtimisel, ürituste korraldamisel vm. Täiskasvanud, kes noort selles protsessis toetavad, tagavad stabiilse osaluse ja suurendavad seeläbi turvalisust.

Organisatsiooni tegevustes osaledes õpitakse juhi rolli täitma ning seda ka hindama. Kui vabatahtlik noortejuht teeks oma tööd kehvasti, siis noored teda ei järgiks. Ühendusega liitutakse sõprade kutsel ja põnevuse nimel, aga aktiivsena hoiavad liikmeid siiski head kaaslased ja juhid.

Euroopas kasutusel olev noortepass (alates 2007) annab õppimisele noorsootöö kontekstis võimaluse kirjeldada uusi oskusi-teadmisi kaheksa võtmepädevusena. Kui neid pidada tööelus vajaminevateks kompetentsideks, siis saavad sellega kokkusobivaid kogemusi ka Kaitseliidu aktiivsed noored. Võrdleme võtmepädevusi Kaitseliidus saadavate teadmistega:

- *IT-pädevus* – noorliikmed vormistavad rühmapäevikut veebis, kirjutavad kokkuvõtteid Facebooki gruppides, uurivad kaartide rakendusi veebis jne;
- *isiklik, kultuuridevaheline, sotsiaalne ja kodanikupädevus* – Kaitseliidu noored osalevad koostööüritustel, õpivad tundma Eesti kultuuri, osalevad väliskoostööprojektides, kodanikukalgatuslikes aktsioonides jne;
- *kultuuriline eneseväljendus* – rühmades jagavad noored omavahel õpikogemust, arutlevad eri teemade üle, tegelevad loominguga jne);
- *algatusvõime ja ettevõtlikkus* – Kaitseliidu rühmade üldkoosolekul lepidavad juhid ja noored kokku pikemaiaid plaane ja uute ürituste korraldamist, on ise liidriteks jne;
- *suhklus emakeeles* – Kaitseliidus saab suhelda, kirjutada oma ajakirjale jpm;
- *suhklus võõrkeeles* – organisatsioonis saab olla giidiks välismaalt tulnud noortegrupile, tutvustada end väliskülalistele jne;
- *matemaatikapädevus ja teadmised teaduse ning tehnoloogia alustest* – noorteorganisatsioonide rühmades koostatakse ise matka eelarveid, ekskursioonidel käiakse Ahhaa-keskuses jne;
- *õppimisoskus* – iga lisanduva osaluskogemusega õpitakse eluks vajalikke teadmisi. Analüüsides oma kogemusi, on noortel endi kindel veendumus, et nad soovitsid seda ka oma lastele (95% teeks seda, KL uuring 2011).

Mitmekesisus noortetöös tähendab, et noortele jäetakse võimalus oma tee leidmiseks, lähtudes nende individuaalsetest vajadustest ja huvidest. Kaitseliidu noorteorganisatsioonides on noorsootöö oma tegevustes unikaalne ja paindlik, mida ilmestavad eelpool kirjeldatud erikatsed või noortemagistri-töö kirjutamise võimalus. Tuleb vaid lähtuda põhimõttest, et iga vabatahtlik noortejuht ehitab ise õppimisvõimelist organisatsiooni ja seda koostöös noore pere ning kooliga – Kodutütarde ja Noorte Kotkaste noorteühingute ülesehituses on otsustusprotsess demokraatlik ning kõigile on panustamiseks mitmeid võimalusi.

Isamaalise eluhoiakuga inimesed ehk patrioodid ei ole ainult ajalukku vaatavad arhailisuse kandjad, vaid vastupidi – neis on positiivsuse iva, nemad on demokraatia kandjad. Kui patrioot peab lugu oma isamaast ja on valmis seda üles ehitama, selle nimel pingutama ning seda ka kaitsma, siis selles ei ole jäägitult kriitikavaba imetlust kõigi ja kõige vastu. Selleks peab indiviid pigem omama head ja adekvaatset pilti enese võimetest, väärtustama iseend ja teisi, vajadusel olema kriitiline ja osutama abi vigade parandamisel. Sellest võrsub lugupidamine enda, pühendumus oma perekonna, sõprade ja lähikonna, kogukonna ja riigi vastu, sest ühtsustunne tugineb ühistele väärtustele.

KOKKUVÕTE

Väärtused saavad isamaalises noortetöös vormi, mille juures osalevad kõik – noortest noortejuhtideni ja ikka selleks, et edendada oma kodanikuoskusi, teadmisi riigi ülesehitusest, riigikaitse süsteemist, tahet aidata kaaslasi ja panustada ise ühiskonda, ka vabatahtlikuna.

Samas jääb igähele võimalus leida oma hingekeeltega kokkusobiv tulevikutee. Tuleb endas avastada kodanikujulgust, küsida küsimusi ning liikuda otsustavalt vastuste leidmise suunas.

Isamaaline noortetöö pakub mitmekesiseid võimalusi ja on selles osalejate nägu. Nii saab väga hea noorteorganisatsiooni-kogemuse puhul tänasest noorest noortejuht, kes omakorda tahab tegeleda uute maailmaavastajatega. Ja kui tänane noor, homne täiskasvanu, ei vali noortejuhi rada, siis aktiivse kodanikuna ühiskonna ees seisvate väljakutsete lahendamisse panustades on tegu ikkagi õnnestumisega. Eesti ja Euroopa on sellevõrra tegusam, teadlikum, hoitum, sallivam, konkurentsivõimelisem, väärtustatum.

KIRJANDUS

Creative Commons. (2012) *Participation Models A chase through the maze Citizens*. Youth,Online. A chase through the maze Citizens, Youth, Online 2nd edition, November 2012.

European Commission. (2015). *The contribution of youth work to addres the challenges young people are facing, in particular the transition from education to employment: Results of the ekspert group set up under the European Union Work Plan for Youth for 2014-2015*. [2016, november 1]. http://ec.europa.eu/assets/eac/youth/library/reports/contribution-youth-work_en.pdf

Euroopa Liidu Nõukogu. (2010). *Euroopa noortevaldkonna uuendatud koostööraamistik 2010–2018*.

Haridus- ja Teadusministeerium. (2006). *Noorsootöö strateegia 2006–2013*. Tartu.

Jürjo, M. (Ed.). (2013). *Mehena meeste ridadesse!* Tallinn: Kaitseliit.

Allekan, A., Tamm, S., Naris, A. (2016). *Mõttewabrik: noorte kaasamise aasta küsitlus 2016*: KLPS materjal.

Riigiteataja. (2010). *Noorsootöö seadus*.

Noorteseire veeb. [2016, november 1]. <http://noorteseire.ee/indicators/search>

Allekan, A., Tamm, S., Naris, A. (2011). *Noorte osaluse ilu ja valu kodutütarde ja noorkotkaste pilgu läbi* “: Kaitseliidu noorte küsitlus aastal 2011. [2016, oktoober 8]. <http://uusweb.kaitseliit.ee/et/noorte-osaluse-ilu-valu>

Noortepassi koduleht. [2016, november 1]. <https://www.youthpass.eu/en/youthpass/>

Rannala, I.-E., Übius, Ü., Metsäär, M., Villems, D. (Eds.). (2007). *Noorsootöö käsiraamat*. Tallinn: Tallinna Spordi- ja Noorsooamet: MTÜ Noorte AMG.

Ristikivi, L., Kala, U. (2006). *Skautliku noorteorganisatsiooni osa nooruki identiteedi kujunemises: magistritöö*. Tallinna Ülikool, Tallinn.

Rämmer, A. (2012). *Noorte motivatsioon noorsootöös osalemiseks ja nende hoiakud noorsootöö suhtes*. SA Poliitikauuringute Keskus Praxis (Toim.). Noorteseire aastaraamat 2011: Noored ja noorsootöö (55–70). Tallinn: PRAXIS Poliitikauuringute keskus.

Tartu Ülikooli eetikaveeb. (n.d.). Väärtused ja väärtuskasvatus. [2016, november 27]. <http://www.eetika.ee/et/haridus/moraalikasvatus/juhtum/687735>

INTERNATIONAL YOUTH EXCHANGE AND NON-FORMAL EDUCATION. SYNERGETIC EFFECT

MIKHAIL A. ZHUKOV

Director and educator at NGO “Youth Agency “Interactive”, Yaroslavl, Russia; senior staff scientist at Institute of Childhood, Family and Education Studies of Russian Academy of Education, Moscow, Russia

STEPHAN SCHWIEREN

Expert of international youth work at Academy for Citizenship Education “Haus am Maiberg”, Hesse, Germany, educator in non-formal learning and international citizenship education

ANNOTATION

Analysis of organizing international youth exchanges with using non-formal citizenship education approach practice is presented in the article. Short observation of roots and different understandings of both phenomena – international youth exchange and non-formal education – as well as their authors’ definitions are given. Advantages of using the concepts, as they defined, mechanisms of their interaction and synergetic effect of using them interactively in pedagogics and youth work are described in the article.

Keywords: international youth exchange, non-formal education, youth work, diversity consciousness, competence to live together, raising awareness of current social challenges, personal development.

INTRODUCTION

This article is based on the reflection of seven years cooperation between Academy for Citizenship Education “Haus am Maiberg” (Hesse, Germany) and NGO “Youth Agency “Interactive” (Yaroslavl, Russia) in the international youth exchange sphere and their separate experience. Since 2009 the institutions have been realized over 30 international exchanges for youth and multipliers. A wide field of youth exchanges exists in Europe. It includes sport, music, cultural and other types of projects. A special concept for *youth exchanges* has been developed in the projects organized by “Interactive” and “Haus am Maiberg”. It is based on the principles of non-formal education and citizenship education. In the projects the educational focus is on promoting interaction and reflection. The concept is to involve youngsters from Russia and Germany and from other countries and to raise their awareness of the relations between the countries as well as for recent social challenges which exist in the countries. Having in mind the conflicts in the past between the nations as well as present stereotypes and tensions the exchange projects aim to promote better understanding and trust on a personal level.

The reflection of the experience has been done in frames of number of workshops, seminars and trainings, organized by us in Germany and Russia, and, of course, by evaluation and working out programs of every youth exchange, we have had.

Now we would like to present you an attempt to formulate basic principles of our practical work: international youth exchanges, its roots, EU context and how we do it, and non-formal education, as we understand it, as well as interconnections between them.

ROOTS AND CONTEXT OF YOUTH EXCHANGE

International Youth Exchanges have different roots. In Germany on a national level first steps to establish structures for youth exchanges became part of foreign policy in the 1950th after the 2nd World war. In the western part of Europe, international youth work was linked with the idea of reconciliation. In the east part, youth exchanges were mostly organized as workcamps with the idea to promote solidarity between socialist societies. One important step for the development of youth exchanges in Germany and France was the foundation of the *German French Youth Agency* in 1963. Schools, youth centers and organizations from civic society were allowed to apply for funds. Later on, international youth work became a key aspect of youth work by definition of basic youth laws (in Germany KJHG §11) (Bunderministerium der Justiz und für Verbraucherschutz, 1990). Youth exchanges were lacking

an educational concept besides the aspect of reconciliation. Since the 1970th and 1980th new concepts have developed mostly in the frame of intercultural learning. Interaction between participants concerning life-environment and social challenges became more and more a principle of youth exchanges. (Thimmel, 2001)

On the European level the first discussion about youth aspects started in the frames of the Council of European. The background was the idea that the different member states faced similar issues of youth policy. In order to promote mobility and participation the youth center in Strasbourg was founded and reports were published. In 1988 *Youth for Europe*, the first program to fund activities of youth exchanges in the EU was established. Since that time the EU commission and the national agencies became active units to develop youth policies in European framework. In the last decade the aspect of employability became a key aspect of EU youth policy which is influencing the practical level. (Wicke, 2009)

WHAT DO WE MEAN SAYING YOUTH EXCHANGE?

One of the general aims we have doing international youth exchange is to create a space for effective learning process due to the personal encounter with people with other cultural, social or personal background. The learning process, we mean, has the following dimensions:

- discovering and deconstructing stereotypes,
- reflecting participants' own behavior and attitudes, the frames and mechanisms around person influencing their doing,
- exploring perceptions by others and their own ability to be open for differences,
- sensibilization seeing diversity inside one culture (e.g. national culture) and reflecting participants' own relations with "own" culture.

The aim defines our project basic frames.

Usually we work with the group up to 24 young people from all (two or more) countries all together during one week in one of the country (it's also possible we have re-meeting in another country some months later). The limitation of participants enables more personal encounter among young people, leads to a fruitful group process as an important resource of the learning process and gives possibilities to share personal reflection. All these aspects are important to realize a meaningful non-formal learning experience. The significant conditions are: participants have common language (the level or correctness is not important, the main point the participants can communicate whenever they want and understand each other) and they stay together whole week, having common experience and trial living together.

The group size and its constancy, the project duration as well as the conditions for unlimited and intensive interaction between participants set opportunities for learning process, as it was described above, that occurs not only through organized activities but also in free time, basically non-stop.

Furthermore, our projects have topics those are connected with current social challenges. Meanwhile we try not only to discuss the topic on abstract level, exploring its social and political aspects, but also to make connections with personal dimension – which aspects of the challenges participants experience in their everyday life or/and what mechanisms, similar to those occurred the social challenge, they can see in their schools, universities, families, sport teams, communities, surroundings etc. In recent years we have had topics such: “It was just a joke. Does freedom of expression have borders?”, “His Story. Her Story. My History. Historical memory in life of young people”, “Motherland”, “Borders in our life” etc.

Doing that we hope to achieve following pedagogical aims:

- to sensibilize and raise participants’ awareness about the topic, its different aspects and points of view on it,
- on this basis to develop the participants’ competence of critical thinking in general,
- and – on the example of one topic – to go deeper in interaction between participants with different cultural and social backgrounds.

The last point means not to limit ourselves by intercultural learning in terms of getting to know (national) traditions, food, habits, games etc. Saying “go deeper” we talk about looking at “bottom part” of *iceberg of culture* (Hall, 1976, 1989), where we can face attitudes and values, based on cultural, social and personal background and picture of the world/life different people have. The idea also is to see this kind of “cultural” differences not only between the groups of one nation but more inside them or even irrespective of belonging to them, emphasizing diversity of individual cultures (as complex of knowledge, values and behavior) and deconstructing concepts of unified nation mentalities.

Thus, we define *youth exchange* as young people encounter, where they share their ideas, opinions, views and ways of life and it becomes opportunities not only for opening participants’ minds wider, but also and especially for critical comprehension and reflection their own values, attitudes and everyday behaviour as well as social and political phenomena, consciousness diversity and development of competence to live together being different.

Mentioned processes can occur rather spontaneously, and in this case we can talk about *informal learning*, but also they can be organized and moderated by youth workers or/and educators, for instance, according to *non-formal education* principles, as we do it in our projects.

WHAT DOES NON-FORMAL EDUCATION MEAN FOR US?

Often *non-formal* education principles are described as alternative ones to formal (simplifying – traditional school, academic) education principles. Hereinafter we use the same way to explain what non-formal education does mean for us.

But non-formal education is not opposite to formal one. They both (indeed together with informal learning) are complementary to each other in the life-long learning process, making it more various and effective.

The first definition of non-formal learning was given in European Memorandum on Lifelong Learning in 2000 as *“Non-formal learning takes place alongside the mainstream systems of education and training and does not typically lead to formalised certificates. Non-formal learning may be provided in the workplace and through the activities of civil society organisations and groups (such as in youth organisations, trades unions and political parties). It can also be provided through organisations or services that have been set up to complement formal systems (such as arts, music and sports classes or private tutoring to prepare for examinations)”* (Commission of the European Communities, 2000). As we can see this definition can cover rather wide range of practices. That has caused variety of understandings of the term. For instance in handbook on non-formal learning “Here2Stay” by A. Krezios and M. Ambrozy (2010) we can meet how some international institutions describe non-formal education.

The definition closest to our understanding of non-formal education is done, for instance, by G. Mazza (2007) in the article “The interaction between formal and non-formal education – The objective of raising the employability of young people” and in Manual for human rights education with young people of Council of Europe “Compass” (2012). There *“non-formal education refers to planned, structured programmes and processes of personal and social education for young people designed to improve a range of skills and competences, outside the formal educational curriculum”* (Mazza 2007; Council of Europe 2012) and its core characteristics are specified. Now we would like to clarify non-formal education basic principle, which has significance for our practice.

Speaking about non-formal education, first of all, we mean there is no right answer or the only answer to the questions we have in the programme of our projects. The point at issue is participants and a group in whole are exploring different aspects of the topic and viewpoints on it. Participants coming to their own personal answers which are new ones (for them) but just temporary points on the continuum of understanding and awareness of the topic. Further, these new points can bring even more questions. Ideally, participants understand this – the answers they come to are not the final points, but ones of possible answers they chose for the moment in certain life circumstance. That also includes participant’s feeling

controversy of the topic but conscious choosing his/her own position and having ability to explain and defend it. As it was said above such vision of non-formal education is typical for Council of Europe (2012), but also it's rather developed (with variations) in Germany. It probably is effect of important and actively reflecting ad discussing agreement in citizenship education field, called *Beutelsbacher Konsens* (Wehling, 1997), and basically consisted of three principles: prohibition against overwhelming (indoctrination) the pupil; treating controversial subjects as controversial; and giving weight to the personal interests of pupils. (English description of the principles is given here: <http://www.lpb-bw.de/beutelsbacher-konsens.htm>) Consequently we obtain two following principles concerning planning results and their evaluation.

Actually we could say non-formal education doesn't have planned results as curriculum in school or academic tradition. There are no planned levels (of knowledge or skills), which should be achieved by participants. The task of pedagogues (youth workers, trainers) is to create environment in which every participant can advance by the way of awareness and sensibility, developing their own competences of critical thinking and complex understanding social processes, their political dimension and their own attitudes and strategies concerning the issues.

Evidently, if we don't have planned levels of learning, we cannot measure the results as achievements. Non-formal education results can be seen by evaluation personal development (by participants) and group and each participant's process (by trainers/pedagogues).

How do such educational and learning processes look like? Rather oversimplifying, we can say the process consist from to big parts – experience and its reflection.

In non-formal education we firstly speak about organizing experience (like real meetings and visits to special places, simulation games), working with participants' background – actualizing previous experience they and their family have had, but also using natural experience – discussions and conflicts in the group, situation of being together).

The second part of the learning process which is debriefing/reflection of the experience on personal and social and political level is – in our opinion – even more important. This is the main source for learning in non-formal education.

Sitting in a circle in time of discussions and reflection is a sign for equality not only between participants, but also between participants and pedagogues. It as well as absence of time restrictions (for working with certain question) can help to strengthen the desire to share thoughts and feelings and to enhance expression of opinions and impressions.

Further we would like to specify more detailed but still important point for organizing non-formal education process.

Group dynamic (including free time, including conflicts) is a significant part of the educational process. Pedagogues should monitor group dynamic, influence it entering special activities and correcting planned programme, use it for educational aims through reflection and connection to the main project topic.

Developing the thesis, we have to note that non-formal educational process is also oriented on the group needs and interests, that means the planned programme and focuses (main points of discussions) can be changed if some other aspects (mostly connected with the aims of the project) become more important and discussible in the group. Thereby we can reach better personal results, going deeper in the issue and touching questions topical for participants, than we discuss all aspects but more superficially.

We have already used the words *trainer* and *participant*. We believe non-formal education as it explained above needs change of perspective to the roles: not students (pupils) – but participants, not teachers – but trainers or facilitators.

Explaining shortly what it means we have to say that one of the most important trainers function is to create environment answered two dialectical connected conditions:

- On the one hand participants, having experience, should found themselves in discomfort zones where they face situations, opinions, phenomena, contradicted their usual picture of the world, attitudes, narratives, stereotypes, behavior patterns. That become strong imputes for learning.
- On the other hand group atmosphere in general should be safety enough for open discussions, group reflection and just living together although you noted you are different and think and behave differently (from others) concerning some issues.

Naming young people *participants* we mean not only their more equal status in the process and its orientation to their needs, but also the fact that voluntary participation in the project is necessary for success in educational/ learning process, organized as it said above. Otherwise it would be difficult to make them discuss openly and actively and reflect things personally and deep.

The last short note is diversity in the group is also resource for participants' motivation to be involved in intensive opinion sharing.

Thus, we understand *non-formal education* as an approach in youth work

- having learning aims connected with
- raising awareness of participants of chosen topic, its different dimensions and perspectives both on personal and social and political levels,
- developing critical thinking, sensibility and conscious attitudes of social challenges and their own behaviour in situations connected with the challenges,
- based on
- organized and planned experience – current or actualized from participants background, as well as
- working with group dynamic and
- following discussion and reflection both of them,
- planned by youth workers/pedagogues/trainers,
- organized as group process but
- had open and personal result and its evaluation,
- where group is the key recourse of learning, other information sources (such experts, media, museums, books etc.) play role of inputs for participants' debriefings and trainers' task is moderating/facilitating those processes.

Looking at both definitions given above we can see common points in our understanding of *youth exchange* and *non-formal education*. But, we believe, we can have synergetic effect increasing results of both of them if we implement youth exchanges using non-formal education approach.

Why do we use non-formal education in international youth exchanges? As it was showed above, the main idea of youth exchange is better understanding (or learning how to understand better) others and to learn to be different but live together. In this case participants need:

- Not learning (national) traditions from books, guided tours or asking their peers to demonstrate some traditional (folk) things, but to see the real life of peers – differences and similarities they have in real live.
- Not only spend time together, do something together (e.g. ecological or restoration work), have fun or play sport games, but also try to go deeper in interaction between people with different background:
- to talk and try to understand points of view for the past, the present and the future, young people in different countries (and in your country) have,
- recognize diversity of ways of life and
- think how it's possible to live all together.

For that we need to organize environment for special experience and – even more important – for reflecting it, as it was described above, when we were explaining what do we mean as *non-formal education*.

Why is international youth exchange useful for non-formal education? Situation of international youth exchange can bring:

- More motivations for participants to take part and to do it actively;
- New experience, which is important input for learning in non-formal education, such: to stay one week with people from other countries, to be in other country, to see your own country sometimes from “guests” perspectives and to develop individual perspectives, realize personal interests and needs in new (intercultural) situation, to express them, to experience new attitudes and behavior of your peers.
- More perspectives in discussions, simulations, reflection, that makes these core processes of non-formal education richer.
- And, eventually, if the aim of education we provide is to learn to be different but live together (as it is in our case), youth exchange can enrich learning process with real (let it be small) experience of this – like first personal try.

CONCLUSION

The article presents the authors’ understanding of essence, aims and principles of international youth exchange and non-formal education as well as possible synergetic effect increasing results of both of them if youth exchanges are implemented as non-formal education process. Non-formal education as well as International Youth Exchanges contribute to the fulfillment of basic aims of youth work: self-determination of young people, awareness for personal interests and empowerment to active participation in a civic society. In times of globalization young people are expected there to develop an independent personality as well as social competences and professional skills. Today many European countries are facing migration and multiethnic societies as well as xenophobia and fears concerning others. Youth Exchanges as well as non-formal education offer multiple learning opportunities by experiencing social diversity. By its combination such projects can promote critical thinking, awareness of stereotypes and other frames influencing personal attitudes and social and political phenomena as well as empowerment for anti-discrimination and active participation. Youth exchanges are special occasions for self-awareness and the reflection of the construction of personal and national identity. Non-formal education offers tools to facilitate reflection and interaction as resources for integral learning.

REFERENCES

- Bunderministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. (1990). *Gesetz zur Neuordnung des Kinder- und Jugendhilferechts*. <http://www.gesetze-im-internet.de/kjhg/>
- Commission of the European Communities. (2000). *A Memorandum on Life-long Learning*. Brussels.
- Council of Europe. (2012). *Compass. Manual for human rights education with young people*.
- Hall, E. (1976, 1989). *Beyond Culture*, NY: Anchor Books Editions.
- Krezios, A., Ambrozy, M. (2010). "Here2Stay". *A handbook on non-formal learning and its social recognition*. Thessaloniki.
- Mazza, G. (2007). *The interaction between formal and non-formal education - The objective of raising the employability of young people*. // Forum 21. European Journal on Youth Policy, 2007. – № 10. P. 31-34.
- Thimmel, A. (2001). *Pädagogik der internationalen Jugendarbeit. Geschichte. Praxis und Konzepte Interkulturellen Lernens*. Schwalbach/Ts.
- Wehling, H.-G. (1977). *Beutelsbacher Konsens*. Das Konsensproblem in der politischen Bildung. Siegfried Schiele, Herbert Schneider (Hrsg.). – Stuttgart.
- Wicke, H-G. (2009). *Jugend(hilfe)politische Zusammenarbeit in Europa – eine Chance für die deutsche Kinder- und Jugendhilfe*. In: *Arbeitsgemeinschaft für Kinder- und Jugendhilfe - AGJ (Hg.): Übergänge - Kinder- und Jugendhilfe in Deutschland vorgelegt anlässlich 60 Jahre Arbeitsgemeinschaft für Kinder- und Jugendhilfe*. AGJ, Berlin.

RAHVUSVAHELISE NOORSOOTÖÖ VOLUD JA VALUD

TANJA DIBOU

MA, Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituudi noorsootöö lektor ja Tallinna Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi doktorant

Artikkel on kirjutatud Erasmus Mundus Humeria programmi PhD mobiilsuse raames perioodil detsember 2016

ANNOTATSIOON

Käesolev artikkel on rahvusvahelisest noorsootööst. Artikli esimeses osas antakse ülevaade rahvusvahelise noorsootöö olemusest, selle määratlusest Eesti ja Euroopa noortevaldkonna peamistes dokumentides. Autor kirjeldab rahvusvahelise noorsootöö vorme ja selleks vajalikke noorsootöötaja pädevusi ja teadmisi. Artikli teine osa tugineb kvalitatiivsele uurimusele, mille eesmärgiks oli Eesti noorsootöötajate ja Tallinna Ülikooli noorsootöö eriala tudengite isiklike kogemuste najal saada ülevaade rahvusvahelisest noorsootööst. Uuringu tulemusena leitakse vastused küsimustele, mis on rahvusvaheline noorsootöö, millisena noorsootöötajad tõlgendavad rahvusvahelise noorsootöö mõju noortele, milliseid soodustusi ja võimalusi annab rahvusvaheline noorsootöö noorsootöötajatele ja noortele, millised on peamised väljakutsed rahvusvahelise noorsootöö korraldamisel, mida peetakse vajalikuks õppida ja enda juures arendada, selleks et paremini teha rahvusvahelist noorsootööd. Käsitlevat teema on väga aktuaalne, sest tänapäeval mõjutavad noorsootöö valdkonda üha enam sellised üldised maailma suundumused nagu rahvusvahelistumine, üleilmastumine ja inimeste mobiilsus. Seega ei tohi alahinnata tegutsevate ja tulevaste noorsootöötajate rahvusvahelise noorsootöö kogemusi, nende tähtsust ja eneseanalüüsi nende najal, pidades silmas enda professionaalsust ja valmisolekut töötada maailma mitmekesisistumise tingimustes.

Võtmesõnad: rahvusvaheline noorsootöö, kultuuridevaheline õpe, mitmekesisus noorsootöös, noorsootöötaja professionaalsus.

SISSEJUHATUS

Viimase paarikümne aasta jooksul on organisatsioonide üha rohkem hakanud mõjutama rahvusvahelistumise ja üleilmastumise. (Crossman, 2009) Selles kontekstis on tööandjad hakanud töötajate värbamisel üha enam tähtsustama eri kultuuride tundmist, samuti suutlikkust juhtida rahvusvahelisi suhteid ja kultuuriliselt mitmekesisest tööjõudu. (Earley et al, 2006, 1; Ledwith, Seymour, 2001, 1292; Mak et al, 1999, 64). Diallo (2005) on rõhutanud, et üha multikultuursemaks muutuv ühiskonnas tuleb järjest enam omandada teadmisi ja arusaamu, mille jaoks on vajalik kohtumine ning töötamine teistest kultuuridest inimestega.

Tänapäeva Euroopa on üha multikultuursem, kuid üldiselt ei ole immigratsioon Euroopas iseenesest uus nähtus. Ränne on Euroopale iseloomulik ja kultuurilised erinevused on saanud osaks Euroopa kultuuripärandist. (Hämäläinen, Puurunen ja Määttä, 2005) Üleilmastumise tingimustes on multikultuurises keskkonnas elamine, õppimine ning töötamine pigem reegel kui erand. Sellest tulenevalt ei ole inimestele enam mitte ainult kasulik, vaid on lausa vajalik omandada teadmisi ja arusaamu teistest kultuuridest.

Noorsootöö valdkonnale on maailma rahvusvahelistumine samuti mõju avaldanud. Esiteks, tänapäeva noorsootöötajad puutuvad oma töös üha rohkem kokku erineva kultuuritaustaga noortega. Mitmekultuurilisusega tuleb arvestada kõikjal, kus õpivad, kasvavad ja tegutsevad eri kultuuridest pärit noored. Eesti noorsootöötaja võib teise kultuuritaustaga noortega kokku puutuda eri situatsioonides nii Eestis kui ka välismaal. Rahvusvahelise noorsootöö väärtus seega üha kasvab, kuna see loob võimalusi edendada kultuuriteadlikkust ja arendada erialast pädevust tegutseda mitmekultuurilises ühiskonnas. Erineva kultuurilise identiteediga lapsed on Eesti tulevase noorsootöö reaalsus, millega noorsootöötajal tuleb arvestada. Samuti peab ta oskama sellises keskkonnas töötada. Teise kultuuri alavääristamine ja negatiivne stereotüüpne mõtlemine teiste inimeste kultuurist on rahvusvahelises noorsootöös takistuseks. Teiseks, Eesti noorsootööle ja noortepoliitikale on avaldanud mõju Euroopa Liidu ühised noortevaldkonna koostöödokumendid. Noorsootöötajate laiahaardelist tegevusvaldkonda iseloomustavad muu hulgas koostöö välismaa partneritega ja mitmesugused rahvusvahelised noorte ja noorsootöötajate projektid. Eesti noorsootöötaja kutsestandardis (2015) on noorsootöötaja põhiteadmiste ja -oskuste all välja toodud kultuuridevaheline õpe ning osalemine noorsootöö valdkonna rahvusvahelistes töögruppides.

Antud teema on ülimalt aktuaalne, sest tänapäeval mõjutavad noorsootöö valdkonda üha enam sellised üldised maailma tendentsid nagu rahvusvahelistumine, üleilmastumine ja inimeste mobiilsus. Seega ei tohi alahinnata tegutsevate ja tulevaste noorsootöötajate rahvusvahelise noorsootöö kogemusi, nende tähtsust ja eneseanalüüsi nende najal, pidades silmas enda professionaalsust ja valmisolekut töötada maailma mitmekesisustumise tingimustes.

Antud artikli eesmärgiks on anda ülevaade rahvusvahelise noorsootöö olemusest, selle määratlusest Eesti ja Euroopa noortevaldkonna peamistes dokumentides ning vaadelda, mida arvavad rahvusvahelisest noorsootööst Eestis tegutsevad noorsootöötajad ja Tallinna Ülikooli noorsootöö eriala tudengid.

MIS ON RAHVUSVAHELINE NOORSOOTÖÖ?

Mis on rahvusvaheline noorsootöö? Pealtnäha tundub see olevat väga lihtne küsimus. Paljud kipuvad sellele vastama üsna kitsalt, võttes arvesse ainult rahvusvahelisi noorteprojekte. Noortele tundub see teema eriti huvipakkuv, sest nad seostavad rahvusvahelist noorsootööd reisidega ja välismaal peetavate üritustega. Tegelikult ei piirdu rahvusvaheline noorsootöö ainult rahvusvaheliste noorsootöö projektidega. Need on pigem üks viis rahvusvahelist noorsootööd arendada. Projekti tegevustes osalejad omandavad teadmisi ja kogemusi selle kohta, kuidas noortevahetuses, välismaal peetavates seminarides või muus koostöös käituda eri kultuuritaustaga noortega. Rahvusvahelise noorsootöö peamise väärtusena tuuakse sageli esile kultuuridevahelist õppimist. Näiteks on Euroopa Liidu Erasmus+ noortevaldkonna alaprogrammi üheks eesmärgiks edendada kultuuridevahelist dialoogi.

Peale kultuuridevahelise õppimise tuleb rahvusvahelises noorsootöös pöörata tähelepanu nüüdismaailma väljakutsetele. Maailma rahvusvahelistumine on avaldanud ühiskonnale nii positiivset kui ka negatiivset mõju. Paljud probleemid on üleilmsed, näiteks vaesus, sotsiaalne ebavõrdsus, inimõiguste rikkumine, sõjalised konfliktid. Paljud uurijaid osutavad, et ka noorte probleemid ei ole ainult ühe riigi kesksed, vaid pigem üleilmsed. Näiteks on Euroopa Liidu kõikide liikmesriikide ühiseks probleemiks noorte tööpuudus. Seega võib rahvusvahelise noorsootöö üheks väljakutseks pidada noorte probleemidega tegelemist rahvusvahelisel tasandil. Noorte valukohtade ja vajadustega tegelevad juba praegu mitmed rahvusvahelised organisatsioonid, nagu Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, Euroopa Nõukogu, Euroopa Liidu eri institutsioonid. Noorte sõna on rahvusvahelisel tasandil kuuldav tänu aktiivsete noorte kaasamisele otsustusprotsessidesse rahvusvahelistes noorte huve esindavates organisatsioonides, nagu Euroopa Noortefoorum, AEGEE (Euroopa tudengite

foorum) jt. Oma panuse annavad sellesse veel rahvusvahelised noortevaldkonna organisatsioonid ja võrgustikud, rahvusvahelised noorte ja noortevaldkonna arengut toetavad programmid (nt ERASMUS+, varem *Youth in Action* programm) jne – kõik, millest noortel on võimalik osa võtta, kusjuures eesmärgiks on just see, et noor saaks rahvusvahelise kogemuse.

Rahvusvahelise noorsootöö mõistet laiemalt käsitledes võib öelda, et rahvusvahelise noorsootöö teooria ja praktika õpetavad meid aktsepteerima maailma mitmekesisust ja toime tulema rahvusvahelistumisega kaasnevate selliste ühiskonna väljakutsetega, mis avaldavad mõju noorte elule, nende vajadustele ja huvidele. Seega, noorsootöötaja ametiedu üheks heaks ja toetavaks vundamendiks võib pidada teadmisi maailmaharidusest, mis annavad võimaluse mõista ülemaailmsete probleemide põhjusi ja mõjusid ning võimaldavad kestliku inimarengu põhimõtete tundmise kaudu anda oma panust nende probleemide lahendamisse ja olla aktiivne kodanik. Väga oluliseks saab seejuures informatsioon, mis on aluseks otsustele ja valikutele. Nõnda kerkib noorsootöös ühe valdkonnana esile noorteinfo, sealhulgas rahvusvaheline noorteinfo.

Rahvusvahelise noorsootöö teemad saab autori arvates jagada laias laastus viieks suureks valdkonnaks.

- I. **Rahvusvahelistumise teadmised** selle kohta, kuidas üleilmsed probleemid on mõjutanud ühiskonna igapäevaelu, sealhulgas noorte väärtusi, huve ja vajadusi. Valdkonna teadmised võimaldavad valida rahvusvahelise noorsootöö korraldamiseks sobivaid tänapäeva noortega arvestavaid meetodeid ja tegevusi.
- II. **Rahvusvaheliste organisatsioonide mõju noorte- ning noorsootöö arengule.** Rahvusvaheliste organisatsioonide panust ei tohi alahinnata, sest noortevaldkonnas on paljud tegevused saanud alguse rahvusvahelistest algatustest. Teadmised noortevaldkonna tähtsatest sündmustest ja rahvusvahelistest algatustest on tõukeks kohaliku noorsootöö arengule. Noorte elu puudutavate, rahvusvahelistes organisatsioonides koostatud strateegiliste dokumentide tundmine aitab paremini mõista rahvusvahelise noorsootöö põhimõtteid ja väärtusi, julgustades noorsootöötajaid neid põhimõtteid oma igapäevatoos kasutama.
- III. **Ühiskonna kultuurilise mitmekesisuse teema** (keel, rahvus, religioon, sugu, jne), mille puhul on peamiseks eesmärgiks tõsta kultuuriteadlikkust, saavutada kultuuridevaheline mõistmine, sallivus, inimõiguste austamine. See teema nõuab erilist tähelepanu XXI sajandil, mil tuleb töötada nii välispäritolu kui ka oma riigi eri osadest pärit noortega, kellel on erinev kultuuritaust. Ühena näitena võib tuua Ida-Virumaa mitmekultuurilise

keskkonna, kus elavad eesti noored ja vene keelt kõnelevad eri päritolu noored. Seega peab noorsootõtaja väärtustama sallivust, mitmekultuurilisust ning positiivset eluhoiakut, suhtudes avatult eri taustaga inimestesse (ingl. open minds vs. closed minds). Kultuuridevaheline õppimine võimaldab kvaliteetset kultuuridevahelist dialoogi ning rahvusvahelist koostööd noorsoovaldkonnas. Kultuuridevahelise suhtluse õppimine aitab meil aktsepteerida eri rahvustest inimesi. See on tingimusteta õppimine, mis tähendab, et me ei vali, keda suhtluspartnerina aktsepteerida (näiteks ei otsusta me, et aktsepteerime üksnes eurooplasi, jättes kõrvale hiinlased, araablased ja teised).

IV. Rahvusvaheline koostöö ja rahvusvahelised suhted. Rahvusvahelise noorsootöö peamised selle valdkonna alateemad on riikidevaheline koostöö noorsoo valdkonnas, rahvusvahelised noorteprojektid, eri riikide noorsootöö parima praktika ja kogemuste jagamine jne. Rahvusvahelise noorsootöö koostöövorme kasutatakse selleks, et soodustada noorte ja noorsootõtajate liikuvust rahvusvaheliste programmide kaudu, seega peab noorsootõtaja omandama teadmisi selle kohta, kuidas rahvusvahelist koostööd teha ja noori rahvusvahelisse noorsootöösse kaasata.

V. Rahvusvaheline noorteinfo, mis toetab rahvusvahelist noorsootööd ja noorte valdkonna üldist arengut. Rahvusvaheline noorteinfo hõlmab teavet noorsootöö võrgustike kohta, rahvusvaheliste noorteprojektide koostööpartnerite otsingut võimaldavaid veebilehti, välismaal noortele pakutavaid võimalusi kajastavaid veebilehti (nt töö, vabatahtlik teenistus, laagrid, õppimine välismaal, noorte osalus rahvusvahelistes noorteorganisatsioonides jne). Noorsootõtaja mängib suurt rolli rahvusvaheliste võimaluste tutvustamisel noortele. Talle on väga oluline viia ennast kurssi eri teabeallikatega internetis ning omandada infovajaduse analüüsimise ja otsimise oskusi. Kuna rahvusvahelise noorteinfo allikad on tihti võõrkeelsed, on tähtsal kohal võõrkeelte oskus.

Rahvusvaheliste teemade nimekiri ei ole lõplik, see on minu kui autori vaatenurk rahvusvahelisele noorsootööle, aga kindlasti on olemas ka teisi lähenemisi.

Rahvusvaheline noorsootöö koosneb kahest sõnast: „*rahvusvaheline*“ ja „*noorsootöö*“. Eesti noorsootöö strateegia (2006–2013) kohaselt on noorsootöö „noorele ehk 7–26-aastasele isikule tingimuste loomine mitmekülgselt arenguks, mis võimaldab tal vaba tahte alusel perekonna-, tasemeharidus- ja tööväliselt tegutseda“. Sõna „*rahvusvaheline*“ tähendab tavaliselt suhteid riikide ja rahvuste vahel. Samal ajal on Eesti noorsootöö strateegias (2006–2013) välja toodud ka rahvusvahelise noorsootöö tulemus, mis on „koostöö

rahvusvahelistes organisatsioonides ja riikide vahel“. Siit võib järeldada, et rahvusvaheline noorsootöö toimib riikide ja rahvusvahelises koostöös eesmärgiga anda noortele võimalusi mitmekülgseks arenguks. Siinkohal tuleb ka märkida, et rahvusvaheline noorsootöö soodustab eri riikide noortepoliitika ja noorsootöö kogemuste ning heade praktikate vahendamist.

Rahvusvahelise noorsootöö vorme ja algatusi on mitmeid.

Esiteks, *koostöö rahvusvaheliste organisatsioonidega ja Eesti esindatus noori puudutavates küsimustes ja valdkondades rahvusvahelistes institutsioonides* (nt Eesti liitumine Euroopa Liiduga ja Euroopa Nõukoguga, kus Eesti aktiivselt osaleb rahvusvahelistes töögruppides noorte eluga seotud küsimustes).

Teiseks, *koostöö teiste riikidega noorsootöö valdkonnas: kahe- ja mitmepoolsed projektid* (nt Eesti ja Soome vaheline koostöö noortevaldkonnas, mis sai alguse Soome haridusministeeriumi ning Eesti kultuuri- ja haridusministeeriumi esindajate läbirääkimistel 1993. aasta kevadel Tallinnas. Pikaajalise koostöö jooksul on toimunud olulised seminarid, konverentsid, koolitused, mis on võimaldanud õppida teineteise parimatest praktikatest).

Kolmandaks, *projektipõhine rahvusvaheline koostöö noorsootöö valdkonnas* (rahvusvahelised noortevahetused, vabatahtliku teenistuse rahvusvahelised projektid; rahvusvahelised noorsootöötajate koolitused, õppekäigud, praktikad, visiidid jne). Alates 2014. aastast on rakendatud programmi Erasmus+, mille kaudu rahastatakse rahvusvahelisi projekte hariduse, spordi ning noorte valdkonnas. See tugineb kolmele peamisele tegevusele, mis sisaldavad noorte ja noorsootöötajate õpirännet, uuendustele suunatud koostööd ning poliitika kujundamist noorte osalusprojektide vormis. Esimese põhitegevuse alla, mis toetab noorte ja noorsootöötajate õpirännet, kuuluvad noortevahetused, Euroopa Vabatahtlik Teenistus ning noorsootöötajate õpiränne. Teise põhitegevuse alla kuulub uuendustele suunatud koostöö, nagu strateegilise koostöö projektid ning rahvusvahelised noortealgatused. Kolmas põhitegevus hõlmab poliitikate kujundamist noorte osalusprojektide kaudu.

Neljandaks suureks vormiks on *rahvusvahelised noortevaldkonna üritused, mis tõstavad kultuuriteadlikkust ja soodustavad selliste teemade käsitlemist nagu tolerantsus, sõprus, maailmarahu jne*. Rahvusvahelise noorsootöö üheks eesmärgiks on õppida tajuma eri kultuure ja noori kasvatada. Paljud tähtpäevateemad puudutavad noorte igapäevast toimetulekut, võimalusi ja väärtusi. Eri teemade käsitlemisel kasutatakse noortepäraseid meetodeid, mis võimaldavad kaasata erinevaid ühiskonnagruppe ja sihtrühmi. Sõltumata teemast saab iga osaline endale uusi kogemusi ja teadmisi. Vaatame üht noortevaldkonna rahvusvahelise ürituse näidet: Euroopa Noortenädal, mida Eestis tähistatakse 4.–10. maini.

Euroopa Noortenädala eesmärk on edendada ja tõsta esile noorte aktiivset osalust töö- ja ühiskonnaelus ning kasvatada noorte teadlikkust võimalustest ühiskonnaelus (sh Euroopa tasandil) osaleda ja kaasa rääkida. Noortenädal annab selleks ideaalsed võimalused nii oma koduses keskkonnas kui ka väljaspool oma riigi piire. See algatus on suunatud tõmbama noorsootööle ja noortele rohkem tähelepanu. Samuti tõstab see teadlikkust Euroopa suhtes, avab noortele uusi võimalusi projekte ellu viia ja osaleda rahvusvahelistes programmides.

Euroopa Noortenädal on üks võimalus tutvustada noorsootööd nii noortele kui ka laiemale üldsusele. Selle ürituse tegevuste formaat ega arv ei ole ette määratud. Korraldada võib igasuguseid üritusi, näiteks töötube, koolitusi, mänge, näitusi jne. Kõige tähtsam on, et noored ise lööksid kaasa planeerimisel ja elluviimisel, et üritused oleksid tasuta ja ühtiksid Euroopa Noortenädala teemaga.

Lisaks eelnimitatud vormidele saab esile tõsta ka selliseid algatusi nagu organisatsioonide rahvusvaheline koostöö noortevaldkonnas (nt MTÜde, noorteorganisatsioonide, koolide, mitteformaalsete noortegruppide algatatud rahvusvaheline koostöö); noorteinfo vahendamine noortele ja noortega tegelevatele organisatsioonidele, teavitamine rahvusvahelistest võimalustest; ühistegevused eri päritoluga noortele nii Eestis kui ka välismaal (nt rahvusvahelised noortelaagrid, matkad, seiklusreisid jne); noorte osalemine noorte huve esindavates rahvusvahelistes organisatsioonides.

Rahvusvahelise noorsootöö vorme ja korraldusviise on mitmed. Kõikidel on oma eesmärgid ja head küljed. Järgmisena vaatleme, kuidas rahvusvaheline noorsootöö üldiselt avaldab mõju eri tasanditel.

RAHVUSVAHELISE NOORSOOTÖÖ MÕJU JA EESMÄRGID

Makrotasandil tähendab see mõju kogu ühiskonnale. Rahvusvahelise noorsootöö üheks rolliks võib pidada tänapäeval oluliste väärtuste, nagu demokraatia, inimõiguste, rahu ja sallivuse populariseerimist. Näiteks, rahvusvahelistes noorteprojektides osalevad noored saavad aimu maailmas enim levinud probleemidest ja viisidest neid analüüsida ning lahendada. Maailma probleemide üle arutlemine õpetab noori mõistma tänapäeva maailma keerukust ja mitmekesisust. Üldiselt aitab rahvusvaheline noorsootöö kaasa ühiskonna probleemide ennetamisele ning lahendamisele, soodustab noorte osalemist ja mitteformaalset õppimist. Noorte hääl muutub kuuldavaks ja neil avaneb rohkem võimalusi osaleda õppes, kus nad pole enam ainult

passiivses tarbija rollis, vaid õpetavad ise aktiivselt teisi (õppimine „noortelt noortele“). Hariduse seisukohalt ongi väga oluline pakkuda noortele mitmekülgseid teadmisi, mis võimaldavad neil tänapäeva ühiskonnas eri situatsioonides hästi kohaneda ja mitmesuguste väljakutsetega toime tulla. Seega on rahvusvahelise noorsootöö üheks ühiskonnas avalduvaks mõjuks uute õppimisvõimaluste loomine ja pädevuste laiendamine.

Mikrotasand tähendab mõju organisatsiooni tasandil, näiteks mõju konkreetsele rahvusvahelist noorsootööd tegevale noortekeskusele, noorteorganisatsioonile, koolile jne. Vahendades kogemusi ja häid praktikaid eri riikide organisatsioonide vahel, toob rahvusvaheline noorsootöö kohalikku noorsootöösse uusi vaatenurki ning võimaldab muuta oma kogukonda paremaks. Rahvusvahelise noorsootöö suur potentsiaal peitub eri riikide kogemuste analüüsimises, sest noorsootöö eksperdid saavad mõelda ja vaadata oma tegevust teise nurga alt. Ilma võrdlusmomendita on meil sageli raske otsustada, kui hea või halb miski on.

Individuaaltasand tähendab mõju konkreetsele noorele või noorsootöötajale. Rahvusvaheline koostöö annab neile mõlemale hea kogemuse tuleviku tarbeks. See võimaldab omandada nii tööturul kui ka isiklikuks arenguks vajalikke oskusi. See annab ainulaadse võimaluse tutvuda teistsuguse kultuuritaustaga inimestega ja leida endale sõpru mujalt riikidest. Rahvusvahelises keskkonnas saab endale vahelduseks võtta uusi ülesandeid ja panna end proovile tavapärasest erinevas rollis, mis omakorda rikastab elu.

Arvestades rahvusvahelise noorsootöö kasulikku mõju, toetatakse rahvusvahelist noorsootööd nii poliitiliselt kui ka rahaliselt kõikidel valitsemistasanditel: fondidest ja rahastusprogrammidest, riigi ja kohaliku omavalitsuse eelarvest, erasektorist, kuid ka lapsevanemate ja noorte enda abiga. Rahvusvahelise noorsootöö olulisusele on tähelepanu pööranud näiteks ka Eesti noorsootöö strateegias 2006–2013, kus rahvusvaheline noorsootöö on esile toodud kui oluline noorsootöö valdkond ning selles on paika pandud erinevad meetmed (Meetmed 27–28). Esimine meede on , soodustada noorte ja noorsootöötajate liikuvust mitmesuguste rahvusvaheliste programmide kaudu. Teine meede on suurendada avatust ja sallivust erinevuste ja mitmekesisuse suhtes noortes ja noortevaldkonnas laiemalt. Kolmas meede on arendada rahvusvahelist koostööd ennekõike kohalikul tasandil.

Uues Eesti noortevaldkonna arengukavas (2014–2020) nähakse rahvusvahelist koostööd noorsootöö ühe võimaliku tegevusena, mis aitab kaasa arengukava neljanda alaeasmärgi „noortevaldkonna toimimine on mõjusam“ saavutamisele.

Euroopa Liidu noortevaldkonna uuendatud koostööraamistikus (2010–2018) on üheks kaheksast noorsootöö tegevusvaldkonnast „Noored ja maailm“, mille eesmärgiks on „Toetada noorte osalust ja panust globaalse poliitika kujundamisse, rakendamisse ja järelmeetmetesse (sealhulgas kliimamuutuse, ÜRO millenniumiarendueesmärkide, inimõiguste jms alal) ning noorte koostööd regioonidega väljaspool Euroopat“.

Susana Lafraya (2011) toob välja kolm peamist rahvusvahelise noorsootöö eesmärki (Lafraya, 2011, 38).

I. Tugevdada kohalikku noorsootööd. Rahvusvaheline noorsootöö toob kaasa kogemuste ja heade praktikate vahendamise, mis parandab töö noortega kohalikul tasandil.

II. Soodustada kultuuridevahelist mõistmist ja dialoogi. Rahvusvahelise noorsootöö üheks oluliseks eesmärgiks on kindlasti sallivuse kui väärtuse kasvatamine noorte seas. Sallivuse kasvatamiseks ja praktiseerimiseks on vajalik suhtlus ja kokkupuude erinevate inimestega. Diallo (2005) väidab, et just näost näkku kohtumised võrdsetel tingimustel aitavad teisi mõista, ning mida rohkem sel viisil kohtutakse, seda rohkem vähendatakse hirmu võõra ees, sest endas avastatakse palju ühist teistest kultuuridest pärit inimestega. Rahvusvahelised noorteprojektid on sellisteks võrdsetel tingimustel kohtumisteks ideaalsed, sest tihti ei saada seal kogemust mitte ühest, vaid mitmetest riikidest ja kultuuriruumidest pärit inimestega, kellega koos osaletakse ühistes tegevustes ning seega astutakse dialoogi. Kui noor kohtub ja astub dialoogi paljude teistest riikidest pärit inimestega, leiab ta nendega üha rohkem ühist ning seda enam kaotab ka hirme võõra ja tundmatu ees.

Noor saab võõrast kultuurist pärit inimesed seega ise oma kogemuse põhjal enda jaoks kategoriseerida, olemata sunnitud omaks võtma ühiskonnas laialt levinud stereotüüpset arvamust pagulasteema kohta.

III. Ehitada rahvusvahelist noorsooliikumist. Rahvusvaheline noorsootöö on vahend soodustada noorte kaasamist ja kaasaráákimist globaalsetel teemadel ja hakata neid probleeme lokaalselt lahendama.

Rahvusvahelise noorsootöö perspektiive tuleb kindlasti avastada, omandada vajalikke teadmisi ja kogemusi, mis annavad tõuke rahvusvaheliseks koostööks noorsootöö valdkonnas. Järgmises osas vaatleme, millised on vajalikud noorsootöötaja pädevused, et alustada tegelemist rahvusvahelise noorsootööga.

NOORSOOTÖÖTAJA PÄDEVUSED RAHVUSVAHELISES NOORSOOTÖÖS

Noorsootöö peab olema kvaliteetne olenemata sellest, kas see on kohalik või rahvusvaheline. Pädevatel noorsootöötajal on oluline roll noorsootöö kvaliteedi tagamisel. Rahvusvahelise noorsootööga tegelevad noorsootöötajad peavad oma töös lähtuma rahvusvahelise noorsootöö väärtustest. Rahvusvahelise noorsootöö väärtuste hulka võivad kuuluda erinevad väärtused: multikultuurilisuse põhimõtetele vastavad humanistlikud väärtused (nt positiivne väärtustav suhtumine eri kultuuridesse, mitmekeelsus, valmidus kultuuridevaheliseks dialoogiks jne); rahvusvahelise koostöö põhimõtted ja väärtused (nt valmidus rahvusvaheliseks koostööks, kõikide partnerite võrdsus); noorsootöö kutsealased väärtused (nt noorte aktiivne osalus, mitteformaalne õppimine jne; Eestis noorsootöö valdkonnas tegutseja leiab need näiteks noorsootöötaja kutsesstandardist); Euroopa Liidu väärtused (nt demokraatia, mitmekesisus); üldinimlikud moraalsed väärtused (ausus, hoolivus, sallivus, headus, tänulikkus, kohusetunne, teistega arvestamise oskus jne); ühiskondlikud väärtused (vabadus, patriotism, perekond, religioon ja kultuuriline mitmekesisus, keskkonna jätkusuutlikkus, õiguspõhisus, solidaarsus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus). Olulised väärtused tulenevad Eesti vabariigi põhiseadusest, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonist, lapse õiguste konventsioonist ning Euroopa Liidu alusdokumentides nimetatud eetilistest põhimõtetest.

Rahvusvaheline noorsootöö hõlmab mitmekülgeid tegevusi, mille jaoks on vaja palju õppida. Samal ajal saab rahvusvahelise noorsootöö tegevuste kaudu palju uut kogeda. Õppimine on rahvusvahelise noorsootöö loomulikuks osaks.

Susana Lafraya (2011) nimetab kolme olulist kompetentsi, mis on hädavajalikud selleks, et töötada erineva kultuuritaustaga inimestega ja kindlustada kultuuridevahelist dialoogi (Lafraya, 2011, 27). Need kompetentsid on: kultuuridevaheline kompetents, kognitiivne kompetents ja emotsionaalne kompetents.

Vaatleme igat kompetentsi lähemalt. Kultuuridevahelise kompetentsi all mõeldakse teadmiste, oskuste ja suhete kogumit, mis annab võimaluse suhestuda eri kultuuridega ja ületada väljakutseid ning raskusi, mis võivad tekkida eri kultuuride kohtumisel ja koostoimel. (Lafraya, 2011, 27) Kultuuridevahelise kommunikatsioonis suureks väljakutseks on keel ja kommunikatsioonisõnumi interpreteerimine. Võõrkeele valdamine on sujuvat kultuuridevahelist kommunikatsiooni soodustav faktor, kuid veel olulisem on nende sõnumite tõlgendamine, mida iga suhtleja oma kõnes soovib edastada. Me tõlgendame sõnumeid vastavalt oma teadmistele, mis võivad erineda kõneleja teadmistest. Selleks et kultuuridevahelist kompetentsi omandada, on vaja kognitiivse ja emotsionaalse kompetentsi sünergia. (Lafraya, 2011, 28)

Kognitiivne kompetents hõlmab häid teadmisi oma kultuurist ja selle komponentidest ning teadmised teistest kultuuridest. Siinjuures tuleb rõhutada oskust analüüsida ja näha oma kultuuri teiste kultuuride perspektiivist. (Lafrya, 2011, 28) Nõrgad teadmised teistest kultuuridest toodavad stereotüüpe. Kui meil puudub vajalik info võõrast kultuurist, kaldume kasutama stereotüüpe, mis pakuvad sotsiaalselt aktsepteerivat, kuid väära tõlgendust. Sügavam teiste kultuuride tundmine aitab ületada stereotüübid ja sunnib otsima alternatiivseid tõlgendusi. See tähendab kognitiivse kompetentsi suurendamist, mis annab omakorda laiemat pilti teistest kultuuridest. (Lafrya, 2011, 29)

Emotsionaalne kompetents on kultuuridevahelises suhtluses samuti olulise tähtsusega. Emotsionaalne kompetents tähendab inimeste võimekust saada positiivseid emotsioone nii enne kui ka pärast kultuuridevahelist suhtlust. (Lafrya, 2011, 29) Peale nende kolme kompetentsi toob Lafraya (2011) välja sellise olulise elemendi kui soov ja huvi teisi kultuure tundma õppida. Lafraya (2011) järgi soodustavad kultuuridevahelist õpet neli aspekti: soov teada (teadmisanu); soov murda kultuuridevahelisi barjääre; soov õppida (õpihuvi); soov omakultuuri tunnustada (vt. Tabel 1).

Tabel 1. Lafraya (2011) järgi soodustavad kultuuridevahelist õpet neli aspekti

SOOV TEADA	SOOV ÕPPIDA
Soov õppida tundma teisi kas enda omaga sarnaseid või sellest erinevaid kultuure, ilma eksootilisuse võrku langemata, mis toob kaasa teistsuguste kultuuride alavääristamise.	Tahe õppida, selleks et saada kasu kultuuridevahelisest kommunikatsioonist ja et saada kas sümboolset või tegelikku materiaalset tasu
SOOV MURDA KULTUURIDEVAHELISI BARJÄÄRE	SOOV OMAKULTUURI TUNNUSTADA
Eelarvamustevaba vaatenurga kujundamine, tegelikkuse tõlgendamise erinevuste mõistmine, muutustele avatud olemine, teiste vaatenurkadega arvestamine	Omakultuuri uuesti mõtestamine, oma identiteedi uuesti kujundamine. Nii nagu meie identiteet kujuneb teiste inimestega lävides, nii toetub ka meie kultuuriline identiteet läbikäimisele teiste kultuuridega. Nõnda nagu meie endi identiteet on mitmene, nii on seda ka teiste inimeste identiteet.

Eesti noorsootöötajate kutsestandardis on kirjas, et noorsootöötaja peab kultuuridevahelise õppimise kontseptsioonile tuginedes olema pädev leidma koostööpartnereid eri kultuuride esindajate seast ja edendama nendega koostööd, sõlmides koostööleppeid, osaledes kohtumistel teiste riikide delegatsioonidega, algatades projekte kultuuridevahelise õppe suunamiseks, kirjutades artikleid kultuuridevahelisest koostööst noorte valdkonnas jne. (Eesti noorsootöötajate kutsestandard 2015) Selle kõrval peab noorsootöötaja olema valmis vajadusel osalema ja/või juhtima ja/või algatama noortepoliitikat ja noorsootööd edendavaid rahvusvahelisi töögrupe, projekte, koolitusi, seminare jne.

Järgmisena vaadeldakse, mida arvavad rahvusvahelisest noorsootööst Eestis tegutsevad noorsootöötajad ja Tallinna Ülikooli noorsootöö eriala tudengid.

RAHVUSVAHELINE NOORSOOTÖÖ EESTI NOORSOOTÖÖTAJATE JA TALLINNA ÜLIKOOLI NOORSOOTÖÖ ERIALA TUDENGITE SILME LÄBI

Uurimuse peamiseks eesmärgiks on analüüsida Eesti noorsootöötajate rahvusvahelise noorsootöö praktikat, anda ülevaade Eesti noorsootöötajate arvamustest rahvusvahelise noorsootöö plusside ja peamiste väljakutsete kohta ning selgitada välja, kuivõrd nad on valmis tegema rahvusvahelist noorsootööd ja milliseid pädevusi veel vajavad sellega paremaks toimetulekuks. Uurimuse jaoks koguti kvalitatiivseid andmeid küsitlusmeetodil. Kvalitatiivne uurimisviis valiti põhjendusega, et see keskendub inimeste kogemuste ning arusaamade väljaselgitamisele ja tõlgendamisele (Laherand, 2008, 15–24). Uurimuses osalenud noorsootöötajad ja noorsootöö eriala tudengid rääkisid rahvusvahelisest noorsootööst nii noore kui ka noorsootöötaja seisukohast vaadatuna.

Noortevaldkonna organisatsiooni rahvusvahelise kogemuse analüüs põhineb intervjuudel rahvusvahelises noorsootöös osalenud 42 noorsootöötajaga ja nende arvamuste analüüsimisel. Intervjuudes osalesid noorsootöötajad, huvijuhid, õpetajad, noorteorganisatsiooni liikmed ja teised noorsootööga tegelejad, kes aktiivselt osalevad rahvusvahelises koostöös noorsootöö valdkonnas. Noortevaldkonna spetsialitide küsitlused olid läbi viidud ja analüüsitud TLÜ noorsootöö eriala tudengite poolt „Rahvusvahelise noorsootöö“ aine raames. Peale Eestis tegutsevate noorsootöötajate küsitluse paluti ka Tallinna Ülikooli esimesel ja teisel kursusel noorsootööd õppival 42 tudengil 2015. aastal rahvusvahelise noorsootöö õppeaine raames teha eneseanalüüs, milles nad pidid analüüsima, kuivõrd nad on valmis tegema rahvusvahelist noorsootööd. Eneseanalüüsi eesmärgiks oli vaadelda, millised on tulevaste noorsootöötajate tugevad ja nõrgad küljed rahvusvahelise noorsootöö kontekstis. Analüüs võimaldas välja selgitada,

milliseid oskusi ja teadmisi vajavad noorsootöö tudengid rahvusvahelise noorsootöö tegemiseks.

Esmalt kirjeldasid noorsootöötajad ja noorsootöö eriala tudengid seda, milliseid tegevusi nad rahvusvahelise noorsootöö alla paigutavad. Respondentide arvates kuuluvad rahvusvahelise noorsootöö tegevuste alla koolitused, projektide hindamine ja tunnustamine, Erasmuse+ ja YFU programmidega tegelemine, vabatahtlik teenistus ja messide ning konverentside korraldamine. Koolituste alla võivad kuuluda väljaõppe arendamised, juhioskuste süvendamine, informeerimine ning vabatahtlikku teenistusse minejate probleemidest ning muredest ja ohtudest rääkimine. Erasmuse+ ja YFU programmid on õpinguprogrammid, mille raames käiakse välismaal õppimas ning seos rahvusvahelise noorsootööga on ilmselge. Vabatahtliku teenistusega kaasnevad treeningud (pre-departure, post-arrival, mid-term training), suhtlus vastuvõtivate ja saatvate organisatsioonide vahel. Messe ja konverentse korraldatakse noortele rahvusvahelise koostöö ja tegutsemisvõimaluste kohta teabe jagamiseks. Märgiti ka rahvusvahelise noorsootöö laia võimaluste spektrit ning mainiti mitmesuguseid programme, nagu EVS, Erasmus+, Comenius, Youth in Action, milles osalemine annab rahvusvahelise kogemuse.

Teisena sooviti uurida, miks rahvusvaheline noorsootöö on hea ja milles seisneb selle kasu noorsootööle. Uurimuses osalenud noorsootöötajad rääkisid rahvusvahelisest noorsootööst nii noore kui ka noorsootöötaja seisukohast vaadatuna. Mõned mõtted on järgmised.

„Rahvusvaheline noorsootöö on huvitav, kasulik ja informatiivne aja veetmine (parem kui see, et noored niisama enda aega raiskaksid näiteks riskikäitumiste või tühihiste tegevustega).“

„Rahvusvaheline noorsootöö aitab noori kaasata, sest neid saab rakendada mitmesugustes huvitavates tegevustes ja see mitmekesistab kohalikku noorsootööd.“

Rahvusvahelist noorsootööd nägid kõik respondendid võimaluste pakkujana. Välja toodi järgmisi võimalusi.

„Võimalus õppida eri keeli naturaalses keelekeskkonnas. Võimalus õppida ja uurida erinevaid kultuure.“

„Võimalus luua uusi tutvusi, olgu need siis sõpruskonnad või tõised kontaktid või isegi armastuse leidmine. Uued ja huvitavad kogemused (mälestused ja elumuutvad sündmused).“

„Arenguvõimalused (mitteformaalne haridus). Uute oskuste areng (suhtlemine, avalik esinemine, võõrkeeled, oleneb tööst või õpingutest). Vigadest õppimine.“

„Reisivõimalused...“

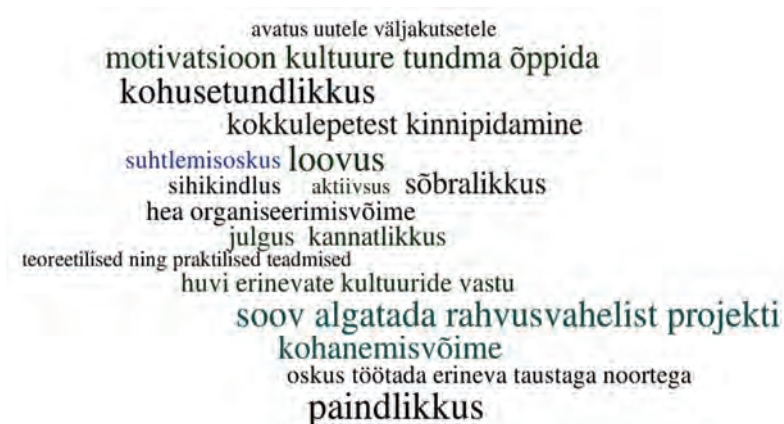
Rahvusvahelise noorsootöö olulise mõjuna noortele toodi välja ka noorte julgus suhelda, grupid töö oskuste arenemine, mitmekesisuse mõistmine, avatus, sallivus ning eelarvamusbarjääridest vabanemine. Seda põhjendati võõras keskkonnas toimetuleku õppimisega ehk kohandumisega võõraste oludega ning kultuuridevahelise õppimisega. Lisaks nähti mõju olevat ka noorte maailmapildi ning silmaringi avarandumisele.

Hoolimata sellest, et rahvusvahelise noorsootöö kasulik mõju avaldub eri tasanditel, ei tegele kõik noorsoovaldkonna organisatsioonid rahvusvahelise noorsootööga. Selles küsitluses nimetati mitmeid põhjusi: pädevuste nappus (nt vähiklikkus eri kultuuride suhtes, puudulik keeleoskus jne); rahanappus (nt kõrge osalustasu projektides, teise riiki kohalesõidu kulud jne); inimeste ja aja nappus (väikestes organisatsioonides võib olla ainult üks noorsootöötaja, kes vastutab paljude ülesannete eest, mille seas rahvusvahelise noorsootöö korraldamine ei ole esmatähtis); riskide olemasolu (nt madal partnerite usaldusväärsus, kultuurišokk teises kultuuriruumis jne).

Võib ka nimetada subjektiivseid põhjusi, nagu inimeste erinevaid isiklikke hoiakuid rahvusvahelise koostöö suhtes. Osa inimesi kardab uute kontaktide loomist, peljates nendega kaasnevaid uusi kohustusi ja vastutust, teised on lihtsalt skeptilised rahvusvahelise noorsootöö pakutavate võimaluste suhtes. Tuleb tõdeda, et meiegi ühiskonnas on palju neid, kes alavääristavad teistest kultuuridest pärit inimesi.

Tegelikult on kõik need objektiivsed ja subjektiivsed takistused ületatavad. Näiteks saame õppida tundma teisi kultuure ja täiendada oma keeleoskust. Riski saab hinnata, mõelda eri variante nende maandamiseks. Aega saab paremini kasutada tõhusalt planeerides ja teisi inimesi kaasates. Ka finantsiline pool pole enam suureks probleemiks. Näiteks Eestis saavad noorteprojektid rahastuse ELi tõukefondidelt ja asjakohastest programmist. Samal ajal võib proovida arendada rahvusvahelist koostööd ilma, et läheks vaja tugevat rahastust. Virtuaalsed rahvusvahelised projektid, võrgustikud, noorteinfo vahendamine on juba ammu reaalsus. Virtuaalruum pakub palju võimalusi alustada ning edendada rahvusvahelist koostööd (näiteks e-kiri, foorumid, Skype, Facebook, Twitter vms).

Mis puutub subjektiivsetesse takistustesse, tuleb siinkohal taas rõhutada märksõna „õppimine“. Head teadmised rahvusvahelisest noorsootööst annavad isegi väga skeptilistele noorsootöötajatele julguse alustada rahvusvahelist noorsootööd. Noorsootöö tudengite eneseanalüüsist tuli välja, et peamiselt aitavad neil rahvusvahelise noorsootööga alustada ja tegeleda erinevad omadused, mis on välja toodud joonisel 1.

Joonis 1. Erinevad noorsootöötaja omadused, mis aitavad alustada ja tegeleda rahvusvahelise noorsootööga alustada TLÜ noorsootöö tudengite arvamusel

Uurimuses vaadeldi ka, millised on noorsootöötaja praegused nõrkused rahvusvahelise noorsootöö korraldamisel ja mida on vaja veel arendada, selleks et rahvusvahelises noorsootöös paremini toime tulla. Tudengid ja noorsootöötajad nimetasid peamisteks nõrkusteks praktilise kogemuste puudus rahvusvahelises noorsootöös; ebapiisavad teadmised projekti juhtimisest, taotluste täitmisest ja eelarvest; vähene oskus inimesi juhtida ja ülesandeid delegeerida; vähene reisikogemus ja vähene teadmine välisriikidest; ajapuudus ja raskused ajaplaneerimisel; vähene oskus koostööpartnereid leida.

Mõnd aspekti oli nimetatud nii nõrkusena kui ka tugevusena, näiteks selliseid nagu keeleoskus, eneseväljendus, riskivõtmine, tolerantsus, rahvusvahelise noorsootöö praktilised kogemused. Noorsootöötajal tuleb arendada enda suhtlemisoskust, et suhtlus eri riikidest pärit koostööpartneriga sujuks hästi. Samuti peab võõrkeeleoskus olema heal tasemel, aga kui puudub suhtlemisoskus, pole ainuüksi võõrkeele teadmisest kasu. Väga oluline on oskus projekte kirjutada, neid juhendada ja juhtida ning ellu viia. Seda tehes saab rakendada ka oma kriitilist mõtlemist, et täpselt üle vaadata, mis on mõistlik ning kuidas paigutada raha projektides õigetes kohtadesse. Eri kultuure peab sallima ning proovima mõista teise kultuuritaustaga inimeste tegemisi ja käitumist. Sealhulgas peab endas arendama ka ootamatutes olukordades hakkama saamist ning rahulikuks jäämist.

KOKKUVÕTE

Tegutsevad ja tulevased noorsootöötajad usuvad, et rahvusvahelises noorsootöös osalemine on nii noorsootöötajate kui ka noorte jaoks silmaringi avardav kogemus, seega ei tohi rahvusvahelist noorsootööd kui noorsootöö vormi kindlasti alavääristada. Rahvusvahelise koostöö kogemuste omandamine ja nende rakendamine on suurepärase võimalus eneseteostuseks maailma avastamise ja teise kultuuritaustaga noorte inimestega suhtlemise kaudu. Noorel on õigus oma tavapärasest keskkonnast välja astuda ning proovida midagi uut, kuid noorsootöötaja on see, kelle ülesandeks on aidata sellist keskkonda luua ja seda igati soodustada.

Käesoleva uurimuse tulemused võimaldavad mõista, millistele oskustele tuleb rõhku panna noorsootöötajatel, kes kavatsed teha rahvusvahelist noorsootööd. Samuti näitas analüüs, millised isiksuseomadused ja oskused on suuresti kasuks noortega töötades. Spetsiifilise rahvusvahelise pädevusena võib välja tuua omandatud teadmised eri riikide kohta, reisikogemuse, oskuse projekte juhtida ja partneritega koostööd teha.

KIRJANDUS

- Crossman, J. (2009). *International experience and graduate employability: stakeholder perceptions on the connection*
- Diallo, G. (2005). *Demystifying the other – Intercultural conflict management through Crossing Borders activities*. M. Launikari, S. Puukari (Toim.). Multicultural Guidance and Counselling – Theoretical Foundations and Best Practices in Europe (pp 173-201). Jyväskylä: CIMO and Institute for Educational Research
- Earley, P., Soon, A., & Tan, J. (2006). *Developing cultural intelligence at work*. Stanford, California: Stanford Business Books.
- Eesti Noorsootöötaja kutsestandard 2015.
- Eesti Haridus- ja Teadusministeerium. (2013). Eesti Noortevaldkonna arengukava 2014-2020.
- Eesti Haridus- ja Teadusministeerium. (2006). *Noorsootöö strateegia 2006-2013*. Tartu.
- Hämäläinen, J., Puurunen, P., Määttä, M. (2005). *A social-pedagogical framework for multiprofessional collaboration in supporting people in a multicultural context*. M. Launikari, S. Puukari (Toim.). Multicultural Guidance and Counselling – Theoretical Foundations and Best Practices in Europe (pp 217-232). Jyväskylä: CIMO and Institute for Educational Research.

- Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk OÜ
- Lafraya, S. (2011). *Intercultural learning in non-formal education*. Council of Europe.
- Ledwith, S., & Seymour, D. (2001). *Home and away: Preparing students for multicultural management*. *International Journal of Human Resource Management*, 12(8), 1292–1312.
- Mak, A., Barker, M., Logan, G., & Millman, L. (1999). *Benefits of cultural diversity for international and local students: Contributions from an experiential social learning program*. In D. Davis & A. Olsen (Eds.), *International education: The professional edge, a set of research papers presented at the 13th Australian International Education Conference*. Freemantle: Education Australia.
- Tallinna Ülikooli 1.ja 2. kursuse 2015-2016 õpeaastal noorsootöö tudengite eneseanalüüsid ja noorsootöötajate küsitlused.

UUT MOODI AKA DEE MI LINE

TALLINNA ÜLIKOOL
Haridusteaduste
Instituut

Eesti Noorsootöötajate Kogu

ISBN 9949-29-324-3

9 789949 293247